

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE
FAKULTA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
KATEDRA BIOTECHNICKÝCH ÚPRAV KRAJINY

Analýza pražských brownfields z hlediska
možného parkového využití

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce: doc. Ing. arch. ThLic. Jiří Kupka, Ph.D.

Diplomant: Bc. Radka Vávrová

Praha 2015

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Fakulta životního prostředí

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Radka Vávrová

Krajinné a pozemkové úpravy

Název práce

Analýza pražských brownfields z hlediska možného parkového využití

Název anglicky

Analysis of brownfields in Prague, regarding the possible use as parks

Cíle práce

Problematika brownfields se v ČR v posledních letech dostává do popředí zájmu odborníků, odborné i laické veřejnosti, objevuje se řada odborných studií. Hl. m. Praha prošlo v průběhu 19. a 20. st. rozsáhlou vlnou industrializace a dramatického plošného růstu, který po sobě zanechal řadu dnes již nevyužívaných ploch či málo využívaných ploch bývalých továren, výroben, skladů, v centrální Praze především nádraží, železničních tratí, kolejíšť, dep atd. (tzv. brownfields). Na řadu z nich existují různé případové studie jejich nového využití a řada ploch se již proměňuje, neboť Praha patří oproti jiným městům k atraktivním lokalitám, kde se problém brownfields řeší o poznání rychleji a snáze. Postindustriální plochy mohou být s výhodou využity i pro vytváření rekreačních a parkových ploch či celých systémů, neboť představují plošnou rezervu v centrálních částech měst, jak je patrné na řadě zahraničních příkladů rekultivací a regenerací těchto ploch (Emscher Park). Cílem práce je zmapování vybrané části Prahy a vytíování několika lokalit, které by se mohly vhodně zapojit do stávajícího celoměstského systému zeleně či se využít ke zřízení parku, rekreačních a sportovních ploch atd., a na realizovaných zahraničních příkladech ukázat různé možnosti jejich řešení (nikoli je projektovat). Cílem není řešit majetkoprávní vztahy, ekonomickou návratnost investice či vztah k platnému ÚP ani analyzovat různé stávající záměry a studie, nýbrž vytvořit návrh alternativního využití těchto lokalit.

Metodika

DP typu studie bude vypracována dle metodického pokynu pro zpracování DP na FŽP ČZU. Bude obsahovat literární rešerši zabývající se obecně problematikou brownfields a konkrétně otázkou brownfields v Praze a jejich proměnami za posledních 20 let, otázkami postindustriálních ploch, ploch nádraží a kolejíšť atd. a možnostmi různých přístupů k jejich rekultivaci (rešerše příkladů). Konkrétní část pak bude tvořit charakteristika vybraného území Prahy (přírodní podmínky, historický vývoj, současný stav), zmapování ploch typu brownfields (mapově, fotograficky, textově), volba několik případových území (vč. odůvodnění výběru rozdílných typů brownfields) a návrh na jejich řešení, a to v podobě výběru a představení realizovaných příkladů podobných ploch u nás či v zahraničí vč. diskuze nad jejich využitelností v dané lokalitě.

Doporučený rozsah práce

60-80 normostran textu, grafická a mapová příloha

Klíčová slova

brownfields, rekultivace, městská zeleň, celoměstský systém zeleně, rekreace

---

Doporučené zdroje informací

časopisy Zahrada-park-krajina, Urbanismus a územní rozvoj (<http://www.uur.cz>)
KOHOUT, Jiří VANČURA, Jiří, Praha 19. a 20. století. Technické proměny. Praha: SNTL, 1986.
MATOUŠEK, Václav, Čechy krásné, Čechy mé. Proměny krajiny Čech v době industriální. Praha: Krigl, 2010.
Národní databáze brownfieldů
Národní strategie regenerace brownfieldů v ČR
recentní literatura k popisu přírodních podmínek (DEMEK, CULEK, NEUHÄUSLOVÁ atd.)
regionální literatura (městské části), pragensie
Sborníky z konferencí Člověk, stavba a územní plánování (<http://www.uzemi.eu>)

Předběžný termín obhajoby

2015/16 LS – FŽP

Vedoucí práce

doc. Ing. arch. ThLic. Jiří Kupka, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra biotechnických úprav krajiny

Elektronicky schváleno dne 1. 4. 2015

prof. Ing. Petr Sklenička, CSc.

Děkan

V Praze dne 03. 12. 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně, pod vedením doc. Ing. arch. ThLic. Jiřího Kupky, Ph.D. Uvedla jsem všechny literární prameny, publikace a ostatní zdroje, ze kterých jsem čerpala.

V Praze 8. 12. 2015

.....
podpis

Poděkování

Děkuji doc. Ing. arch. ThLic. Jiřímu Kupkovi, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a připomínky při zpracování mé diplomové práce.

Abstrakt

Práce se zabývá možností přeměny městských brownfields na parky a rekreační oblasti. V Praze je mnoho míst s postindustriální minulostí, které čekají na nové využití a právě jejich konverze na parkové plochy by mohla být vhodnou alternativou. Hlavním cílem této práce je nalézt taková místa ve vybrané části hlavního města, kterou je Praha 7, a na jejich příkladu, pomocí podobných realizací v zahraničí, ukázat možnosti řešení takové přeměny. V rámci práce byly shromážděny informace z literatury týkající se brownfields, jejich vzniku, využití, evidence a hlavně realizací parkových konverzí. Dále je provedena analýza vybrané lokality a jsou představeny dvě potenciální plochy postindustriálního parku. Práce se snaží poukázat na možnost revitalizace brownfields, která je v zahraničí hojně používána, ale u nás na svoje využití stále čeká.

Klíčová slova:

brownfields, revitalizace, konverze, parkové využití, postindustriální park

Abstract

The thesis deals with the conversion of urban brownfields into parks and recreational areas. In Prague are many sites with postindustrial past waiting for a new use. It is the conversion of these places into park areas that could be the right solution. The main aim of the thesis is to find such places in the area of interest, namely in Prague 7, a part of the capital city, and to demonstrate the possible solutions of such conversions with the examples of similar projects realized abroad. The information concerning the brownfields, their origins, uses, records, and their conversion into parks in particular has been gathered from the literature. In addition to this, the analysis of the chosen site has been made presenting two potential areas of postindustrial parks. The thesis refers to the possibility of revitalization of brownfields which is quite common abroad, however not used in the Czech Republic yet.

Key words:

brownfields, revitalization, conversion, park use, postindustrial park

Obsah

1	Úvod.....	9
2	Cíle práce.....	10
3	Literární rešerše	11
3.1	<i>Brownfields a postindustriální krajina .....</i>	11
3.2	<i>Příčiny vzniku brownfields.....</i>	12
3.3	<i>Důvody regenerace brownfieldů a jejich přeměny na zelené plochy .....</i>	13
3.3.1	Sociálně – ekonomické důvody regenerace brownfields	14
3.3.2	Likvidace starých ekologických zátěží	15
3.3.3	Industriální příroda	15
3.3.4	Zachování průmyslového dědictví	17
3.3.5	Brownfields jako prvky krajinného rázu a jejich genius loci	18
3.4	<i>Možnosti přeměn brownfields na parkové plochy - zahradně - krajinářské výstavy BUGA a LAGA.....</i>	20
3.5	<i>Možnosti ochrany industriálních objektů a lokalit.....</i>	22
3.6	<i>Finanční podpora regenerace brownfieldů .....</i>	25
3.7	<i>Příklady přeměny brownfields na parky a zelené městské čtvrti.....</i>	25
3.7.1	Regenerace postindustriálních krajin.....	27
3.7.2	Udržitelné městské čtvrti	36
3.7.3	Přeměna lokálních městských brownfields	45
3.8	<i>Přeměna brownfields na zelené plochy v ČR.....</i>	54
3.9	<i>Brownfields v kontextu urbanismu a územního plánování.....</i>	56
3.10	<i>Přeměny brownfields v Praze posledních 20 letech .....</i>	57
3.10.1	Demolice brownfields a nové zastavění volných pozemků.....	58
3.10.2	Přeměna starých továren na muzeum	61
3.10.3	Konverze brownfields a jejich nové funkční využití	62
4	Metodika.....	65
4.1	<i>Evidence brownfields v Praze.....</i>	66
4.1.1	Územní plán hl. m. Prahy	66

4.1.2	Zásady územního rozvoje (ZÚR).....	67
4.1.3	Koncept územního plánu.....	68
4.1.4	Územně analytické podklady hl. m. Prahy.....	70
4.1.5	Zpráva o stavu životního prostředí v Praze	70
4.1.6	Národní databáze brownfieldů.....	71
4.1.7	Analýza brownfields v Praze a databáze RIS.....	71
5	Charakteristika zájmového území	72
5.1	<i>Nádraží Bubny</i>	75
5.1.1	Přírodní charakteristika	79
5.1.2	Kulturní a historická charakteristika.....	79
5.1.3	Rozbor územního plánu	81
5.2	<i>Kotviště na Bubenském nábřeží</i>	82
5.2.1	Přírodní charakteristika	84
5.2.2	Kulturní a historická charakteristika.....	85
5.2.3	Rozbor územního plánu	85
6	Výsledky – návrh řešení.....	87
6.1.1	Nádraží Bubny	87
6.1.2	Kotviště na Bubenském nábřeží.....	99
7	Diskuze.....	106
8	Závěr	108
9	Seznam použitých zdrojů.....	109

1 Úvod

Tato práce sleduje problematiku brownfields - opuštěných, chátrajících a nijak nevyužívaných staveb a objektů, s nimiž se často setkáváme na území měst a vesnic, ale i v krajině. Většinou mají negativní dopad na své okolí, ať už se jedná o dopad estetický, ekonomický, sociální, či zhoršení životního prostředí v důsledku kontaminace. Opuštěním průmyslové výroby ve větší oblasti, ukončením těžby v povrchových lomech apod. mohou vzniknout celé postindustriální krajiny.

Problematické bývá opětovné využití brownfields, při kterém samozřejmě záleží i na atraktivitě lokality, míře znehodnocení budov, kontaminaci půdy a podzemních i povrchových vod. Jednou z možností, jak lze některé brownfieldy smysluplně využít je jejich přeměna na parkové plochy. Ve světě takto vznikly a stále vznikají postindustriální lokality ve formě parků i celých postindustriálních krajin. Tím, že v nich byly zachovány jejich industriální atributy, v sobě nesou otisk své minulosti a zároveň splňují svou funkčností a estetikou potřeby současného člověka v oblasti rekreace, kultury a poznání.

Lipská charta o udržitelných evropských městech (2007) uvádí jako jednu ze strategií udržitelného rozvoje měst vytváření a zajišťování vysoce kvalitního veřejného prostoru. Při vytváření příznivého městského prostředí hraje důležitou roli hodnota člověkem vytvořené městské krajiny, propojenost zelených ploch se zástavbou, dostupnost veřejné zeleně. V oblasti architektury je vhodné udržování kulturního dědictví zachováním historických budov a jejich urbanistické a architektonické hodnoty.

Transformace brownfields na zelené plochy může jednak zlepšit stav zeleně v lokalitě a zároveň přispět k ochraně kulturního dědictví. Tyto postindustriální parky jsou také zajímavé svou polyfunkčností. Kromě ekologických a rekreačních funkcí klasického parku má většinou ještě jakousi přidanou hodnotu v podobě galerie, koncertního sálu apod. vzniklých v prostorách technické památky.

2 Cíle práce

Cílem práce je výběr postindustriálních lokalit v Praze pro možné parkové využití a pomocí shromáždění informací, terénního průzkumu a následné analýzy podkladů pro danou lokalitu navrhnout řešení konverze území brownfieldu na parkovou plochu. V rámci terénního průzkumu bude pořízena fotodokumentace. Mapové podklady potřebné k analýze lokalit budou vytvořeny v programu ArcGIS 10.2.

Návrh řešení se bude opírat o ukázky podobných realizací v zahraničí a bude proveden formou komentované obrazové studie.

Dalším cílem práce je shromáždit co největší množství informací týkající se problematiky brownfields - jejich vzniku, využití, evidence a hlavně realizací přeměn na parkové plochy v zahraničí - a v co nejširší míře popsat tuto možnost jejich konverze. Práce se také bude zabývat přínosy pro dotčené lokality, které tato změna přináší, ať už jde o přínosy ekologické, estetické nebo kulturně - sociální. Výsledky této diplomové práce tak v budoucnu budou moci sloužit jako ukázka možné alternativy pro rozhodování orgánů územního plánování a majitele brownfieldů při jejich revitalizaci i pro ostatní zájemce o danou problematiku.

3 Literární rešerše

Cílem literární rešerše je vymezit a definovat základní pojmy v souvislosti z tématem brownfields, příčiny jejich vzniku a důvody pro jejich regeneraci. Druhá část této kapitoly je věnovaná parkovému využití brownfields a uvedení příkladů těchto realizací ve světě.

3.1 Brownfields a postindustriální krajina

Brownfield je nemovitost (pozemek nebo objekt), která se nachází na současně nebo v minulosti zastavěném území, která není efektivně využívaná a která je zanedbaná a případně i kontaminovaná. Jedná se o nemovitost, kterou nelze efektivně využívat, aniž by proběhl proces její regenerace (MPO ČR, 2008). Brownfield obvykle vzniká jako pozůstatek průmyslové, zemědělské, rezidenční či jiné aktivity (Suchý, et al., 2008). Obecně lze brownfields označit za komplexy, které ztrácejí či již ztratily své původní funkční využití. Obvykle se nachází v blízkosti sídelních útvarů (v centru nebo na okraji, výjimečně i mimo něj), dosahují větší rozlohy a mohou být nositeli ekologické zátěže. Jedná se především o bývalé průmyslové areály, krajinu poškozenou těžbou, opuštěné vojenské komplexy, zemědělské areály (Mansfeldová, 2006) a dopravní brownfields, kdy se může jednat o rozsáhlé plochy nádraží s technickými objekty, liniové stavby tratí a vlečků, letiště apod. (Vodný, 2011). Právě dlouhodobě zdevastované a nevyužívané objekty a pozemky v blízkosti železničních dopravních cest tvoří rozsáhlý komplex brownfields (Mansfeldová, 2006). Specifické venkovské brownfields představují také bývalé kulturní domy, které jsou v současné době někdy provozovány jako pohostinská zařízení, ve většině případů však pro ně obce nemají využití (Kadeřábková & Piecha, 2009). Jedním z největších sportovních brownfields České republiky i ve světě je Masarykův stadion na Strahově – spíše známý jako „Strahovský spartakiádní stadion“ (Kramářová, 2011).

Extrémem jsou tzv. „blackfields“- lokality s enormně vysokou kontaminací půdy, podzemních a povrchových vod i dalších složek životního prostředí, které jsou zásadní překážkou pro jejich nové využití (Mansfeldová, 2006).

Větší množství brownfields původně průmyslového charakteru v jedné lokalitě pak tvoří postindustriální areály, případně od určitého rozměru až celé postindustriální krajiny (Kolejka & Klimánek, 2012). Postindustriální krajina je dědictvím průmyslové revoluce a tvoří nerasmazatelnou součást spektra současných typů krajiny všech klasických průmyslových zemí. Průmyslem vytvořená krajina se vyznačuje řadou

fyziognomických, strukturních a funkčních atributů, které představují relikty minulého průmyslového období. Zatímco v průmyslové krajině jsou všechny její definiční znaky aktivní a recentní, v postindustriální krajině se stávají mrtvými a fosilními. Za postindustriální krajinu lze považovat území významně postižené těžbou surovin, vykazující četné opuštěné objekty, brownfieldy, ovlivňované regeneračními programy, vyžadujícími odlišný než konvenční přístup v rozhodování o budoucnosti těchto lokalit. (Kolejka & Klimánek, 2012).

3.2 Příčiny vzniku brownfields

Nevyužívané nebo ekonomicky nedostatečně efektivně využívané průmyslové, logistické, vojenské, zemědělské a další zóny existují ve všech státech. V USA, Kanadě i v zemích EU je jejich revitalizace řešena již od konce 60. let, v České republice až po roce 1990 (Mansfeldová, 2006).

Hurníková (2009) uvádí, že brownfieldy vznikají především důsledkem restrukturalizace ekonomik - změnou podílu sektorů na tvorbě hrubého domácího produktu. Sekundární sektor (výroba a průmysl) dominoval ve vyspělých tržních ekonomikách do poloviny dvacátého století, v ekonomikách centrálně řízených až do konce tisíciletí, v některých z nich dokonce až do současnosti. České ekonomiky, která vynikala dominancí sekundárního sektoru, se problém týká obzvlášť významně (Hurníková, 2009).

České země zasáhla hlavní vlna průmyslových aktivit od poloviny 19. století. Průmyslový rozvoj některých regionů již v té době způsobil, že průmysl se stal hlavním zaměstnavatelem obyvatelstva a nepopiratelným přímým i nepřímým tvůrcem kulturní krajiny (Kolejka & Klimánek, 2012). Otevření se ekonomiky světovému trhu počátkem 90 let odhalilo vnitřní slabiny četných podniků a nemožnost vyrovnat se zahraniční konkurencí vedlo k zastavení výroby. Dominovým efektem byl pak postižen širší region kolem zkrachovalého podniku za doprovodu kolapsu dalších podniků a institucí prakticky ze všech sektorů ekonomiky. Konverze na jinou výrobu se stala spíše vzácností. V území zůstaly opuštěné či neprůmyslově využívané původně industriální areály a objekty doprovodných aktivit. Kromě toho dřívější průmyslové aktivity na sebe vázaly řadu jevů a procesů, jejichž následky v krajině dodnes zůstávají (skládky, zátěže a jiné kontaminace geologického a půdního prostředí, antropogenní tvary reliéfu, změny na vodních tocích, objekty architektury průmyslového období – továrny, dělnické

kolonie apod.). Všechny tyto prvky tvoří průmyslové dědictví v nastoupeném období postindustriální společnosti (Kolejka & Klimánek, 2012).

Kadeřábková a Piecha (2009) uvádějí, že koncentrace specifického průmyslového odvětví do určitého regionu umožnila specializaci regionální ekonomiky i rozvinutí obslužných systémů. Jejich postupný úpadek vede k poklesu výkonnosti regionu, snižování důchodů, poklesu poptávky po službách, na který reaguje i nabídka. Tradiční průmyslové areály se mění v brownfields a regiony se propadají do deprese nezávisle na fázích hospodářského cyklu (Kadeřábková & Piecha, 2009)

Podle Mansfeldové (2006) je hlavní příčinou vzniku brownfields restrukturalizace ekonomiky státu i jednotlivých regionů a s ní související změny sociálně ekonomické struktury: pracovní síly se přesouvají z primárního sektoru (zejména zemědělství, lesnictví) do sekundárního (průmysl, stavebnictví) a v současnosti především do terciárního (obchod, doprava, služby, veřejná sféra).

Odchodem sovětských vojsk a rušením vojenských posádek Armády České republiky vznikly armádní brownfields: objekty kasáren, zdevastované bytové domy, kontaminované vojenské prostory. Důsledkem zrušení zemědělské velkovýroby je vznik zemědělských brownfields: zdevastované objekty, neobhospodařované pozemky. Posledním typem brownfields jsou pozůstatky ukončené důlní činnosti a těžby nerostných surovin. Jejich sanace je ekonomicky nákladná a obnova ekosystému časově dlouhodobá (Mansfeldová, 2006).

3.3 Důvody regenerace brownfieldů a jejich přeměny na zelené plochy

Dle Národní strategie regenerace brownfieldů tyto zanedbané a nevyužívané plochy způsobují vážné problémy. Brzdí rozvoj území, zejména zastavěného, brání hospodářskému rozvoji, negativně působí na životní prostředí, mají negativní socioekonomické dopady a celkově přispívají ke špatnému obrazu celého územního celku. Vhodná regenerace nabízí nové příležitosti pro podnikatelské subjekty a tím i nárůst ekonomické aktivity v regenerované oblasti, spojené s tvorbou nových pracovních míst a odstraňování environmentálních zátěží. Brownfieldy jsou také urbanistickým problémem. Tato území blokují rozvojové rezervy, které by mohly být využity pro efektivní a rentabilní zástavbu. Jejich stav je mnohdy výraznou estetickou závadou ve struktuře osídlení a mají také dopad na jejich okolí. Přitom transformace těchto území by mohla ve svém důsledku znamenat výrazné úspory v nárocích na zastavění nových, dosud volných pozemků, což by přispělo k dosažení rovnoměrného a trvale udržitelného rozvoje (MPO ČR, 2008). Průmyslové objekty

mohou do značné míry tvořit charakter místa a krajiny a mnohdy mají i historickou a kulturní hodnotu. Důležitou skutečností je i to, že se v krajině na opuštěných plochách vyskytuje pestrá paleta sukcesních ekosystémů, které zde vznikají po ukončení lidské činnosti.

3.3.1 Sociálně – ekonomické důvody regenerace brownfields

Při řešení problematiky brownfields se usiluje především o zvýšení bonity pozemků, zmodernizování, rozšíření a zatraktivnění ploch a prostorů pro výkon nové podnikatelské činnosti, profesionální likvidaci environmentální zátěže, zlepšení ekologických parametrů prostředí a v neposlední řadě udržitelný rozvoj společnosti (Adamková, 2011). Zpráva o stavu životního prostředí z roku 2009 uvádí, že účelem revitalizace těchto území je optimální využití daných lokalit, podpora nových investic v oblasti podnikání, bydlení, volnočasových aktivit apod. a také zlepšení životního prostředí (Magistrát hl. m. Prahy, 2009 c).

Obecně ve společnosti stále narůstají požadavky na estetizaci a stylizaci prostředí. Narušené prostředí s upadajícími veřejnými prostory, zejména v rámci velkých měst, nemůže konkurovat a přitahovat rozhodující kapitál a lidské zdroje (Koutský, 2011). Problematiku lokalit, které lze označit jako brownfield, lze řešit buď obnovením jejich původní funkce, nebo nahrazením novým typem využití. Účelem revitalizace těchto území je optimální využití daných lokalit, podpora nových investic v oblasti podnikání, bydlení, volnočasových aktivit apod. a také zlepšení životního prostředí (Suchý, et al., 2008). V současné době převládají argumenty pro konverze (adaptive re-use), které ve své podstatě nejsou nic objeveného, ba naopak jsou přirozenou součástí životních cyklů budov (jakási recyklace budov), a argumenty pro většinové využití této formy jako jediné životaschopné vzhledem k tomu, že na rozdíl od jiných objektů (např. kostelů) – nositelů historických a kulturních hodnot – už prostě nemohou sloužit svému původnímu účelu (Hořická, 2011).

Přítomnost brownfields, které se nacházejí v intravilánu a nejsou dlouhodobě řešené, působí na fungování lokality vždy negativně (Adamková, 2011). Způsobují vážné problémy: brzdí rozvoj území, zejména zastavěného, brání hospodářskému rozvoji, negativně působí na životní prostředí, mají negativní socioekonomické dopady a celkově přispívají ke špatnému obrazu celého územního celku. Vhodná regenerace nabízí nové příležitosti pro podnikatelské subjekty, a tím i nárůst ekonomické aktivity v regenerované oblasti spojené s tvorbou nových pracovních míst a odstraňování environmentálních zátěží. Brownfields jsou také urbanistickým

problémem. Tato území blokují rozvojové rezervy, které by mohly být využity pro efektivní a rentabilní zástavbu. Jejich stav je mnohdy výraznou estetickou závadou ve struktuře osídlení a mají také dopad na jejich okolí. Přitom transformace těchto území by mohla ve svém důsledku znamenat výrazné úspory v nárocích na zastavění nových, dosud volných pozemků což by přispělo k dosažení rovnoměrného a trvale udržitelného rozvoje (Mansfeldová, 2009).

3.3.2 Likvidace starých ekologických zátěží

Při úvahách o znovuvyužití ploch po průmyslové výrobě je třeba věnovat pozornost jejich možné kontaminaci. Půda má zásadní vliv na vodní režim v krajině, ale také na rostlinný kryt a místní klimatické podmínky. Její kvalita zase přímo souvisí s erozí a dalšími negativními vlivy (Med, 2011).

Jednou z možných cest revitalizace kontaminovaných půd je biologická sanace, což je proces, používající přirozeně se vyskytující organismy (většinou bakterie, plísňe nebo kvasinky) pro rozložení kontaminantů na méně toxické nebo netoxické látky (Bůžková, 2012).

Specifickou oblastí biologické sanace je fytosanace, která je použitelná právě v případě, že se brownfield mění na parkovou plochu. Jedná se o ekologicky mimořádně vhodnou metodu, která k dekontaminaci zemin nebo podzemní vody využívá vhodné druhy rostlin. Fytosanaci lze použít pro odstranění těžkých kovů, pesticidů, rozpouštědel, polycyklických aromatických uhlovodíků i látek vyluhovaných ze skládek odpadů. Z rostlin, které se již pro fytosanaci úspěšně použily, lze uvést například jetel, vojtěšku, okřehek, kostřavu, jalovec a topol (Med, 2011).

Některé druhy stromů působí jako výkonná organická čerpadla a jejich husté kořeny mohou dosáhnout až k hladině podzemní vody. Příznivý účinek těchto stromů pak spočívá v tom, že svými kořeny zadrží kontaminovanou vodu už při jejím prosakování nenasycenou oblastí. Například topoly, vysázené podél vodního toku, zabrání splachu, který by znečistil vodu v toku (Bůžková, 2012).

3.3.3 Industriální příroda

Industriální parky samozřejmě plní všechny funkce zeleně, tj. funkci ekologickou (ekostabilizační), která spočívá v ochraně biodiverzity rostlinných a živočišných druhů a biotopů, prostřednictvím systému ekologické stability, funkci hygienickou -

zeleň zvyšuje vlhkost ovzduší, snižuje teplotu, prašný spad, hluk a vibrace. Dále funkci rekreační, funkci prostorotvornou, která souvisí s estetickou hodnotou parkových ploch, funkci ochrany zdrojů, hlavně půdy a vodního režimu krajiny, a funkci ekonomickou, spočívající ve výnosech z lesního hospodářství a zahradnictví, v městském prostředí chápánou jako podporu turistického ruchu a atraktivity města (Vorel, 2006).

Příroda, která se neustále mění a vyvíjí, tvoří dynamickou složku daného místa. Probíhající sukcese vegetace do bývalých průmyslových či jiných opuštěných areálů je tak dalším aspektem postindustriální krajiny (Kolejka & Klimánek, 2012).

Podle Cílka (2002) vzniká na těchto místech „industriální příroda“, kterou definuje jako přírodu vyvíjející se pod silným a převládajícím vlivem industriální činnosti a obvykle začínající od počátečního, „nulového“ stavu kolonizace holých ploch jakými jsou odkaliště, haldy a bývalé průmyslové plochy (Cílek, 2002). Jejím základem je zjevný lidský artefakt, kolonizovaný často neuvěřitelnými organismy a ekosystémy. Nová příroda je navíc velmi dynamická a plná nově přichozích organismů, ale jen zdomácněla, už se přetváří na něco jiného, protože vznikala pod přímým tlakem například vojenské techniky nebo velkorypadel. Paradoxem současné situace je to, že většina tradičních středoevropských ekosystémů je nějak ohrožena, ale nové přírodě hald, lomů a brownfields se daří. Zajímavá stanoviště vznikají například na odkalištích, na náspech dálnic a v opuštěných koutech překladových nádraží (Cílek, 2008).

Lipský (2010) zmiňuje tzv. „novou divočinu“. Přívlástek „nová“ divočina vyjadřuje rozdíl proti původní, „staré“ divočině, kterou v naší krajině reprezentují malé zbytky pralesních rezervací s klimaxovými společenstvy, která se vyvíjela a existují už stovky nebo tisíce roků. Nová divočina je mnohem mladší a vzniká na zkulturněných stanovištích, jež byla předtím po různě dlouhou dobu a s různou intenzitou využívána člověkem. Charakterizují ji zatím raná sukcesní stadia vegetace (Lipský, 2010b).

V současné krajině se vyskytuje široké spektrum sukcesních společenstev vyvinutých na opuštěných plochách, na nichž došlo k útlumu předchozí lidské činnosti. K běžným typům patří také post agrární, post těžební, post industriální, post sídelní nebo post militární divočina. Značná rozmanitost rostlinných společenstev odpovídající diverzitě abiotických podmínek je charakteristickým rysem nové divočiny: travinobylinné porosty, stepní a lesostepní vegetace, křoviny a iniciální lesní společenstva různého druhového složení, mokřadní rákosová a ostřicová společenstva, olšiny a vrbové houštiny jako sukcesně raná stadia lužního lesa. Tato rozmanitost je závislá také na časovém faktoru. Současný vývoj nové

divočiny trvá zatím jen krátkou dobu. Při delším časovém vývoji se předpokládá, že převládnu klimaxová společenstva a jejich celková rozmanitost se sníží (Lipský, 2010a)

Člověk se stal již dávno nejdynamičtějším krajino tvorným činitelem. Mění využití ploch, velikost a plošnou konfiguraci krajinných prvků, rozhoduje o prostorovém rozmístění ekosystémů v krajině. Využití půdy (land use) utváří sekundární krajinnou strukturu, jež na pozadí přírodní (primární) krajinné struktury nejvíce ovlivňuje vzhled, fungování, ekologickou stabilitu a biodiverzitu kulturní krajiny. Změny ve využívání ploch, které mění sekundární krajinnou strukturu, jsou dominantním disturbančním režimem v kulturní krajině. Mají rozhodující vliv na vnímání krajiny a průběh energomateriálových procesů. Je příznačné, že antropogenní procesy vývoje krajiny jsou v průměru mnohem rychlejší ve srovnání s průběhem většiny přírodních procesů (Lipský, 2010a)

3.3.4 Zachování průmyslového dědictví

V poslední době se rozšiřuje i diskuze na téma historických, kulturních a sociálních hodnot průmyslu a jeho hmotných i nehmotných pozůstatků označovaných jako průmyslové dědictví, které je dokumentem období industrializace. Do urbanistické struktury měst a do krajiny se vepsaly továrny a výrobní objekty značného významu, které dnes tvoří průmyslové dědictví. Většina kulturní krajiny, která nás každodenně obklopuje, nabyla své podoby právě v tomto krátkém časovém úseku, který trval od druhé poloviny 19. století do druhé poloviny století 20. a zanechal zde urbanistické a architektonické památky, jenž nejvýrazněji popisují vývoj společnosti v této době. Ne celé průmyslové dědictví má stejnou hodnotu. Studium nejen technických hodnot, ale historického významu se zabývá nově vzniklá vědecká disciplína průmyslová archeologie, která by měla zabránit všem zbytečným destrukcím (Navrátil, 2014). Na mezinárodní úrovni se výzkumu na toto téma věnuje The International Committee For The Conservation Of The Industrial Heritag (TICCIH) - v ČR se jejich partnerem stalo Výzkumné centrum průmyslového dědictví (VCPD), založené při ČVUT v Praze v roce 2002. Zpočátku bylo hlavním programem organizování diskuze o možnostech a problémech nového využití jako prostředku záchrany průmyslového dědictví, která by motivovala ke změnám, vedoucím k oživení a regeneraci opuštěných průmyslových objektů a území do struktury města. Následně se začaly objevovat i první realizace konverzí a regenerací, dokládající posun hodnot a společenského zájmu. V současné době se již nejedná o upozornění na

tuto problematiku, ale diskutuje se forma, v jaké mají být zbytky průmyslových objektů a území zachovány (ruiny – rekonstrukce – konverze), samozřejmě v kontextu původního a budoucího využití (Hořícká, 2011).

3.3.5 Brownfields jako prvky krajinného rázu a jejich genius loci

Vorel a Kupka (2011) uvádějí, že podstatný díl péče o přírodní a kulturní dědictví České republiky tvoří ochrana charakteru krajiny. Je zakotvena formou ochrany krajinného rázu v §12 zákona č.114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny, koresponduje s Evropskou úmluvou o krajině a promítá se do nástrojů územního plánování dle zákona č. 183/2006 Sb. (Stavební zákon), (Vorel & Kupka, 2011). Podle zákona o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb. krajinný ráz vyjadřuje zejména přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa či oblasti. Ochrana krajinného rázu ve venkovském prostoru se především týká regulace výstavby (např. usměrňování výstavby dopravní a technické infrastruktury, omezování a regulace výstavby ve volné krajině, důraz na zachovávání nenarušenosti harmonie prostorových vztahů). Do popředí však vystupují problémy s ochranou krajinného rázu tvořené vztahem sídla a krajinného rámce - exteriér sídla a vztahem přírodního prostředí sídla a zástavby - interiér sídla (Vorel & Kupka, 2011).

Charakter krajiny a krajinný ráz má, díky kulturním a historickým souvislostem v krajině, spojitost i s pojmem genius loci. Brownfields, ať už se jedná o průmyslové, dopravní nebo jiné objekty, se dochovaly z minulosti, je v nich tedy určitým způsobem zakódován způsob života minulých dob, jeho hodnoty, estetika. Silně tedy genia loci - ducha místa dotvářejí. Tento pojem se dotýká nejen lidského vnímání kulturní krajiny, ale v důsledku i samotné lidské existence. Jedná se o téma kulturní, avšak podmíněné existencí přírodních charakteristik. Ačkoli může genius loci působit nejistým dojmem, jedná se o jednu z nejsilnějších esencí krajiny. Ducha místa nelze hledat kdesi nad prostorem, je pevně vepsán do tvarů, struktur i barev krajiny (Svobodová, 2011). Důležitá je myšlenka britského architekta a enviromentalisty Christophera Daye - místa, stejně jako komunity, nelze vytvořit naráz – vyvíjejí se. Vznikají procesuálně v návaznosti na proud času. Místa mají svou nedefinovatelnou, ale hmatatelnou duši. Čím déle se tedy struktury vyvíjejí, tím pevnější a stálější je jejich místo v krajině a tím více k nám mohou promlouvat (Day, 2002).

Podle Norberga – Shulze (2010) jsou místa, města i vesnice, kraje i státy jedinečné, neopakovatelné a nezaměnitelné. Tuto jedinečnost spojenou s místem nazýváme pojmem *genius loci* neboli duch místa. Pro to, abychom mohli místo a jeho *genius loci* poznat a prožít, musíme mu porozumět. Toto porozumění se odehrává skrze dva klíčové faktory, a to skrze jeho význam (obsah), který je dán jeho vztahy k jiným objektům, to znamená, že spočívá v tom, jaké významy místo shromažďuje. Druhým prvkem je pak jeho struktura neboli forma, což jsou formální vlastnosti systému vztahů (Norberg - Shulz, 2010).

Příroda vytváří své struktury podle vlastních řádů, které nejsou pro člověka jednoduše srozumitelné a uchopitelné, zejména v silně urbanizované krajině, podléhající poměrně jasným pravidlům. V postindustriální krajině můžeme pozorovat kolizi těchto dvou principů, jejichž příčinou je lidská paměť. V ní je stále přítomen obraz továrních hal za plného provozu. Nyní průmyslové objekty chátrají, v jejich blízkosti rychle vyrůstá nová vegetace, zatímco ještě nedávno žily svým původním posláním. Proto na nás postindustriální krajiny působí emotivně (Semotán, 2011).

Norberg - Shulz (2010) připomíná, že struktura místa není strnulá a věčná, zpravidla se někdy i velmi rychle mění. To však neznamená, že se mění či ztrácí jejich *genius loci*. Užívání místa předpokládá, že si místa uchovávají svou identitu v určitém časovém rozpětí. *Stabilitas loci* je nezbytnou podmínkou lidského života. Každé místo musí mít určitou „kapacitu“ k přijímání různých „obsahů“, přirozeně v rámci jistých mezí. Místo, které by bylo vhodné jen pro jediný zvláštní účel, by brzy bylo nepoužitelné. Ochránovat a uchovávat *genia loci* ve skutečnosti znamená konkretizovat jeho podstatu ve stále novém historickém kontextu (Norberg - Shulz, 2010).

Kevin Lynch v knize *Image of the city* definoval cesty, okraje, oblasti, uzly a významné prvky jako základní elementy orientace člověka. Vzájemné vztahy těchto složek vytvářejí v mysli obraz prostředí – „mentální mapu“. Podle Lynche dobrý obraz prostředí dává jeho nositeli pocit emocionální jistoty a bezpečí. (Lynch 1960) Za významný prvek můžeme považovat například tovární komín, železniční koleje za cestu. I když už neplní účel, pro který byly vytvořeny, mohou pomáhat při tvorbě těchto mentálních map a přispívat k pocitu bezpečí obyvatel místa.

Identita člověka předpokládá identitu místa, tedy *stabilitas loci* je základní lidskou potřebou. Vývoj individuální i sociální identity je procesem pomalým a nemůže se odehrávat v prostředí, jež se neustále mění. Dnešní odcizení člověka je do značné míry způsobeno tím, že mu moderní prostředí nabízí jen omezené možnosti orientace a identifikace. Jsou-li respektovány základní strukturální vlastnosti místa,

jeho atmosféra se neztrácí. Právě toto naladění je tím, co váže člověka k jeho místu a co návštěvníka upoutává jako zvláštní kvalita místa. (Norberg - Shulz 2010)

3.4 Možnosti přeměn brownfields na parkové plochy - zahradně - krajinářské výstavy BUGA a LAGA

Řešením problematiky brownfields by mělo dojít především ke zvýšení kvality života obyvatel (Adamková , 2011). Proto se jeví jako vhodná varianta právě přeměna brownfields na zelené plochy. Vzhledem k poměrné složitosti této přeměny je třeba zmínit i existenci prostředků, jejichž pomocí lze těchto konverzí dosáhnout. Příkladem může být například organizování krajinných výstav, které je v souladu naplňováním principů Agendy 21 a zároveň nástrojem k implementaci Evropské úmluvy o krajině. Ochrana a tvorba krajiny se stává součástí strategických a realizačních projektů a krajina je součástí územního a regionálního rozvoje. Pomocí krajinných výstav je možné revitalizovat brownfieldy, destruovaná místa, obnovit veřejná prostranství, ale též uchovat historické krajinné struktury a prezentovat současnou krajinně-architektonickou tvorbu a podpořit ekologickou stabilitu a biodiverzitu (Dobrucká, 2011). Velké množství parků a zelených veřejných prostranství vzniká na územích brownfieldů především Německu, a to v rámci zahradních výstav (Bundesgartenschau - BUGA a Landesgartenschau - LAGA). Mají více než stoletou tradici a vyvinuly se v nástroj ukázkového územního plánování, spojený s praktickou expozicí zahradní architektury, nových technologií, přístupů k urbánní krajině i ekologii. Německé „gartenschau“ procházely procesem od prosté výstavy květin v nové pochopení a pojetí přírody a zeleně ve městě. První výstava se konala v roce 1951 v Hannoveru a jejím předmětem byla rekultivace válkou zničených pozemků. Později se začaly v pořádání národních výstav tzv. BUGA (Bundesgartenschau) střídát jednotlivé spolkové republiky. Nyní se pořádají každé dva roky, příprava však trvá osm až deset let (Miovská, 2013). Při organizování těchto výstav se zaměřuje pozornost na opuštěné a nevyužívané území průmyslových (LGS 2002, Kronach – Neue Uffer), těžebních (BUGA 2007 - Neue Landschaft Ronneburg) a vojenských areálů (BUGA 2001, Potsdam - Volkspark) anebo areálů dopravní infrastruktury např. letišť (BUGA 2005, Mnichov - Riemer park), které jsou tímto způsobem znovu využité, opětovně zapojené do organismu města a po skončení výstav zpřístupněné veřejnosti (Adamková, 2011). Zahradní výstavy se pořádají na spolkové (BUGA) i lokální (LAGA) úrovni. Zatímco BUGA se konají na rozsáhlém území 50-100 ha, LAGA výstavy zaujímají území 10 -

15 ha. Tyto akce organizuje Centrální zahradnická společnost (Zentralverband Gartenbau) a organizace Deutsche Bundesgartenschau Gesellschaft, které zajišťují i zdroje financování. Těmi jsou především příslušné městské rozpočty, evropské fondy a soukromí investoři, pokud jejich projekty splňovaly podmínky centrálního plánování, byly klimaticky přátelské, šetřily zdroje a měly přínos pro budoucnost města. Hlavním přínosem pro pořadatelské město je zejména přeměna problematických částí měst v kvalitní projekty, jež jsou po skončení akce předány do užívání města. Často mají přímou návaznost na obytné komplexy, čtvrti, jež se mění v atraktivní a hodnotné bydlení. Dále má pořádání zahradních výstav významný vliv na zvýšení zaměstnanosti a zviditelnění místa a s tím spojený masivní nárůst zájmu o město a turistický ruch, a následné příjmy do obecního rozpočtu. Z realizovaných projektů lze uvést jako příklady zdařilou přeměnu čistírny odpadních vod v park s revitalizovanou řekou, vodním hřištěm a rozsáhlou rekreační parkovou zónu v Amberku nebo rekultivaci cukrovaru v blízkém Löbau, kde se přilehlé plochy včetně velkých nádrží a původní svodné stoky přeměnily v prostor se zajímavými industriálními prvky, které jsou součástí parkové kompozice (Miovská, 2013).

Stavebně-architektonickou analogií zahradně - krajinářských výstav jsou tzv. IBA (International Bauaustelle). V rámci jedné z nich byl v letech 1989-99 uskutečněn první a nejznámější evropský projekt industriální krajiny Emscher Park. V letech 1999-2010 se představila obnova pückerovské krajiny po těžbě uhlí v Dolní Lužici na ploše přes 14 tis. ha. Podobné výstavy se pořádají i v dalších evropských zemích - ve Velké Británii (každoroční Chelsea Flower show v Londýně), v Holandsku (Floriade - po deseti letech), dále ve Francii, Rakousku a Švýcarsku (Miovská, 2013).

V České republice zatím proběhly dvě krajinné výstavy, obě v Chebu. Osvědčila se možnost spolupráce s německou stranou, v roce 2006, bylo partnerem město Marktredwitz, v roce 2013 město Tirschenreuth (Miovská, 2013). Během krajinné výstavy roce 2006 došlo k revitalizaci prostoru pod hradem, k vylepšení cestní sítě, doplnění vybavenosti osvětlením, lavičkami apod., na místě bývalého lukostřeleckého areálu, vznikl Nivní park představující ukázkou přírodně blízké plochy typu říční krajiny. Dominantou parku je lávka arch. D. Vávry s vyhlídkovou věží. V neposlední řadě vzniklo nových 50 km cyklostezky Cheb – Marktredwitz (Kuželová, 2006). Díky výstavě v roce 2013 došlo k dalšímu zatraktivnění pravého břehu Ohře, který prošel celkovou revitalizací v souvislosti s krajinnou výstavou v roce 2006. Vyrostla zde zahrada barokního stylu věnovaná chebskému rodákovi, architektovi Johannu Balthasaru Neumannovi (Ivanič, 2013). V pořadí třetí

novodobá krajinná výstava se v Chebu uskuteční v roce 2016 ve spolupráci s městem Bayreuth. Jejím leitmotivem je umělecký směr land art (Město Cheb, 2015)

3.5 Možnosti ochrany industriálních objektů a lokalit

Charakteristickou vlastností brownfields je přítomnost zanedbaných, avšak mnohdy cenných objektů. Jsou poměrně mladé (většinou mladší než 150 let), bývají opuštěné a zanedbané, nevykazují často mimořádné umělecké kvality, a proto jsou i částí naší společnosti pokládány za zbytečné. Mají však často hodnotu architektonickou nebo historickou. Řada objektů byla sice prohlášena nemovitou kulturní památkou, to však ještě samo nezaručuje jejich využití a kvalitní péči o ně. Častá je absence péče o nevyužívané nebo jen částečně využívané památky. (Špaček, 2012).

Podle zákona č.20/1987Sb jsou kulturní památky a tedy i objekty průmyslového dědictví chráněny jako nedílná součást kulturního a historického dědictví, významného činitele životního prostředí a nenahraditelné bohatství státu, aby se podílely na rozvoji kultury, umění, vědy a vzdělávání a tím přispívaly k dalšímu rozvoji společnosti. Ochrana kulturního dědictví v ČR je zajišťována prostřednictvím státní památkové péče zahrnující činnosti, opatření a rozhodnutí, jimiž orgány (Ministerstvo kultury, krajské úřady a obecní úřady obcí s rozšířenou působností) a odborná organizace státní památkové péče (Národní památkový ústav) v souladu se společenskými potřebami zabezpečují zachování, ochranu, zpřístupňování a vhodné společenské uplatnění kulturních památek (zákon o státní památkové péči č. 20/1987 Sb.).

Jednotlivé objekty průmyslového dědictví nebo jejich skupiny mohou být v ČR, dle zákona č. 20/1987 Sb. o státní památkové péči, prohlášeny za kulturní památku, národní kulturní památku, památkovou zónu a památkovou rezervaci.

Kulturní a národní kulturní památky

Za kulturní památky prohlašuje ministerstvo kultury ČR nemovité a movité věci popřípadě jejich soubory,

a) které jsou významnými doklady historického vývoje, životního způsobu a prostředí společnosti od nejstarších dob do současnosti, jako projevy tvůrčích schopností a práce člověka z nejrůznějších oborů lidské činnosti, pro jejich historické, umělecké, vědecké a technické hodnoty,

b) které mají přímý vztah k významným osobnostem a historickým událostem.

Kulturní památky, které tvoří nejvýznamnější součást kulturního bohatství národa, prohlašuje vláda České republiky nařízením za národní kulturní památky (zákon o státní památkové péči č. 20/1987 Sb., 1987).

Mezi národní kulturní památky patří například čistírna odpadních vod v Praze v Bubenci (Národní památkový ústav, 2015 a.), Důl Hlubina a železárna - koksovna a vysoké pece Vítkovice se souborem technického vybavení (Národní památkový ústav, 2015 a).

Památkové rezervace

Území, jehož charakter a prostředí určuje soubor nemovitých kulturních památek, může vláda České republiky nařízením prohlásit jako celek za památkovou rezervaci a stanovit podmínky pro zabezpečení její ochrany. Tyto podmínky se mohou v potřebném rozsahu vztahovat i na nemovitosti na území památkové rezervace, které nejsou kulturními památkami (zákon o státní památkové péči č. 20/1987 Sb, 1987). Příkladem památkové rezervace zaměřené na ochranu industriálních památek je Stará Huť v Josefském údolí u Olomučan (MK ČR, 1971).

Památkové zóny

Území sídelního útvaru nebo jeho části s menším podílem kulturních památek, historické prostředí nebo část krajinného celku, které vykazují významné kulturní hodnoty, může Ministerstvo kultury vyhlásit památkové zóny opatřením obecné povahy (od roku 2014).

Městskou památkovou zónou s vysokou koncentrací industriálních památek je například památková zóna Ostrava – Vítkovice, jejíž součástí je i rozsáhlá národní kulturní památka Důl Hlubina, koksovna a vysoké pece Vítkovických železáren (Kučová, 2008).

Mezi příklady krajinných památkových zón vyhlášených k ochraně industriálních památek a krajiny jsou na našem území Hornické kulturní krajiny Abertamy – Horní Blatná – Boží Dar, území Hornické kulturní krajiny Jáchymov, území Hornické kulturní krajiny Háj – Kovářská - Mědník, území Hornické kulturní krajiny Krupka kde, u kterých je předmětem ochrany jak horská krajina dokladující způsob těžby, tak stará důlní díla doprovázená nadzemními stavbami (MK ČR, 2014). Tímto směrem se již po desetiletí ubírá například ochrana industriálních krajiny ve Velké Británii (Ironbridge Gorge, Blaenavon Industrial Landscape, Derwent Valley, Cornwall and Devon Mining Landscape). Další zajímavou kulturní krajinou industriální povahy je rozsáhlé území na jihozápadě japonského ostrova Honšu - Iwami Ginzan - se stříbrnými doly (Kučová, 2008).

Památky s mezinárodním statutem

Památky s mezinárodním statutem jsou chápány ve smyslu kulturního dědictví s přiznaným nadnárodním významem. Tyto památky figurují na různých mezinárodních seznamech, sestavovaných na základě mezinárodních smluv a dohod. Jde především o kulturní statky zapsané na Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO a kulturní statky označené značkou Evropské dědictví. Z českých památek industriálního charakteru patří Baťův Zlín a bývalý průmyslový areál Dolní Vítkovice v Ostravě na seznam Evropského dědictví (Národní památkový ústav, 2015 b).

V případě, že objekt nebo lokalita není chráněna ani jednou z výše zmíněných forem, určitou možností jejich ochrany se jeví znění zákona 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu. Paragraf 18 uvádí, že „územní plánování ve veřejném zájmu chrání a rozvíjí přírodní, kulturní a civilizační hodnoty území, včetně urbanistického, architektonického a archeologického dědictví. Přitom chrání krajinu jako podstatnou složku prostředí života obyvatel a základ jejich totožnosti. S ohledem na to určuje podmínky pro hospodárné využívání zastavěného území a zajišťuje ochranu nezastavěného území a nezastavitelných pozemků. Zastavitelné plochy se vymezují s ohledem na potenciál rozvoje území a míru využití zastavěného území.“ Paragraf 19 výše zmíněného zákona pak mimo jiné řadí mezi úkoly územního plánování: „zjišťovat a posuzovat stav území, jeho přírodní, kulturní a civilizační hodnoty, stanovovat koncepci rozvoje území, včetně urbanistické koncepce s ohledem na hodnoty a podmínky území, stanovovat urbanistické, architektonické a estetické požadavky na využívání a prostorové uspořádání území a na jeho změny, zejména na umístění, uspořádání a řešení staveb, stanovovat podmínky pro provedení změn v území, zejména pak pro umístění a uspořádání staveb s ohledem na stávající charakter a hodnoty území, uplatňovat poznatky zejména z oborů architektury, urbanismu, územního plánování a ekologie a památkové péče.“ (zákon č. 183/2006 Sb., 2006).

Navrátil uvádí, že v současné době často chybí nejen památková ochrana průmyslového dědictví, ale dokonce i kritéria a metody jeho vyhodnocování. To bývá příčinou destrukce a bourání uvolněných průmyslových staveb a technických zařízení (Navrátil, 2014). Koutský (2011) se domnívá, že v demokratické společnosti nelze zcela korigovat soukromé investice, ale je možné u nich efektivně využívat nástroj územního plánování a u staveb financovaných veřejnými prostředky striktně zavést evaluace esteticko-funkční hodnoty realizací odborným panelem expertů (Koutský, 2011).

3.6 Finanční podpora regenerace brownfieldů

Zájem veřejné správy o problematiku regenerace brownfieldů se v Česku začal projevovat na přelomu tisíciletí s probíhající restrukturalizací hospodářství. Složitost a nákladnost postupů spojených s renovací a ozdravením chátrajících nemovitostí však odrazuje případné investory. Proto je revitalizace brownfieldů podporována z veřejných prostředků. Na regeneraci opuštěných, zanedbaných a kontaminovaných nemovitostí lze žádat příspěvky z několika programů (Hurníková, 2009). Jsou jimi především evropské strukturální fondy a rozpočtové dotace. Z evropských fondů lze v souvislosti s přeměnou brownfields na parkové plochy v Praze uvést operační program Životní prostředí a Operační program Praha Konkurenceschopnost.

V OP Životní prostředí (2014 – 2020) se lze zaměřit na prioritní osy 3 a 4. Prioritní osa 3: Odpady a materiálové toky, ekologické zátěže a rizika je zaměřené mimo jiné i na dokončení inventarizace a odstranění ekologických zátěží a snížení environmentálních rizik a rozvíjení systémů jejich řízení. Prioritní osa 4 se týká ochrany a péče o přírodu a krajinu. Mezi cíle podporované v rámci této části operačního programu se řadí také například posílení biodiverzity, posílení přirozené funkce krajiny a zlepšení kvality prostředí v sídlech (SFŽP ČR, 2015).

Druhým významným operačním programem pro regeneraci brownfields je operační program pro Prahu: OP Praha Konkurenceschopnost. Důležitá je prioritní osa 2: Životní prostředí, hlavně pak oblast podpory Revitalizace a ochrana území v rámci této osy. Jejím cílem je zkvalitnit životní prostředí v Praze, obnovovat rekreační zóny, parky, rekultivovat nevyužívané nebo zničené plochy, stavět dětská hřiště a sportoviště nebo obnovovat vodní plochy (Evropský fond pro regionální rozvoj, 2014).

Dalšími zdroji financování mimo Evropské jsou: rozpočty obcí a krajů, státní rozpočet, programy ústředních orgánů státní správy, úvěry finančních institucí, soukromé zdroje, partnerství veřejného a soukromého sektoru a sdružené finanční zdroje (kombinace nejrůznějších zdrojů financování) (Dudášová, 2015).

3.7 Příklady přeměny brownfields na parky a zelené městské čtvrti

V západní Evropě a Severní Americe je regenerace brownfields důležitým cílem vládní politiky (Atkinson, et al., 2014). V současném městě stále více dochází ke zmenšování ploch zeleně, město se postupně rozrůstá do okolní krajiny a mění ji na urbanizované prostředí. Tento jev zpětně vyvolává potřebu zabezpečení správného

fungování ploch zeleně v rámci měst, protože kvalita městského prostředí je daná i kvalitou veřejných prostor a tím i hodnotou zelených ploch, jejich propojením, funkčností a zapojením do organismu města (Adamková, 2011). Typickými přínosy regenerace brownfields na zelené plochy jsou jednak ekologické aspekty jako zvyšování retenční schopnosti dané lokality, regulace teploty, stanoviště pro přírodní plochy a dále aspekty sociálně ekonomické - poskytnutí prostoru pro sport, hry a odpočinek nebo plochy pro komunitní zahrady budování místní komunity a její aktivní zapojení do procesu regenerace a následného fungování (Atkinson, et al., 2014). Prostřednictvím transformace brownfields je možné vytvořit plnohodnotný prostor pro obyvatele měst, poskytnut jim nové možnosti využití těchto prostor, či celých území a zlepšit tak podmínky pro život ve městě z pohledu sociologického, environmentálního, ekologického, urbanistického a v neposlední řadě i estetického (Adamková, 2011). Toto tvrzení dokládá Státní politika životního prostředí České republiky 2012 – 2020, která klade důraz na zlepšení kvality prostředí v sídlech. Uvádí, že požadavky obyvatel na zajištění kvalitního prostředí lze naplňovat mj. posílením ekologických funkcí krajiny sídel, zejména ploch zeleně, při současném zohlednění specifických požadavků na jejich funkční využití a jejich podobu. Skladba, vybavenost a ztvárnění ploch zeleně celoměstského systému ve městě musí odpovídat novým nárokům obyvatel, tendencím ve využívání volného času i nárokům na dostupnost a bezpečnost pobytu v plochách zeleně, stejně jako nárokům na uplatňování ekologických procesů a vytvoření vhodnějších podmínek pro hospodaření s povrchovou (srážkovou) vodou (např. zmenšování podílu nepropustných ploch v zástavbě, vytváření technických opatření k zpomalení odtoku dešťové vody). Stejně jako vznikají potřeby konverze brownfields pro společenské či ekonomické využití (což je mimo jiné výhody přínosné z hlediska omezení zástavby na volných plochách), měly by se uplatňovat i požadavky na využití těchto území pro dotvoření systému zeleně a zlepšení jeho hygienické, ekostabilizační a rekreační funkce a ochrany biodiverzity. Nejsou-li plochy brownfields využity, představují často nejen konfliktní území, ale mnohdy i bariéry ve struktuře města (Vorel, 2015).

V těchto lokalitách průmyslové výroby, těžby, skladování a skládkování, ale i třeba v bývalých vojenských areálech, železnicích atd. tedy mohou vzniknout právě postindustriální parky. V průběhu času se ukázalo a potvrdilo, že právě vegetační, kulturní a další podobné způsoby využití jsou jednou z nejlepších cest, jak areály nejen oživit, ale i sanovat, biologickými procesy je zbavovat ekologických zátěží, zachránit historicky hodnotné technické stavby a zařízení atd. (Semotán, 2008).

3.7.1 Regenerace postindustriálních krajín

Jedná se o regeneraci větších územních celků, v jejichž prostoru probíhala průmyslová výroba nebo těžba. Po jejím ukončení byly tyto areály přeměněny na parky a přírodní krajiny a průmyslové objekty byly využity ke kulturním, sportovním a jiným účelům.

1) *Projekt IBA Emscher Park*

Typickým a nejdůležitějším příkladem regenerace postindustriálních krajiny je Emscher Park. Pojmenován je podle řeky Emscher, která celou oblastí protéká a v minulosti byla odpadní stokou pro množství průmyslových areálů v oblasti. Rozloha oblasti mezi městy Duisburg a Dortmund, která prochází celkovou revitalizací je 800 km², intenzivnější jádro projektu tvoří 320 km² velká oblast pojmenovaná Emscher-Landschaftspark (Semotán, 2008). S restrukturalizací těžkého průmyslu zanikly hornické provozy a ocelárny. Celá oblast se byla nucena vypořádat s vysokou nezaměstnaností, kontaminací životního prostředí a opuštěnými gigantickými ocelářskými závody. Území bylo členěno izolovanými areály s vysokým podílem nepropustných ploch. Mezi další problémy patřil zchátralý systém vodních kanálů vybudovaný na řece Emscher dlouhý 400 km, který byl v minulosti využíván k transportu odpadu, a také množství svahů a náspů vzniklých z výrobních odpadů. Projekt Emscher park vznikl mezi léty 1989 – 1999 v rámci mezinárodní stavební výstavy (IBA) s plánem integrovat, tvarovat a rozvíjet existující strukturu otevřených průmyslových prostorů a objektů s okolní krajinou. Výraznou úlohu hrálo průmyslové dědictví oblasti (Adamková, 2011). Strategie IBA Emscher park se v rámci svých projektů nechtěla od minulosti odvrátit, ale naopak ji programově použila jako identifikační element. Charakter velkého množství průmyslových památek symbolicky propojil minulost s přítomností a budoucností a dává regionu novou identitu a „post-industriální“ image. Mimo proměny krajiny z kulturně-historické perspektivy došlo k výrazné proměně environmentální kvality regionu - vznikl největší regionální park v Evropě. Byla vytvořena nová forma územní kontinuity mezi rozlehlými oblastmi zeleně a vznikl tak územní systém ekologické stability evropského významu. Prostorové propojení dílčích částí bylo umožněno sítí turistických a cyklistických tras (Slach, et al., 2009).

Zajímavými prvky krajiny se staly nové druhy přírodních ploch založené na již zmíněné „new wilderness – nové divočině, čímž došlo k vytvoření ojedinělých

průmyslově přírodních biotopů. Současně se z bývalých stok staly významné krajinné prvky (von Haaren, 2002).

Projektové cíle byli rozdělné do třech úrovní:

- 1) Park, který bude integrovat a propojovat všechny funkce krajiny, od otevřených prostorů vedoucích podél řeky Emscher až po zemědělství.
- 2) Otevřený regionální systém sedmi zelených koridorů vedoucích od severu na jih, které by tvořily základ pro komplexní parkový systém evropského významu.
- 3) Individuální projekty týkající se krajinného plánování, lesního hospodářství, managementu biotopů, rozvoje turistického ruchu a naučných peších a cyklistických chodníků (Adamková , 2011).

V rámci projektu IBA Emscher Park bylo zatím zrealizováno 123 projektů a funkčně revitalizováno 1500 ha brownfields (Matějka , et al., 2011)

Emscher Park v sobě kombinuje krajinný a zahradní design s ochrannými funkcemi přírodních prvků. Takovéto parky v „nové divočině“ jsou důležitými prvky v koncepci krajiny. Nebylo záměrem vytvořit „zakonzervovaný“ obraz krajiny tak, jak vypadala v minulosti, ale jde především o existující lokalitu s její vlastní historií a akceptování faktu, že také průmysl může vytvořit nový druh přírody s novými funkcemi a příležitostmi pro člověka, flóru i faunu (von Haaren, 2002).

Projekty realizované v rámci Emscher Park:

a) *Landschaftspark Duisburg – Nord*

Autor: Peter Latz & Partner

Mezinárodní ocenění: Green Good Design Award 2009, EDRA Places Award 2005, Play&Leisure Award 2004, Grande Medaille d'Urbanisme de l' Académie d'Architecture Paris 2001, 1st European Prize for Landscape Architecture Rosa Barba, Barcelona 2000

Severní Duisburg patří v rámci Porúří k jedné z nejsilněji industrializovaných oblastí, průmysl zde změnil krajinu k nepoznání. Tento park je specifický právě tím, jak tuto industriální historii prezentuje. Autoři návrhu dokázali využít specifika místa, jeho spontánnost, autentičnost a dynamiku přírodních procesů (Semotán, 2008). Místo tak přiznává svoje bývalé industriální využití, využívající fragmenty průmyslových objektů. Je tu vytvořený nový obraz přírody na pozadí historických struktur. Vzniká koncept průmyslové přírody (industrial nature), jako dialog mezi průmyslovým

dědictvím a divokou přírodou, která je reprezentovaná hlavně nenáročnými sukcesními druhy (Adamková , 2011).

Samozřejmě se jedná o velice velké, složité a problémové území (200 ha), zdánlivě nemožné pro budování parku. Problematické byly např. kontaminace, dálnice dělí park na dvě poloviny, starý kanál řeky Emscher v podobě stojaté odpadní stoky, půda protkaná sítí kabelů a potrubí. Jednotlivé překážky však byly postupně odbourávány, silně kontaminované půdy byly vytěženy a z velké části skrývkovány v betonových bunkrech na rudu, splaškový tok kanálu Emscher byl zatrubněn a nahrazen novým korytem napájeným sbíranou dešťovou vodou z celého parku atd. Jednotlivé kompoziční prvky parku využívají ponechaných architektonických konstrukcí. Z nádrží chladících věží a z odkalovací nádrže se staly biotopy s vodními rostlinami, betonové bunkry na železnou rudu vytvořily ideální systém pro tematické zahrady, od minimalistických štěrkových ploch přes tvarované živé plůtky a pestré výsadby až po horolezecké stěny. Jeřábní konstrukce byla doplněna o vysutou lávku a je promenádou s popínavými rostlinami. Zatopený plynolem nabídl funkci potápěčského centra, strojové haly byly změněny na koncertní a výstavní prostory, vysoké pece jsou rozhlednami. Každý prvek využívá maximum z nabízeného potenciálu. V kontrastu se spontánně vzniklými lesíky bříz a topolů jsou pravidelné rastrové výsadby alejových stromů. (Semotán, 2008).

Obr. 1. Landschaftspark Duisburg-Nord (<http://www.landezine.com/index.php/2011/08/post-industrial-landscape-architecture/>)

Obr. 2 - Landschaftspark Duisburg-Nord - Lezecká zahrada (<http://www.alpenverein-frankfurtmain.de/content/klettern-und-kultur-im-pott>)

Obr. 3 - Landschaftspark Duisburg-Nord (<https://www.germany.travel/en/towns-cities-culture/palaces-parks-gardens/galerie-duisburg-nord-industrial-landscape-park.htm#!/gallery/switch/image/0>)

b) Nordsternpark Gelsenkirchen

Autor: Klaus – Wedig Pridig

Spoluautoři: PASD Feldmeier a Wrede und Hosrt Relleke

Autor zachovalé průmyslové architektury: Fritz Schupp

Dalším zajímavým příkladem postindustriálního parku v rámci Emscherparku je Nordsternpark v Gelsenkirchenu, který vznikl na území bývalého černouhelného dolu a koksovny. Ty byly, spolu se zpracovatelským průmyslem hutí a koksoven, přeměněny na volný krajinářský park v rámci německých zahradních výstav BUGA (Matějka, et al., 2011). Ukončení provozu dolu proběhlo v roce 1993 a již roku 1997 se konala zahradní výstava v novém krajinářském parku. Z většího počtu budov byly ponechány jen skutečně hodnotné architektonické skvosty, které byly rekonstruovány. Celý park je v průmyslovém duchu komponován na přímých osách a geometrických liniích (Semotán, 2008). V návrhu samotném byl kladen důraz na prolnutí a dialog mezi industriálními stavbami a přírodou. Velké stavební struktury byly srovnány adekvátně s přírodními elementy (Matějka, et al., 2011). Rozdílná dispozice a koncentrace architektury zapříčinily vznik čtyř odlišných částí parku.

Severní část parku - „Industriepark Nord“

Tato část je ve znamení Schuppovy architektury a představuje centrum parku – v konvertovaných průmyslových stavbách, které připomínají historii areálu. Nachází se zde jeho technické zázemí, restaurace, typické biergarten (pivní zahrádky), výstavní prostory, kancelářské prostory, bytové jednotky, parkovací dům atd. Bývalá těžební věž je v současnosti využívána jako vyhlídková plošina. Vstupní prostor do této části parku obsahuje rozsáhlý vodní program v podobě pochozích fontán, vějířovité, schodovité kaskády nebo vodního kanálku s motivem meandrujícího přírodního potoka. Vegetace v této části parku pouze doplňuje architekturu, je pod jejím vlivem, charakteristické jsou zde rastrové výsadby stromů, geometricky členěné trávníky, střihané blokové živé ploty apod. (Matějka, et al., 2011)

Severní část parku - „Bugapark Nord“

Dominantami této části jsou původní haldy odpadní hlušiny produkované při těžbě. Ty tvoří pravidelně upravené umělé kopce a jsou zpřístupněny pomocí schodišť,

takže současně slouží jako vyhlídkové body. Ozelenění těchto hald tvoří je travinobylinná společenstva, jejichž složení je podobné tomu, které v oblasti vzniká sukcesí na nerekulivovaných výsypkách. Na horní plošině jsou haldy téměř bez vegetace. Celkově působí toto území poměrně divoce. Na okraji jedné z hald je umístěn umělý skalnatý masiv, využívaný jako tréninková horolezecká stěna (Matějka, et al., 2011).

Mezi řekou a kanálem

Mezi říčkou Emscher a dopravním plavebním kanálem (Rhein-Herne-Kanal) se nachází historická stavba bývalého skladu uhlí, která nyní plní funkci sochy v prostoru a je dominantním objektem této části. Kanál lemuje precizně stříhané „krychlové“ stromořadí, které znázorňuje vlakové vagóny na kolejích, které dříve směřovaly ke skladu. Na ostrově je umístěn amfiteátr s jevištěm na hladině plavebního kanálu. Pobřežní zeď kanálu našla své využití jako místo pro setkávání umělců, kteří zde od roku 2005 tvoří svoje díla (Matějka, et al., 2011).

Jižní část parku - „Bugapark Süd“

Do této části se vchází po mostě nápadně svojí sytě červenou barvou, který se stal symbolem celého parku. Jižní část parku je rozdělena stromořadím, které vychází od koksárenských dopravníků na severu a vede přes most kanálu Rhein-Herne až po bránu u parkoviště v obci Gelsenkirchen. Na jihu plochy se nachází vodní hřiště, je zde také část se sbírkami rostlin a plocha otevřené krajiny s vlhkým biotopem (Matějka, et al., 2011, Semotán, 2008).

Nordsternpark je ukázkou formálně utvářeného, avšak funkčně dobře řešeného postindustriálního parku. Tematická dětská hřiště, stěna pro grafity, horolezecké stěny a další prvky a zejména rozloha parku z něj dělá prostor nadregionálního významu. Areál slouží rovněž jako příklad a návod, jak s pomocí technik zahradní a krajinářské architektury vdechnout život místu, které by jinak bylo odsouzeno k trvalému opuštění člověkem. Proto je dnes pro odbornou i laickou veřejnost tento prostor dobrým ukazatelem směru, kterým se (doufejme) v budoucnu budou ubírat i ostatní staré průmyslové regiony v Evropě (Matějka, et al., 2011).

Obr. 4. Nordsternpark Gelsenkirchen - obloukový most přes Rhein-Herne-Kanal (https://inzumi.com/de/travel/destination/d_id/Gelsenkirchen)

Obr. 5 – Nordsternpark Gelsenkirchen - „železniční vagóny“ (<http://www.ruhrgebiet-industriekultur.de/nordsternpark.html>)

Obr. 6 - Výhled na Nordsternpark (<http://www.ruhrgebiet-industriekultur.de/nordsternpark.html>)

c) Westpark Bochum

Autoři: S. K. T. umbaukultur Architekten Stadtplaner
Herbstreit landschaftsarchitekten GmbH & Co KG
Danielzik + Leuchter Landschaftsarchitekten bdla
Planungsgemeinschaft, Stadt Bochum und LEG Stadtentwicklung GmbH & Co KG

Tento park v německé Bochumi je příkladem přeměny 75 hektarového továrního komplexu na multifunkční městský park. Opět jedná o jeden z projektů v rámci Emscherparku. Výroba zde skončila v roce 1985. Většina budov byla stržena a jejich místo zaujala spontánní sukcesní vegetace. Přeměna areálu 150 let formovaného těžkým průmyslem na park a středisko volného času začala až v roce 1993. Samotnému parku v jeho srdci vévodí velká hala Jahrhunderthalle (Hala století) v současné době koncertní a kongresový palác. Symbolem parku je velká vodárenská věž. Park je složen ze tří terénních úrovní. Březové porosty v nejvyšších částech parku byly ponechány, kromě estetického hlediska mají funkci meliorační a sanační a dlouhodobě zlepšují kvalitu kontaminovaných půd. Dvě vysuté lávky, překlenuly průrvy ve struskových haldách, příkré schodiště v západní části propojuje nejvyšší a nejnižší úrovně parku. Park je napojen mostem na cyklostezky Emscherparku. Důležitým kompozičním prvkem jsou i volné trávnickové plochy, výrazně působí i vodní prvky. Pod terénními terasami vede vodní kanál, před koncertní halou jsou umístěny vodní kaskády. Stejně jako v celém Emscher parku se zde vyskytují různá stylová dětská hřiště a odpočinková zákoutí. Dnešní západní bochumské centrum patří k nejvýznamnějším rozvojovým centrům regionu (Semotán, 2008).

Obr. 7 - Westpark Bochum – Hala století (<http://sunnydecember.de/tag/bochum/>)

2) Blaneavon (Wales)

Klasickým regionem postindustriální krajiny je kolébka průmyslové revoluce – Velká Británie, kterou transformace průmyslovými aktivitami zasáhla již v polovině 18. století (Kolejka & Klimánek, 2012). Na jihovýchodě Walesu se nachází unikátní postindustriální krajina v okolí městečka Blaenavon. Město se rozvíjelo spolu se železárnami, které zahájily provoz v roce 1788. Ocelářský průmysl a těžba uhlí způsobily zvýšení populace města na 20 000 obyvatel. Po uzavření železáren v 1900 a uhelného dolu v 1980 však region postihla stagnace a počet obyvatel se snížil na 6000.

V roce 2000 byla průmyslová krajina Blaenavon o rozloze 33 čtverečních kilometrů zapsána jako světové kulturní dědictví na seznam UNESCO. Dnes zde můžeme vidět zbytky zařízení a staveb potřebných pro výrobu železa a těžbu uhlí, včetně uhelného dolu, pecí, lomů a železničních systémů. Horskou krajinou prochází několik naučných stezek, trasy pro cyklisty i pěší turistiku. V roce 1997 byla oficiálně otevřena přírodní rezervace Garn Lakes. Vznikla rozsáhlou rekultivací výsypek, starých lomů a důlních děl. Pokrývá 40 hektarů pastvin a jezer a poskytuje různé druhy stanovišť pro širokou škálu volně žijících živočichů (Blaenavon World Heritage Centre, 2015).

Obr. 8. Blaneavon

(http://news.bbc.co.uk/local/southeastwales/hi/people_and_places/newsid_7909000/7909894.stm)

3.7.2 Udržitelné městské čtvrti

Projekty revitalizace rozsáhlých městských brownfields a velkých rozvojových oblastí. Bývalé průmyslové čtvrti v Curychu, Berlíně, Stockholmu a Malmö se staly jedněmi z nejznámějších příkladů udržitelného městského rozvoje.

1) *Zürich – Nord*

Městská část Curych-Nord (Oerlikon) o rozloze 55 ha procházela transformací od roku 1988. Dříve to byla dělnická čtvrť s areálem zbrojovky. Pro koncepci Curych-Nord je typická úplná přestavba celé čtvrti a vymezení ploch pro čtyři velké parky: Oerliker Park, MFO-Park, Louis-Häfliger-Park a Wahlenpark. Každý rok byl dokončen jeden, rostou zároveň s výstavbou budov, někdy ji dokonce předbíhají. Na projekty parku byly vypsány soutěže a šance byla poskytnuta hlavně mladým, málo známým autorům. Nároky na řešení se zvyšovaly s potřebou řešení obtížů technického rázu, jako je např. způsob nakládání s kontaminovanou půdou, či vysoká hladina podzemní vody, asi 0,5 m pod úrovní terénu (Trevisan, 2004).

a) *Oerliker Park*

Autoři: projekční tým Zulauf, Seistránkyel, Schweingruber Landschaftsarchitekten a Hubacher und Haerle Architekten

Je rozlohou 1,75 ha největší ze čtyř nových parků v centru Curych-Sever. Park byl slavnostně otevřen a oficiálně předán veřejnosti v červnu 2001. Koncepce projektantů je založena na střetávání faktorů času a proměn staveb a rostlin. Park není koncipován jako prázdná forma s pevnými hranicemi a konturami, ale spíše jako tělo, které se v čase neustále mění. Městská rada Curychu ocenila Oerliker Park jako příklad zodpovědného přístupu k budování a architektonického výkonu Cenou za nejlepší stavbu roku 2001 (Trevisan, 2004).

b) *MFO-Park (MFO = Maschinenfabrik Oerlikon)*

Autoři: Ateliér zahradní a krajinné architektury Raderschall a architektonický ateliér Burckhardt + Partner

Vznikl v roce 2002, jako druhý ze čtyř veřejných parkových ploch, ve čtvrti Curych - Sever. Park o celkové rozloze 0,85 ha je otevřen všem skupinám obyvatel, různým

zábavním a kulturním aktivitám (letní kino, divadlo, koncerty). Parkovou část překlenuje velká, nezakrytá, ozeleněná hala a vytváří jedinečný multifunkční prostor vysoké kvality. Hala odpovídá svým měřítkem okolní výstavbě. Otevřená ocelová konstrukce je v průběhu doby porostlá různými druhy bujně rostoucích a aromatických popínavých rostlin. MFO-Park byl oceněn jednak cenou Public Design 2003, jednak Cenou německé zahradní a krajinné architektury 2003 (Trevisan, 2004).

c) *Louis-Häfliger-Park*

Autor: Ateliér Kuhn Truninger Zürich

Vznikal jako třetí v řadě. Plochou 0,5 ha je nejmenší. Obyvatelům byl park předán v srpnu 2003. Leží mezi obytným souborem Regina-Kägi-Hof a výrobními halami společnosti Oerlikon Contraves a svou malou rozlohou je předurčen k tomu být „sousedským parkem“, kde se potkávají lidé, kteří zde žijí i pracují. Koncepce autorů je založena na zvýraznění hranice mezi parkem, průmyslovým areálem a obytným souborem. Různě řešená pole (Štěrkové pole, Travnaté pyramidy a Hřiště) vytvářejí víceúčelový prostor (Trevisan, 2004).

d) *Wahlenpark*

Autoři: Massimo Fontana a Andy Schönholzer Landschaftsarchitekten Basel

Poslední ze čtyř parků centra Curych-Sever, je vybudován na ploše bývalé továrny na akumulátory. Byl dokončen v roce 2004. Projekt ve své prostorové koncepci podtrhuje dojem velkého prostoru a nabízí víceúčelově využitelné plochy zeleně, zejména velkou pobytovou louku pro školní děti i obyvatele. (Trevisan, 2004)

Obr.9 – *Wahlenpark* (<http://alt.jakob.ch/446/>)

Obr. 10 - Oerliker Park (<https://www.flickr.com/photos/markusbaumgartner/3848344739>)

Obr. 11 - MFO-Park (<https://warosu.org/fa/thread/7596031>)

Obr. 12 - Louis-Häfliger-Park (www.snipview.com)

2) Zürich West

Další významnou rozvojovou plochou města je Zürich West. Bývalá průmyslová zóna se postupně mění na kompaktní městskou čtvrť, poskytující možnosti k bydlení, zaměstnání, volný čas a kulturu. V této čtvrti se nachází i největší náměstí ve městě, Turbinenplatz (2003) s rozlohou 1,4 hektaru. Projekt náměstí se odvolává na průmyslovou minulost lokality. Koleje rozdělující prostor náměstí jsou odkazem na bývalou železnici. Projekt je výjimečný ve svojí jednoduchosti. Jeho udržitelnost je podpořená přírodními materiály nebo retenčními nádržemi na dešťovou vodu (Adamková, 2011).

3) Wasserstadt Spandau, Berlín

Nachází se v severozápadní části Berlína okolo jezera Spandau. Přeměna průmyslových a vojenských objektů a přístavu na obytnou čtvrť začala v 80 letech. Celou transformaci včetně dekontaminace půd a podzemních vod zabezpečovala společnost Wasserstadt GmbH, která byla financovaná napůl veřejným sektorem a druhou polovinou soukromou developerskou společností. Charakteristickým znakem této čtvrti je návaznost bydlení na vodní plochy a veřejná zelené prostranství. Vznikla zde celá řada parků - Krienicke park a Lili-Palmer Promenade byly otevřené v roce 1998. Uferpromenade Havelock (2001), Südspitze (2003), Maselake Park (2007) (Adamková, 2011).

Maselake Park

Autor: Relais Landscape Architects

Je jakousi vstupní bránou do celé čtvrti, promenádou po nábřeží s industriální minulostí. Velké betonové desky vedou podél linie bývalého přístavu. Dávají strukturu zpevněným plochám, na které byl znovu použit původní materiál. Industriální atmosféru místa připomínají masivní lavice připomínající hromady pražců i v trávě ponechané staré koleje. Park je zajímavý i tím, že nabízí množství obrazů pobřeží. Skládá se ze třech charakteristických částí. První je severní přístav s jeho tvrdými okraji břehů a odkazy na historické vojenské využití vodní plochy, druhou část tvoří přírodní úsek od severního přístavu po Havelberg Balkon s měkkými břehy zálivu. Třetí částí je západní úsek se širokou promenádou lemovanou dřevěným molem pro rekreační lodě (Adamková, 2011).

Obr. 13 - Zürich West - Turbinenplatz (www.snipview.com)

Obr. 14 - Zürich West – Turbinenplatz (<http://stastka.ch/snapshot/Gastraeume-2011-Das-Orakel-von-Zuerich-Turbinenplatz/story/227>)

Obr. 15 - Maselake Park ([http:// www.berliner-pressesprecher.de640](http://www.berliner-pressesprecher.de640))

4) Västra Hamnen, Malmö

Švédské Malmö patří mezi pilotní projekty trvale udržitelných měst. Je jedním z největších a nejrychleji se rozvíjejících měst Švédska. V současnosti nejzelenější částí města je oblast Västra Hamnen (Západní přístav). Je zároveň nejstarším přístavem ve městě. Jeho výstavba probíhala koncem 17. a začátkem 18. století. Vznikali tu loďařské doky, majáky, železnice. Ve druhé polovině minulého století se však toto místo začalo potýkat s ekonomickými problémy a vysokou nezaměstnaností. Z původně upadajícího průmyslového sídla se za posledních dvacet let podařilo vybudovat moderní město, které je inspirací po celém světě. V současné době se Malmö zaměřuje na moderní technologie a průmyslové haly procházejí transformací. Jedním z impulsů, které nastartovaly transformaci, bylo uspořádání Evropského veletrhu bydlení (European Housing Expo) v roce 2001. V rámci výstavy byl uskutečněn projekt Bo01 „City of tomorrow“, který reprezentuje první etapu vývoje Västra Hamnen. Mezi jeho cíle patřili především meliorace a dekontaminace půd brownfieldů před započítím výstavby, minimalizace spotřeby energie, co nejvyšší využití obnovitelných zdrojů energie, rovnováha mezi produkcí a spotřebou energie v průběhu roku, vysoký stupeň komfortu, minimalizace potřeby dopravy a závislosti na automobilech, vytvoření systému pěších stezek a cyklostezek a atraktivního systému hromadné dopravy, automobily na paliva příznivá pro životní prostředí. Dále to je ekologická výstavba, hlavně použití materiálů schopných opětovného použití po dožití budov. V neposlední řadě ochrana biodiverzity, vytvoření přirozeného prostředí pro různé rostlinné a živočišné druhy (Hlaváček, 2010). Díky osvícenému plánování je příroda přítomna v celé městské části. Bohatá a pestrá zeleň v parcích, na nádražích, v ulicích a na náměstích má pozitivní efekt na zdraví obyvatel a návštěvníků. V plánu je efektivně využít prostor, který je k dispozici, a podpořit biologickou rozmanitost. Přírodní plochy se též podílí na zpracování dešťové vody. Plochy, které byly zabrány výstavbou domů a chodníků a jsou nepropustné pro dešťovou vodu, musí být kompenzovány dalšími zelenými plochami, jako jsou zelené střechy a zelené stěny. V oblasti Bo01 je vypracována strategie pro všechny rostliny a stromy na dvorcích a zahrad. Například některé rostliny jsou vybírány na základě své produkce nektaru. Mezi rostlinami pnoucími se na zelených stěnách, motýlími zahradami a v poklidných zákoutích se daří volně žijícím živočichům. Je zde mnoho míst, kde mohou hnízdit ptáci a netopýři. Další zajímavostí této oblasti je otevřený cirkulační vodní systém. Dopadající dešťová voda zde neústí do kanalizace, jako je běžné v jiných městech. Ještě než dosáhne zálivu Öresund, protéká systémem jezírek,

kanálů a malých fontán. Tento systém je nejen krásný pro obyvatele, ale je také výhodný z hlediska vlivu na životní prostředí. Tímto způsobem je voda biologicky čištěna ještě před dosažením zálivu Öresund. V suchších obdobích je voda v jezírkách v zájmu zachování biologické rozmanitosti automaticky doplňována (Tomíček, 2009). V oblasti se rozkládají dva hlavní parky Anchor park v centrální části čtvrti a Dania park na pobřeží (Tomíček, 2009).

a) Anchor Park

Autoři: Stig L. Andersson, Hans Kragh, JP Berglund, Christian Restorff Liliegreen, Hanne Bruun Møller, Stine Poulsen

Tento živý park byl vytvořen v roce 2001 na ploše 2,9 ha a funguje jako otevřený, atraktivní veřejný prostor. Autoři se inspirovali rozmanitostí švédské přírody a v parku se zaměřili především vodní prvek (Conan, 2005). V Anchor parku nalezneme olšové bažiny, dubové, bukové a borovicové háje. Tyto biotopy slouží jako ukázka toho, jak může příroda vypadat mimo město. Do parků se stahuje také mnoho ptáků a jiných volně žijících zvířat (Tomíček, 2009). Park byl v roce 2003 nominován na Miese van der Rohe Award (Conan, 2005).

b) Dania Park

Autoři: Thorbjørn Andersson a PeGe Hillinge

Dania park byl dokončen v rámci Evropského veletrhu bydlení (European Housing Expo) v roce 2001. Nachází se na pobřeží, v místě bývalé automobilové továrny Saab. Park je otevřen do všech směrů, jen zadní hranici tvoří řada budov. Kontaminovaná půda není vhodná k výsadbě stromů, proto je park charakteristický hlavně travnatými plochami, terasami a platformami, které poskytují výhled na záliv Öresund. Řada menších prostorů je skládána do veliké, zdánlivě nekonečné otevřenosti (Adamková, 2011).

5) Hammarby Sjöstad, Stockholm

Rozvojová čtvrť Hammarby Sjöstad (Sjöstad = jezerní město) je o rozsáhlý projekt zahrnující bývalý brownfield na okraji Stockholmu o rozloze přes 200 hektarů. Nová čtvrť Hammarby Sjöstad má infrastrukturu naplánovanou tak, aby obytné zóny byly

co nejméně exponovány dopravou. Bytové domy jsou ve vnitrobloku vybaveny dětskými hřišti situovanými tak, aby na ně bylo vidět z většiny bytů. Ve všech ulicích jsou pruhy vyhrazené cyklistům. Pracuje se zde s vodním živlem, který je v tomto městě přirozeně přítomen – kanál je využíván jako relaxační zóna se zelení a restauracemi (Nachtmannová, 2009).

Toto území původně sloužilo jako průmyslová a skladová zóna. Lokalita však nikdy moc neprosperovala a tak v území postupně vyrostla chudá čtvrť. V roce 1998 se začalo s projektem udržitelné čtvrti. Velký důraz se kladl na zelená městská prostranství. Na pobřeží se nachází park protkaný mnoha moly a lávkami v atraktivním přírodním prostředí původního dubového lesa a třtinové břehové vegetace, která poskytuje optimální podmínky pro život mnohým druhům hmyzu a ptáků (Adamková, 2011).

Obr. 16 - Hammarby Sjöstad
(<http://www.skyscrapercity.com/showthread.php?t=1810254>)

Obr. 17 - Hammarby Sjöstad
(<http://www.skyscrapercity.com/showthread.php?t=1810254>)

Obr. 18 - Anchor Park (<http://old.sla.dk/byrum/ankargb.htm>)

Obr. 19 – Dania Park (<http://alchetron.com/Malmo-8887-W>)

Obr. 20 – Dania Park
(<http://landarchs.com/dania-park-landscape-architectures-love-story-with-water/>)

3.7.3 Přeměna lokálních městských brownfields

Mimo velkých rozvojových oblastí vznikají ve městech i menší lokální brownfields různého charakteru. Jejich regenerací vznikají parkové plochy na místech bývalých tratí, letišť a továrních objektů.

1) Dopravní brownfields

Významnou charakteristikou starých průmyslových regionů je výrazný výskyt chátrajících součástí dopravní infrastruktury, která prvotně následuje ekonomický růst, ale později se stává negativní komponentou prostředí (rozsáhlá nevyužívaná kolejiště, přístavy atd.) a omezuje další rozvoj oblasti (Koutský, 2011).

a) *Promenade plantée, Paříž*

Autoři: Jacques Vergely, Philistránkye Mathieux

Tento první vyzdvižený park na světě je 4,5 km dlouhá promenáda v Paříži vybudovaná v letech 1987 - 2000. Je umístěná na železničním viaduktu z 19. století, který spojoval oblast Bastily s východními předměstími Paříže. Pěší trasa vede v úrovni viaduktu, cyklistická stezka pak v úrovni terénu. Arkády pod viaduktem byly přeměněné na umělecké a řemeslné dílny (Adamková , 2011).

b) *High Line Park, New York*

Autoři: Diller Scofidio + Renfro / Elizabeth Diller, Charles Renfro, Ricardo Scofidio

Spoluautor: Field Operations / Piet Oudolf

Podobným projektem je High Line Park na Manhattanu v New Yorku. High Line je trať bývalé nákladní železnice, která se nachází ve výšce 9,1 metru nad zemí. Na této ploše vznikl park, jehož první úsek byl otevřený pro veřejnost v roce 2009, druhá část následovala v roce 2011 a v září 2014 třetí, nejsevernější část. Krátká odbočka na 30. ulici se dokončuje a otevřena pro veřejnost by měla být v nejbližší době (Adamková, 2011). Historie tohoto projektu je velmi zajímavá. Cílem bylo vyzvednout nebezpečnou nákladní dopravu nad Manhattanské ulice. V roce 1934 se High Line otevřela pro první vlaky. Trať byla navržena tak, aby vedla mezi bloky domů a ne přímo nad ulicemi. Vlaky přivážely do skladů a továren v úrovni třetího

patra maso, zemědělské plodiny a mléčné výrobky, přičemž mohly zajíždět přímo do budov. Suroviny a průmyslové výrobky tak cestovaly po High Line, aniž by zdržovaly nebo ohrožovaly dopravu v ulicích. Trať sloužila do roku 1980, poté prostor mezi ocelovými kolejnicemi a štěrkovým náspem spontánně obsadila nová přírodní společenstva (Sadravetzová, 2014). Po zrušení trati skupina vlastníků pozemků pod železnicí začala vyvíjet tlaky na její odstranění. Definitivně byly tyto snahy zastaveny až v roce 2002, kdy městská rada na základě podnětů organizace Friends of High Line, rozhodla o jej opětovném využití pro veřejný prostor (Adamková, 2011). V roce 2003 byla zahájena veřejná soutěž na návrhy pro nové využití železniční konstrukce, o kterou byl enormní zájem – přihlásilo se 720 týmů z 36 zemí světa. Samotná obnova konstrukce High Line byla zahájena v dubnu roku 2006. Při rekonstrukci byly použity původní kolejnice, dále byly vybudovány nové cesty, umístěno osvětlení a provedena parková úprava (Sadravetzová, 2014). Po splnění svého cíle organizace Friends of High Line nezanikla, ale nadále získává finanční zdroje na provozování parku, dozírá na jeho údržbu, spolupracuje s městem, organizuje kulturní programy a je pozitivním příkladem, jak lze dostáhnout zachování části dědictví industriální doby na základě občanské intervence (Adamková, 2011).

c) Natur - Park Schöneberger Südgelände, Berlín

Autor: Odious Group

Území tohoto parku bylo v minulosti součástí nákladní železniční stanice Tempelhof. Ta byla v roce 1952 zrušena. Po jejím zániku vzniklo na území jedinečné, ekologicky cenné přírodní společenstvo. Snížený vliv člověka v následujících desetiletích způsobil, že se mezi kolejemi usadila pestrá směs flóry a fauny, a to z řad původních, ale i invazivních druhů (Weilacher, 2005). Park se statutem chráněného území vznikl v roce 2000 díky zapojení občanských iniciativ jako reakce jednak na existenci vzácných a chráněných druhů a dále na rozvojové záměry v této lokalitě. Základní myšlenkou bylo skloubit nároky na ochranu přírody s požadavky návštěvníků. Hlavní idea projektu spočívá v udržení mimořádného osobitého rázu lokality. Program i kompozice parku jsou založené na koexistenci železničních struktur a technických prvků s různými vegetačními stádii sukcese. V projektu bylo upuštěno od nákladných úprav a náročné údržby, preferovaný je spontánní vývoj a surové materiály jako ocel nebo beton. Park se tak stává prezentací síly přírodních procesů. Je součástí systému Natura 2000 (Adamková, 2011). Přírodní Park nyní

nabízí působivou škálu druhů: 30 druhů hnízdicích ptáků, 57 druhů pavouků, 95 druhů divokých včel, 15 druhů kobylek, více než 350 druhů rostlin a 49 druhů hub (Weilacher, 2005). Park dává prostor i uměleckým artefaktům, můžeme zde nalézt např. graffiti zeď či různé industriální plastiky (Weiler, nedatováno).

Obr. 21. – Promenade Plantée (<http://europeantrips.org/wp-content/uploads/2012/04/Promenade-Plantée-The-First-Elevated-Park-in-the-World.jpg>)

Obr. 22 – High Line (<http://gunterbieringer.de/reportage/high-line-park-newyork-entworfen-von-dillerscofidio/#>)

Obr. 23 – High Line
(<http://www.fieldoperations.net/project-details/project/high-line-section-3.html>)

Obr. 24 – High Line (<http://www.downtownmagazinenyc.com/enjoy-last-minute-fall-events-on-the-high-line/>)

Obr. 25 - Natur - Park Schöneberger Südgelände (http://www.stadtentwicklung.berlin.de/natur_gruen/naturschutz/biotopschutz/de/biotopverbund/index.shtml)

Obr. 26 – Natur - Park Schöneberger Südgelände (<https://heijink.files.wordpress.com/2012/10/schoneberger-sudgelände8.jpg>)

d) *Riemer Park, Mnichov*

Autoři: Gilles Vexlard, Laurence Vacherot

Krajinářský park o rozloze 210 hektarů vzniklý na místě bývalého letiště Mnichov - Riem v roce 2005. Ve stejném roce se zde konala zahradní výstava BUGA 2005 (Bundesgartenschau), po jejímž ukončení byl tento park předán veřejnosti. Parková úprava je charakteristická přímými, dlouhými liniemi, jednoduchým členěním a geometrickými povrchy. Bylo zde vytvořeno i desetihektarové umělé jezero a dvě umělé vyvýšeniny určené k sáňkování, které byly upraveny ze sutí z bývalého letiště. V západní části jsou čtyři velké Botanické zahrady. Většina z jižní části parku je navržena tak, aby se silně podobala přírodní krajině luk a pastvin s bohatstvím rostlinných druhů hlavně dřevin a trvalek. Za zvláštní pozornost stojí například louka na jižním břehu jezera s aspektem převážně kosatce a máty. Rostliny v parku odpovídají původním rostlinným společenstvům v této přírodní oblasti. Riemer Park získal německé ocenění Landschaftsarchitekturpreis (Condoros, 2009).

e) *Letiště Maurice Rose, Frankfurt nad Mohanem*

Autor: Ateliér GTL Landschaftarchitekten

Letiště bývalé americké vojenské základny Maurice Rose o rozloze 8 hektarů. Kdysi ryze přírodní lokalita nedaleko centra města byla obnovena pro rekreační účely. Návrh počítal s asanací pouze kontaminovaných míst vojenské základny a letiště. Vše ostatní bylo ponecháno ve stávajícím stavu, popřípadě byly narušeny kompaktní hmoty a povrchy objektů a komunikací tak, aby jimi mohla volněji prorůstat příroda. Realizace proběhla mezi léty 2002 a 2004. Třetina původní přistávací dráhy o výměře 1,5 ha byla zachována jako rovná a tvrdá plocha pro cyklisty, bruslaře a skateboardisty. Zbylé dvě třetiny byly rozlámány na kusy a proměněny v přírodní park, kde kusy asfaltu a betonu postupně kolonizuje fauna i flóra. V bývalé kontrolní věži nyní sídlí kavárna s výhledem na nivu řeky Niddy a její okolí. Ostatní objekty jsou využívány jako dílny a laboratoře vzdělávacích center pro širokou veřejnost zaměřené na krajinný výzkum i historii oblasti. Architekti tak využili původní materiály a specifické textury místa. Někde tvoří betonové panely nahromaděné ve skupinách a naskládané na sebe sochařské akcenty, jinde je podpořen proces destrukce a vědomá proměna. Poetika přírody se tu přirozeně mísí s čitelnou minulostí, což z parku činí vysoce atraktivní místo mezi místními obyvateli i pro odbornou veřejnost (Sedlák, 2015).

Obr. 27 - Riemer Park (<http://www.tz.de/muenchen/stadt/ausstellung-stadt-gesicht-veraendert-3315664.html>)

Obr. 28 - Letiště Maurice Rose (<http://handmadeimgruenen.blogspot.cz/2013/07/das-tower-cafe-stellt-sich-vor.html>)

Obr. 29 - Letiště Maurice Rose
(<http://wikimapia.org/1873718/Maurice-Rose-Army-Airfield>)

2) Průmyslové brownfields

Úspěšné projekty revitalizace továren a jiných industriálních objektů, které pracují s odkazem minulosti. Za zmínku určitě stojí projekty, jako jsou například Ballast Point Park v Sydney a Westergasfabriek v Amsterdamu.

a) *Ballast Point Park, Sydney*

Autoři: McGregor Coxall a Choi Ropiha Fighera

Tento 2,6 hektarový park se nachází na vrcholku Balmainského poloostrova v Sydney a nabízí obyvatelům i návštěvníkům města turistické trasy, stezky pro cyklisty a místa pro piknik s neuvěřitelným výhledem na Sydney Harbour Bridge. Své jméno dostal podle využití místa v minulosti. Prázdné lodě mířící do Evropy nabíraly zátěž ve zdejším pískovcovém lomu. Později bylo místo koupeno společností Texaco (později Caltex) a byly zde postaveny sklady pohonných hmot a zařízení na výrobu maziv. Po ukončení výroby bylo silně kontaminované místo v roce 2002 vyvlastněno, k čemuž významně přispěla skupina aktivistů Save Ballast Point. Nyní je ve vlastnictví Sydney Harbour Foreshore úřadu a byl rekonstruován na veřejný rekreační prostor. Ballast Point Park byl otevřen pro veřejnost roku 2009. Ballast Point Park vytváří nový standard trvale udržitelného designu parku. Obsahuje mokřadní oblasti filtrující dešťovou vodu v lokalitě před vtokem do moře. Zídky, pochozí plochy a lavičky jsou vyrobené z recyklovaných materiálů. Sortiment použitých stromů, keřů a trav je tvořen z původních druhů a místně vypěstovaných semen.

b) *Westergasfabriek, Amsterdam*

Projekt obnovy areálu bývalé plynárny nacházející se nedaleko centra Amsterdamu. Závod byl zavřen roku 1967 a od té doby chátral. V roce 1992 se stal majetkem města. V areálu se nachází 19 objektů a nádrž na skladování plynu, z toho 13 objektů, postavených v neorenesančním stylu, bylo vyhlášeno za chráněné památky. Důležitým bodem úspěšné realizace projektu obnovy bylo rozhodnutí, že opuštěné objekty budou sloužit kulturním účelům. Úspěšnost projektu obnovy Westergasfabriek byla podmíněna rovnováhou mezi rekreačními, kulturními a ekologickými funkcemi. Projekt je kompromisem, kde část území tvoří průmyslové

objekty bývalé plynárny a druhá část je složena z vodních ploch spojených kanály a vegetací typickou pro poldry. Projekt se musel vypořádat také s dekontaminací půdy, která proběhla v podobě částečného odtěžení a dále vytvoření bariér zabraňujících průniku kontaminantu do podzemních vod (Adamková, 2011).

Obr. 30 - Ballast Point Park (<http://www.landezine.com/index.php/2010/11/ballast-point-park-by-mcgregorcoxall-landscape-architecture/ballast-point-park-mcgregor-coxall-023/>)

Obr. 31 + 32 Ballast Point Park – detaily (<http://www.landezine.com/index.php/2010/11/ballast-point-park-by-mcgregorcoxall-landscape-architecture/ballast-point-park-mcgregor-coxall-023/>)

Obr. 33 – Westergasfabriek (<http://www.gustafson-porter.com/westergasfabriek/>)

Obr. 34 – Westergasfabriek (<https://ksamedia.osu.edu/work/65369>)

Obr. 35 – Westergasfabriek
(<https://ksamedia.osu.edu/work/65369>)

3.8 Přeměna brownfields na zelené plochy v ČR

Vytváření předpokladů pro polyfunkční využívání opuštěných areálů a ploch (tzv. brownfields) patří mezi republikové priority pro zajištění udržitelného rozvoje území, které stanovuje strategický dokument Politika územního rozvoje ČR. Tento dokument hovoří o potřebě hospodárného využívání zastavěného území, nutnosti podpory přestaveb, revitalizací a sanací chátrajících lokalit, zajištění ochrany nezastavěného území (zejména zemědělské a lesní půdy) a zachování veřejné zeleně, včetně minimalizace její fragmentace. Cílem je účelné využívání a uspořádání území úsporné v nárocích na veřejné rozpočty na dopravu a energie, které koordinací veřejných a soukromých zájmů na rozvoji území omezuje negativní důsledky suburbanizace pro udržitelný rozvoj území MMR ČR, 2013).

Konverze brownfields na parkové plochy se v České republice zatím příliš nevyskytuje, určitým náznakem jsou úpravy menších venkovních prostor u objektů přeměněných na kancelářské nebo obytné prostory. Jsou to především projekty *Classic 7* a *Cornlofts* v Praze, podrobněji o nich pojednává kapitola 3.10.3 Konverze brownfields a jejich nové funkční využití.

Dalšími zajímavými projekty jsou botanická zahrada v bývalém lomu u Štamberku, zastávka na Ptáčkovně v Písku a soukromá zahrada v lomu v Napajedlech.

a) *Botanická zahrada v bývalém lomu u Štamberku*

Koncepce: Ivar Otruba

V kamenolomu se těžilo až do dvacátých let minulého století, následně sloužil jako skládka a poté bylo na jeho dně zbudováno fotbalové hřiště. V roce 1996 zde začala vznikat botanická zahrada, jejíž součástí jsou i louky a suťový les a celkově zabírá plochu téměř 10 ha. Díky průsaku podzemních vod se v lomu objevily nové vodní plochy a vznikla tak unikátní lokalita, na níž se vedle sebe vyskytují suchomilná i mokřadní společenstva. Centrem kompozice je kamenný labyrint z gabionů vyskládaných místním vápencem (Pučerová, 2014).

b) Zastávka na Ptáčkovně v Písku

Koncepce a návrh: Ida Chuchlíková, Jakub Chuchlík, Vít Krajčovič

Realizace: 2013

Stará rezavá zastávka se nacházela v místě, kde město přechází do volné krajiny. Byla uzavřená a její zadní strana byla zakrytá vlnitým plechem. Autoři se rozhodli výhled ze zastávky do krajiny otevřít a vytvořit transparentní vzdušný objekt splývající s okolím. Zastávka byla doplněna o novou dřevěnou palubu, jež zvětšuje její využitelný prostor nejen o plochu samotné venkovní čekárny, ale která směrem do krajiny navíc přechází v terasu protkanou mladými kmínky stromů. Stromy rostoucí nejbližší k zastávce tak byly zakomponovány do výsledného díla a stávají se jeho přirozenou součástí. Vnitřní prostor zastávky je doplněn typickým vybavením – dřevěnou lavičkou a tabulí pro jízdní řády. Naopak netradičně je zde umístěna dřevěná houpačka (Pučerová, 2014).

Obr. 36 - Zastávka na Ptáčkovně (<http://iuch.blogspot.cz/2013/09/zastavka-na-ptackovne.html>)

c) Soukromá zahrada v lomu v Napajedlech

Koncepce a návrh: Kateřina Tuzarová, Pavel Mudřík

Realizace: 2006

Zahrada se nachází v místě bývalého lomu na stavební kámen. Na okraji lomu byl postaven moderní dům s výjimečným výhledem a propojením s okolním krajinným

kontextem. Pozemek je značně rozlehlý, dramaticky tvarovaný, svým situováním naprosto svébytný. Skalní stěny jsou místy doplněny popínavými rostlinami, místy je ponechána jejich surovost k plnému vyznění, čímž je umožněno pozorování detailů různých struktur kamene. Dno lomu je plošně zarostlé trávnikem, který je jakousi zelenou platformou, ale zároveň nechává své okolí plně vyznít (Pučerová, 2014)

Obr. 37 - Soukromá zahrada v lomu v Napajedlech (<http://www.earch.cz/cs/novostavba-cenadum-v-lomugrand-prix-obce-architektu-2007>)

3.9 Brownfields v kontextu urbanismu a územního plánování

Uvedené příklady naznačují, že i u nás lze pozorovat jistou tendenci ke vzniku parkových ploch na území brownfields. Ty jsou významným zdrojem pozemků především ve městech, které by měly být využívány tak, aby byly ušetřeny pozemky „na zelené louce“. Pro nižší hustotu zástavby brownfields nabízejí široké možnosti právě pro vytváření veřejných prostorů (Hořická, 2010). Posledních několik let je možné vidět obrát v chápání významu veřejných prostranství a jejich využitelnosti. Do popředí zájmu se dostává pěší pohyb, možnost setkávání, komunikace, zábava (Pučerová, 2014). Architekt Pleskot (2008) vnímá veřejný prostor jako místo, kde by se lidé měli potkávat takovým způsobem, aby v součtu vytvářeli pozitivní energii. Tato energie má velký vliv na všechny mezilidské vztahy. Veřejný prostor je úzce propojený i s pojmem politika. Dobrá atmosféra ve společnosti vzniká z konkrétních událostí. Tyto události vznikají v závislosti na mezilidských vztazích, které, jak již bylo řečeno, hodně ovlivňuje kvalita veřejného prostoru, životního prostředí a přírody (Pleskot, 2008).

Podle Fortuina (2010) právě brownfields představují příležitosti pro vytvoření rovnováhy ve městě a vytvoření zdravějšího prostředí pro život tím, že je možná jejich konverze na vzdělávací zařízení, rekreační a sportovní plochy, velké zelené plochy tvořící zelený pás i malé zelené prvky (Fortuin, et al., 2010).

Brownfieldy jsou na celém území našeho státu vymezeny v územně analytických podkladech (ÚAP) obcí s rozšířenou působností, v měřítku katastrální mapy (Hurníková, 2009). Příloha č. 1 vyhlášky 500/2006 Sb. o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a o způsobu evidence územně plánovací činnosti stanoví, že v rámci ÚAP jsou v rozboru udržitelného rozvoje území brownfieldy označovány jako *jev 4. plochy k obnově nebo opětovnému využití území*, eventuálně *jev 64. staré zátěže území a kontaminované plochy* (Vyhláška č. 500/2006 Sb.). V územně plánovací dokumentaci se v souvislosti s brownfieldy setkáváme s pojmy rozvojové, přestavbové a transformační plochy (Hořická, 2010).

Rozvojové území je území s plánovanou novou výstavbou nebo přestavbou, u něhož se předpokládá kvalitativně nový způsob využití (IPR Praha, 2009). Transformační území je území s nevyužívanými či nevhodně využívanými plochami s nízkou mírou stability využití a prostorové stability, v němž se předpokládají kvalitativní změny způsobu využití, struktury zástavby či typu zeleně (IPR Praha, 2009). Koncept územního plánu hl. m. Prahy dále zavádí pojem přestavbová území. Definuje je jako území určená ke změně stávající zástavby, k obnově nebo opětovnému využití znehodnoceného území. Na těchto plochách je možná změna využití tam, kde původní funkce již ztratila význam nebo zanikla. Převážnou většinu přestavbových ploch tvoří tak zvané brownfields, bývalé průmyslové, drážní, vojenské nebo zemědělské plochy. Přestavba a transformace těchto ploch je v nové koncepci města prioritou a má přednost před novou zástavbou na nezastavěných plochách (IPR Praha, 2009).

3.10 Proměny brownfields v Praze posledních 20 letech

Principem udržitelnosti využívání území je trvalá snaha po harmonizaci soukromých a veřejných zájmů s cílem uspokojit oprávněné ekonomické a sociální potřeby a při tom udržet kvalitní životní prostředí. Hlavní město Praha se v posledních letech snaží směřovat k růstu intenzity a kvality využití stávajících objektů a pozemků. Upouští se od monofunkčních zón obytné výstavby sídlišť a výrobních či skladovacích areálů k větší pestrosti a promíšenosti funkcí a k přeměně

těchto území na plnohodnotnou městskou strukturu. Dále je směřováno k přísnější ochraně přírody a krajiny a regulaci funkční i prostorové (Magistrát hl. m. Prahy, 2009 c). Přístupů k revitalizaci brownfields je několik. Prvním z nich je asanace - plošná přestavba doprovázená úplnou demolicí původní zástavby a celkovou změnou půdorysné struktury a fyzického vzhledu lokality. Z pohledu současné urbanistické teorie jsou asanace (zejména ty dřívější) ve většině případů považovány za nežádoucí, protože necitlivě zasahují do stávající struktury města (Kunc & Tonev, 2008). Dalším přístupem je výběr typických průmyslových objektů různých odvětví k tomu, aby se staly muzei svého oboru. Dochází tak k jejich konzervaci či adaptaci na muzea technických, technologických a civilizačních postupů své doby (Svoboda, 2009). Třetím způsobem, jak naložit s chátrajícím objektem je jeho konverze - nové využití objektů, které pozbyly svoji původní funkci (Kunc & Tonev, 2008). Vzniká tak nové dílo jako spojení starých a nových částí (Svoboda, 2009).

3.10.1 Demolice brownfields a nové zastavění volných pozemků

Nejběžnější způsob, kterým se Praha vypořádává s revitalizací brownfieldů je jejich úplné nebo téměř úplné zbourání a nové zastavění volných pozemků.

Na zbořeníštích však, podle Valchářové (2007), nevyrůstají žádné divy moderní architektury. Na rozdíl od měst ve vyspělejších zemích, kde lze zaznamenat maximální snahu využít potenciál opuštěných průmyslových budov, zhodnotit jejich zvláštnost a nevýhodu zvrátit ve výhodu, v Praze stále většinou převažuje ekonomické hledisko. Významová mapa města tak plošnými demolicemi továren přichází o jednu důležitou kulturní vrstvu (Valchářová, 2007).

V Praze za posledních 20 let podlelo demolicím velké množství industriálních památek, ve velké míře se jde o celé průmyslové areály. Jedná se například o *Ringhofferovy závody v Praze 5 na Smíchově*. Na místě bývalých továren na výrobu železničních vagónů, dalších výrobních provozů a zástavby dělnických obytných domů vzniklo nové nákupní a zábavní centrum Nový Smíchov o rozloze téměř 7 ha. V polovině devadesátých let 20. století Státní ústav památkové péče podal návrh na zapsání nejhodnotnějších částí areálu do seznamu kulturních památek, konkrétně dvou rezidenčních vil, nejstarší výrobní haly ze čtyřicátých let 19. století, výrobní haly s unikátními stropními konstrukcemi a především částí areálu z doby jeho největšího rozkvětu v prvních desetiletích dvacátého století, včetně historicky cenného zabudovaného strojního vybavení. Z navržených objektů byl po

ukončeném řízení roku 1996 nakonec zapsán jen zlomek. Mimo vilu baronky Ringhofferové od architekta Osvalda Polívky je dnes jediným pozůstatkem torzo začleněné do fasády obchodního centra Nový Smíchov (Fragner & Zikmund, 2009). Dále zůstala v území zachována Smíchovská synagoga. Původní průmyslový a dělnický charakter Smíchova ustoupil unifikovaným moderním budovám a prostorům, které postrádají historický význam, symbolismus a identitu (Temelová & Novák, 2007), což vede ke vzniku unifikovaných míst bez emocionálního významu a ducha, tzv. non-places (Auge, 1995) V rámci nově postavených projektů vzniklo i několik nových zelených prostor. Některé spíše vytvářejí mrtvé prostory připomínající veřejná prostranství socialistických sídlišť (Temelová & Novák, 2007), ale na druhou stranu je třeba zmínit i kvalitní projekty jako například vegetační střecha obchodního centra (nebyla však doposud zpřístupněna) nebo malý a velký vnitroblok Anděl City, které jsou však také přístupné jen částečně (Pučerová, 2014).

Obr. 38 – Vnitroblok Anděl City (<http://www.a05.cz/projekty/2312-vnitroblok-andel-city>)

V souvislosti s výstavbou multifunkční haly O2 Arény (původní název Sazka Aréna) a přilehlého parkoviště byly zbourány téměř všechny budovy *továrny Praga a ČKD* ve Vysočanech. Budova automobilky Praga díky dvojici výtahových věží získala přezdívku „mrakodrap“ a patřila k pohledovým dominantám této části Libně. Vznik areálu ČKD spadá do začátku sedmdesátých let 19. století, v roce 1927 se stala součástí strojírenského koncernu Českomoravská Kolben-Daněk se zaměřením na strojírenskou výrobu. Po roce 1989 provázela ne zcela transparentní privatizaci postupný rozpad ČKD, výroba byla omezena, v mnoha provozech zcela zastavena a do roku 2002 byla továrna zbourána (Fragner & Zikmund, 2009). V návaznosti na

O2 Arénu vzniklo ve Vysočanech a Hloubětíně polyfunkční území s obchodními, administrativními a bytovými plochami, realizovaná byla v této lokalitě i multifunkční hala O2 Aréna (Szentesiiová, 2010).

V Praze 9 podlehla demolici ještě například *Pražská spalovací stanice pevných odpadů, teplárna a elektrárna* (dnes sídliště Nová Harfa) a funkcionalistická *usměrňovací stanice spalovny*, i přesto, že prostory trafostanice bylo možné vzhledem k moderní konstrukci bez velkých problémů znovu využít. (Fragner & Zikmund, 2009).

Stejný osud potkal i *strojířnu Rustonka* na Praze 8 v Karlíně, jednu z nejstarších v Praze, založenou roku 1832. Areál se vzácně dochovanými budovami z různých období sloužil do roku 1994 Dopravním podnikům, poté jejich dceřině společnosti Pražská strojířna, a. s. V roce 2005 výbor pro infrastrukturu Magistrátu hl. m. Prahy rozhodl o výstavbě komunikace Pobřežní III, která se stala záminkou pro likvidaci Rustonky. Pražské strojířny přesunuly výrobu do Vinoře a v říjnu 2007 začala demolice (Valchářová, 2007). Dle vizualizace developera J&T Real Estate měla být zachována alespoň kotelna se 42 m vysokým oktogonálním komínem, na něm se měl objevit odkaz na historii místa a také název projektu, tedy Rustonka. V únoru 2014 však proběhla demolice i této poslední části objektu. Na tomto místě má vyrůst polyfunkční projekt (Fabriky.cz, 2014).

Ani další městské části se nevyhnuly bourání, na Praze 6 byla zlikvidována *První pražská sladovna Marie Reiserové a synů* postavená roku 1837. Sladování zde probíhalo až do roku 1993. Nový majitel, italský developer, nechal zpracovat několik variant využití sladovny a okolí. Zpětně je zřejmé, že uplatnil metodu pozvolného odkrajování: projekt z roku 2000 ještě sliboval zachování hlavního traktu historické sladovny, ponechával starší humna (mlátírna obilí) s litinovými sloupy. Později investor ICKM Real Estate ubezpečoval, že zůstanou alespoň hvozdy (věže sladovny) s komíny. V létě 2007 zmizely i poslední zbytky unikátního industriálního objektu, údajně kvůli špatné statické (Fragner & Zikmund, 2009). V současné době zde dokončuje bytovou výstavbu developerská společnost Moravská stavební Invest, dle vizualizací by měla proběhnout alespoň rekonstrukce suterénních prostor bývalé sladovny včetně klenbových stropů. Vznikne zde společenská místnost a dětské dopravní hřiště pro obyvatele rezidence (Moravská stavební invest, 2013). V centrální části sídliště vznikl parčík s torzem komína sladovny. Není to však jeho původní poloha, podstavec komína sem byl přesunut, v současné době je však jedinou viditelnou částí zbylou ze sladoven (Fabriky.cz, 2007).

Dalším odstraněným objektem v této městské části je *Transformační a měřicí stanice Vokovice*. Tato funkcionalistická památka byla zbořena v prosinci 2004, aby

uvolnila místo plánovanému multifunkčnímu komplexu Evropská City. Místo dosud zůstává prázdné, o podobě nových budov se vedou rozsáhlé diskuse (Fragner & Zikmund, 2009).

Mezi zbourané objekty se řadí i *cukrovar v Modřanech*, který byl zbourán v červnu 2005 (Fragner & Zikmund, 2009). Koncept územního plánu lokalitu bývalého cukrovaru začleňuje mezi přestavbová území (IPR Praha, 2009). V současné době je zde plánovaná výstavba bytových domů společností Skanska (Skanska, 2015).

Dalšími příklady jsou továrna *cukrovinky Orion na Vinohradech*, *továrna na barvení kůží Ludwig Jellinek v Libni*, *železniční viadukt a stanice Praha-Hrabovka na Žižkově*, *Kotelna Löffler v Holešovicích* nebo nedávno zbourané architektonicky cenné budovy *dílen na nádraží Bubny*.

3.10.2 Přeměna starých továren na muzeum

Šetnějším přístupem k opuštěným průmyslovým objektům je obnova výrobní funkce ve formě technického muzea určitého oboru nebo technologie s různým rozsahem aktivace původní činnosti nebo s dokumentačním zachycením původního vývoje (Zemánková, 2003).

Dobrym příkladem je dnešní Muzeum stará čistírna (dříve Ekotechnické muzeum) v budově bývalé čistírny odpadních vod v Praze 6 - Bubenci. Bubenečská čistírna odpadních vod byla postavena v roce 1906 podle projektu Williama Heerleina Lindleyho. Budova je zajímavá jak po architektonické stránce, tak i zachovaným technickým vybavením. Provoz sloužil do roku 1967, kdy byla dokončena mechanicko-biologická Ústřední čistírna odpadních vod na Císařském ostrově. Poté byla navrhována demolice celého areálu, nicméně problémy s provozem Ústřední čistírny ji oddalovaly, a tak teprve v polovině osmdesátých let 20. století byla stará čistírna odpadních vod v Bubenci definitivně vyřazena z provozu. Poté o čistírnu projeví zájem historici techniky a iniciovali její opravu. V roce 1991 byl areál prohlášen za kulturní památku (Svoboda, 2009), v roce 2010 za národní kulturní památku (Národní památkový ústav, 2015 a). V současné době industriální areál spravuje obecně prospěšná společnost Muzeum Stará Čistírna, která, dále podporuje a realizuje jeho obnovu a další využití, kromě muzea provozuje i kavárnu a pořádá společenské a kulturní akce (Muzeum stará čistírna, 2011).

3.10.3 Konverze brownfields a jejich nové funkční využití

Konverzí je označován soubor procesů, kterými jsou po zániku původního účelu stavby nebo soubory staveb zachovávány a upravovány pro nové využití tak, aby dále sloužily k nové funkci. V poslední době se začíná spolu s označením konverze užívat i termín adaptive reuse. Takový proces se může týkat vybrané budovy, nebo zahrnout větší územní část města, bývalou továrnu nebo celou průmyslovou zónu. Pak se setkáváme s novým terminem re-designing urban space, a to navíc ve spojení s udržitelným rozvojem města, sustainable development (Zemánková, 2013). Aby se jednalo o konverzi, musí být nová funkce vložena do původní stavební struktury. Z pohledu autentičnosti je důležité zachovat alespoň některé konstrukční články a stavební detaily, které pak slouží jako základ architektonického návrhu (Šenberger, 2007). Nejedná se tedy o konzervaci památky v původní formě, ale o přizpůsobení památky novému účelu po stránce technické, stavební, architektonické a urbanistické (Svoboda, 2009).

V Praze zatím tyto projekty vznikají především v Karlíně, Holešovicích a Libni. Tyto městské části odolaly naivnímu nadšení počátku devadesátých let, kdy do Čech vstoupil zahraniční kapitál, aby přeměnil tvář upadajících lokalit v centrech důležitých měst. Dobrý úmysl pozvednutí zchátralých míst měl však občas nežádoucí efekt - ona místa nenávratně ztratila typický charakter. Jednorázová proměna změnila podobu, měřítko a historickou kontinuitu těchto prostor, zůstala jen uliční síť. Postupná přeměna Karlína, Libně a Holešovic naproti tomu dovoluje nahlédnout do genia loci těchto míst a s tímto poznáním vystavět nové struktury (Archiweb, 2008). V rámci konverzí se objevují i parkové úpravy venkovních prostor řešených objektů konkrétně u projektů *Cornlofts v Karlíně a přestavby mlýna v Holešovicích* s názvem *Classic 7*.

Holešovické mlýny neboli „Automatizované mlýny“, jak byly původně nazývány, pocházejí z roku 1910 a byly prvním automatizovaným zařízením na mletí mouky v Praze. Krásná a dynamická cihlová budova hlavního mlýna s výhledem na Vltavu je dosud považována za jeden z nejpozoruhodněji zachovaných průmyslových objektů Prahy. *Projekt Holešovické mlýny neboli Classic 7* prošel různými vlnami stavební strategie, než byl nakonec postaven jako kancelářský komplex. Součástí areálu je i komorní piazzetta, jejíž geometricky uspořádané prvky dotvaří atmosféru industriálního areálu (Archiweb, 2009). Hlavní koncept piazzetty je členěn na tři odlišné části: dvě zelené plochy předělené dřevěným palubovým chodníkem a dřevěné prostranství s podlouhlou obdélníkovou fontánou, která ztvárňuje kontinuální téma vody v areálu a náladu přístavu. Piazzetta je napojená na dvě pěší

zóny (Pučerová, 2014). Bíle kvetoucí sakury rytmicky rozmístěné jejich ploše odkazují na industriální estetiku místa a každé jaro promění promenádu v nádhernou hru barev a světla (Archiweb, 2013). Autory parku na piazzetě jsou Martina Trejtnarová, David R. Chisholm, Vít Máslo a Zdeněk Brancuzký, dokončen byl v roce 2013 (Pučerová, 2014).

Projekt *Cornlofts Šaldova* v Karlíně realizovaný v roce 2009, se skládá z jedné původní, přestavěné budovy, spojené s moderní přístavbou ve dvoře. Původní starý objekt byl vystavěn jako lisovna řepkového oleje a pochází z konce 19. století. Park ve dvoře navrhovala švýcarská firma zahradních architektů Vogt Landschaftsplaner (Archiweb, 2010). Předprostupy domů jsou osazené světlými rozvolněnými alejemi, zpevněny štěrkem a doplněny o kovové umělecké objekty připomínající nádoby na obilí. Ve vnitrobloku je pak navržen malý park, kde se nacházejí slzovité zvýšené záhony s výsadbami alejových stromů. Okraje záhonů jsou vybaveny dřevěnými rošty jako alternativami parkového sezení. Celá plocha parku je vysypaná štěrkem, který postupně zarůstá trávnikem (Pučerová, 2014).

Parková plocha, i když obsahově nesouvisející s industriální památkou, je i součástí areálu konvertované Vršovické vodárny v Braníku, poblíž železničního mostu v ulici Vltavanů. Budovu vodárny navrhl architekt Jan Kotěra a vznikla v roce 1907. Z vodárny se tlačila voda do vodojemu v Michli a odtud tekla do Vršovic. Systém fungoval do roku 1975. V roce 2009 zahájil magistrát rekonstrukci budovy vodárny, roce 2011 zde byl otevřen zábavný areál s lanovým centrem, které je největší v Evropě. Součástí areálu jsou dětská hřiště, jídelna pro rodiče s dětmi, sociální zázemí a vnitřní herny a prostory pro kurzy, školení, workshopy atp. (Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy, 2014).

Jako další příklady konverze lze uvést *Machine House* v Karlíně – přestavba kotelny a energocentrály na administrativní komplex (2004), *Centrum současného umění DOX* v Holešovicích z továrny na stroje (2008), revitalizace *Holešovického pivovaru* (2009), renovace bývalého karlínského průmyslového areálu ČKD na administrativně obchodní komplex *Corso Karlín* (2000), přeměna bývalé kotelny *Městské plynárny* na administrativní budovu v Michli (2001).

Obr. 39 – Classic 7 (http://www.casopisstavebnictvi.cz/stastna-sedmicka-holesovickyh-mlynu_N3032)

Obr. 40 – Cornlofts (<http://www.m2.cz/index.php?section=saldova&section2=news&lang=cz>)

Obr. 41 – Cornlofts
(<http://www.hnilicka.cz/en/architecture/cornloft-saldova-in-prague-8-karlin/88/>)

4 Metodika

Prvním krokem této práce bylo nashromáždit potřebné množství informací a podkladů, z nichž bude vycházet návrh řešení u případových lokalit. Tyto poznatky se týkají především realizací přeměny brownfields na parkové plochy v zahraničí i v ČR, dále postupy při nakládání s brownfields v Praze, jejich evidence a lokalizace.

Metodika řešení konkrétních zájmových lokalit vychází z identifikace a analýzy jejich charakteristických vlastností. Během terénního průzkumu, probíhajícího od června do listopadu 2015, byl ověřován stav lokalit, historických budov a objektů a byla také pořízena fotodokumentace.

Lokality jsou představeny nejdříve z hlediska polohy a rozlohy. Následuje popis místa, staveb, objektů a zařízení, které se zde nacházejí a jeho nynější využití. Dalším krokem je přírodní charakteristika lokality, která formuluje základní informace o přírodních podmínkách místa. Je rozebírána především geomorfologie, příslušnost ke klimatické oblasti, stanovištní podmínky lokality a vyskytující se druhy rostlin a živočichů, přítomnost prvků ÚSES, významných krajinných prvků dané § 3 písm. b) a § 6 zákona č. 114/1992 Sb. a oblastí NATURA 2000 a zvláště chráněných území podle § 12 zákona č. 114/1992 Sb. a památných stromů. Kulturní a historická charakteristika podává informaci o historii a kulturním významu lokality. Dále je zjišťována přítomnost památkově chráněných objektů, památkových rezervací a památkových zón dle zákona č. 20/1987 Sb. o státní památkové péči a přítomnost dalších významných kulturně-historických aspektů. V závěru představení lokality je dán prostor i krátkému rozboru územního plánu, kde je sledováno především předpokládané funkční využití lokality se zaměřením na plochy zeleně a podmínky pro následné rozhodování o změnách v území dle Zásad územního rozvoje hl. m. Prahy (ZÚR), týkající se přírodních a kulturně historických hodnot v lokalitě.

Informace o lokalitách byly čerpány z Územního plánu hlavního města Prahy - Výkresu č. 4 - Plán využití ploch, ze ZÚR hlavního města Prahy, konceptu Územního plánu hl.m. Prahy a z dokumentu Vyhodnocení vlivů konceptu Územního plánu hlavního města Prahy na udržitelný rozvoj území, konkrétně jeho přílohy 1. - Komplexní vyhodnocení environmentálního, sociálního a hospodářského pilíře významných rozvojových a přestavbových území. Dále byly použity návrhy z městské části Praha 7, obdržené na základě emailu zástupcům odboru rozvoje urbanismu, architektury a veřejného prostoru a podklady z vlastního terénního šetření.

Tyto informace jsou zpracovány i graficky v podobě mapových příloh vytvořených pomocí programu ArcGIS 10.2. Data k vyrobeným mapovým výstupům byla pořízena přes WMS server INSPIRE a na Geoportálu Praha v sekci Otevřená data (dostupné na http://www.geoportalpraha.cz/cs/opendata#.VIN_PtzhbIU).

V návrhu řešení v daném případovém území je nejdříve popsán ideový záměr řešení parkové plochy, její budoucí funkce, kompoziční principy, sortiment výsadeb a vybavení parku. V grafické části je na fotografiích přiblížen nejprve současný stav lokality. Další fotografie pak představují navrhované řešení pomocí zobrazení podobných projektů ve světě. Obsažen je i schématický náčrt situace.

4.1 Evidence brownfields v Praze

Jak již bylo výše naznačeno, pražské brownfieldy jsou lokalizovány v Územně analytických podkladech hl. m. Prahy (ÚAP), Územním plánu hl. m. Prahy, a v Konceptu nového územního plánu hl. m. Prahy. Kromě toho se jimi zabývá Ročenka o stavu životního prostředí v Praze, Analýza brownfields v Praze a okrajově i Národní databáze brownfieldů.

4.1.1 Územní plán hl. m. Prahy

Platný Územní plán hl. m. Prahy řeší mj. začlenění dnes degradovaných a nevyužívaných průmyslových, zemědělských, dopravních či vojenských ploch do městského organizmu a tím vytváření efektivnějších investorských možností uvnitř města a snižování záborů dosud nezastavěných ploch pro nové účely (Magistrát hl. m. Prahy, 2009 c). Vymezuje tzv. Velká rozvojová území (VRÚ) jako území s velkým rozvojovým potenciálem a území významná pro dořešení infrastruktury a vybavení města. VRÚ jsou vymezena ve výkresu č. 4 (Plán využití ploch) a v příloze č. 1 vyhlášky hlavního města Prahy č. 33/99 (Magistrát hl. m. Prahy, 1999). Ve VRÚ je vyhlášena stavební uzávěra do doby schválení podrobnější územně plánovací dokumentace nebo pořízení a projednání územně plánovacího podkladu pro celý rozsah velkého rozvojového území nebo jeho ucelenou část, vymezenou pořizovatelem (Útvar rozvoje hlavního města Prahy) schváleného územního plánu sídelního útvaru hlavního města Praha (Vyhláška hl. m. Prahy 33/1999). Závazný je v těchto lokalitách procentuální podíl jednotlivých funkčních ploch a nadřazené celoměstské systémy (zahrnující územní systém ekologické stability, celoměstský systém zeleně, stavby systému dopravy a

technického vybavení), jejichž trasy mohou být podrobnější územně plánovací dokumentací nebo územně plánovacím podkladem upřesněny (Magistrát hl. m. Prahy, 2009).

Seznam VRÚ:

- 1) Letiště Ruzyňe - Drnovská
- 2) Holešovice
- 3) Pelc - Tyrolka
- 4) Bubeneč
- 5) Troja
- 6) Letňany - Kbely
- 7) Strahov
- 8) Štěrboholy - Dubeč – Dolní Měcholupy
- 9) Vysokoškolský areál Jinonice
- 10) Bohdalec - Slatiny
- 11) Smíchov jih
- 12) Štěrboholy – Malešice
- 13) Dolní Počernice – Běchovice
- 14) Radom - Lahovice – Zbraslav
- 15) Dejvice - kasárna, ulice Generála Píky

4.1.2 Zásady územního rozvoje (ZÚR)

ZÚR hl. m. Prahy definují 9 velkých transformačních oblastí a stanovují požadavky na jejich využití a podmínky pro následné rozhodování o změnách v území (Zásady územního rozvoje hl. m. Prahy, 2014).

Transformační oblasti dle ZÚR:

- T/1 Letňany – Avia
- T/2 Maniny, Dolní Libeň, Invalidovna
- T/3 Vysočany
- T/4 Bohdalec-Slatiny
- T/5 Nákladové nádraží Žižkov
- T/6 Malešicko – Hostivařská průmyslová oblast
- T/7 Nádraží Smíchov
- T/8 Holešovice-Bubny-Zátory
- T/9 Masarykovo nádraží

Mezi požadavky na jejich využití patří rozsáhlé přestavby území bývalých průmyslových areálů pro vytvoření plnohodnotných městských čtvrtí včetně vybudování rozsáhlého přírodního území s rekreační a ekologickou funkcí. Pro rozvoj těchto lokalit jsou stanoveny podmínky pro následné rozhodování o změnách v území, a to například zajištění odvádění dešťových vod ze zpevněných ploch v povodích vodotečí s nedostatečnými retenčními kapacitami a respektování podmínek protipovodňové ochrany území, zohlednění kvality životního prostředí z pohledu ochrany veřejného zdraví při umísťování obytných a jiných citlivých funkcí, respektování historické kompoziční osy a polohy v území, vytváření přírodního prostředí a kultivace území pro pasivní a aktivní rekreaci obyvatel při dodržení podmínek ochrany přírody a krajiny, zakládání vnitřní systémové vazby dopravy včetně pěší, vytváření podmínek pro propojení systému zeleně, doplnění systému zeleně včetně založení nových parků při respektování ekologických podmínek včetně vymezeného ÚSES (Zásady územního rozvoje hl. m. Prahy, 2014).

4.1.3 Koncept územního plánu

Tyto transformační oblasti doplňuje Koncept územního plánu, který vymezuje 21 přestavbových území určených ke změně stávající zástavby, k obnově nebo opětovnému využití znehodnoceného území. Významná přestavbová území jsou vymezena ve výkresu *V1 - Výkres základního členění*.

T/1 - Masarykovo nádraží

T/2 - Maniny

T/3 - Bubny

T/4 - Letňany – Avia

T/5 - Letňany – Letov

T/6 - Vysočany

T/7 - Nádraží Žižkov

T/8 - Nusle – sladovna

T/9 - Bohdalec – Slatiny

T/10 - Švehlova

T/11 - Malešicko-hostivařská oblast

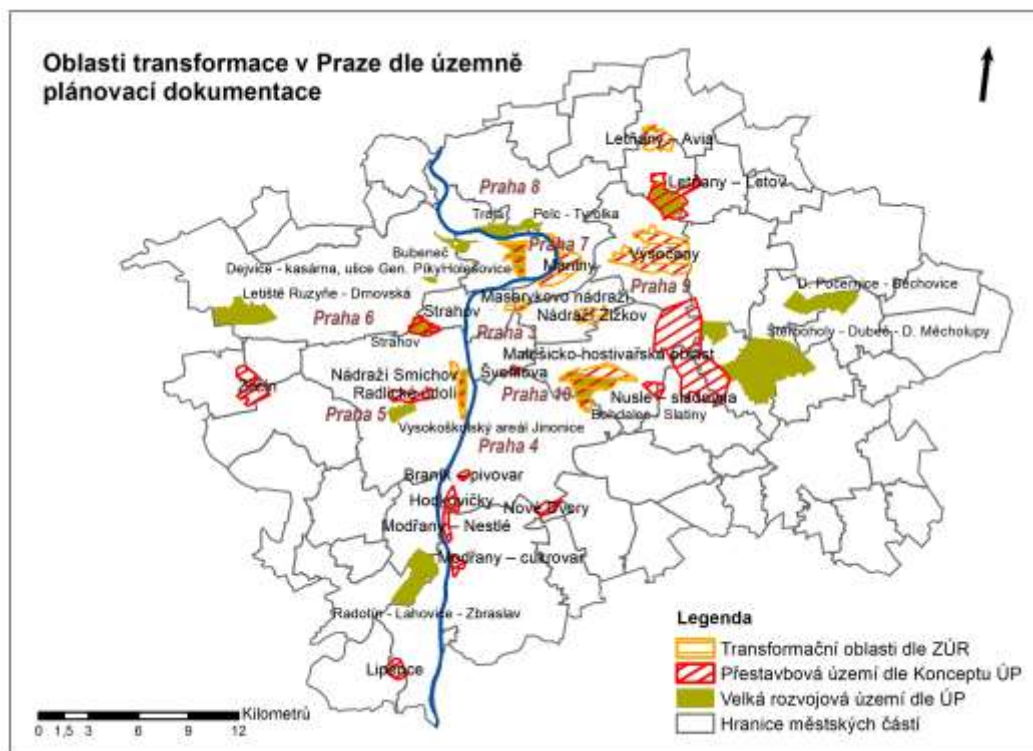
T/12 - Nové Dvory

T/13 - Braník – pivovar

T/14 - Hodkovičky

T/15 - Modřany – Nestlé

- T/16 - Modřany – cukrovar
- T/17 - Lipence
- T/18 - Nádraží Smíchov
- T/19 - Radlické údolí
- T/20 - Zličín
- T/21 – Strahov

Obrázek 42 – Oblasti transformace v Praze dle územně plánovací dokumentace

- Velká rozvojová území v Praze dle ÚP (zdroj dat: Územní plán hl. m. Prahy, Geoportál Praha, http://www.geoportalpraha.cz/cs/opensdata#_Vhj0F9xlvIU)
- Přestavbová území dle konceptu ÚP (zdroj dat: Koncept ÚP hl. m. Prahy schéma S2 - Urbanistická koncepce města)
- Transformační oblasti dle ZÚR (zdroj dat: ZÚR – výkres 1 – uspořádání území kraje – hl. m. Praha, http://servis.praha-mesto.cz/uzplan/Uzemni_plan_HMP/zur/vydani/1_VYROK.pdf)

Návrh územního plánu provádí prostorové vymezení výše uvedených lokalit a určuje závazné regulativy nad rámec plánem obecně stanovených regulativů, platné při provádění transformace. Ty se převážně týkají umisťování občanského vybavení celoměstského významu, zakládání veřejných prostranství, parků a rekreačních ploch (IPR Praha, 2009).

4.1.4 Územně analytické podklady hl. m. Prahy

V Územně analytických podkladech hl. m. Prahy (ÚAP) jsou v kapitole Urbanistické problémy sledována problémová území. Není zde přímo vymezeno území brownfieldů, lze však za ně považovat tzv. Transformační plochy (19 oblastí) a Křehká území (45 oblastí). Transformační plochy představují zaniklé průmyslové a skladové, zemědělské či vojenské areály a objekty, skleníky, či části drážních území a jiných původně zastavěné plochy. Jedná se o území opuštěná a nefunkční. Často obsahují prvky kvalitního průmyslového dědictví. Nevyhovující stav těchto ploch má negativní až degradující vliv na okolí.

Plochy označené jako transformační byly identifikované jako vícezdrojová syntéza následujících aktuálně platných dokumentací a podkladů:

- Transformační plochy územního plánu 1999, ve znění jeho změn a úprav
- Transformační plochy konceptu územního plánu 2009
- Transformační plochy konceptu územního plánu 2009 - varianta
- Plochy bez využití z aktuálních průzkumů současného stavu pro ÚAP 2014
- Přestavbová území ÚAP 2012

Křehká území byla vytipována na základě vývoje území, změn názorů na využití a potřeb rozvoje území. Vymezené prostory vykazují dlouhodobou stagnaci, provází je nezáměr či mají komplikované podmínky využití (pokud již projekty vznikly, území zůstávají dlouhodobě nenaplněna, nebo se jedná o dlouholeté re rezervy pro infrastrukturu). U těchto území se nedaří nalézt a potvrdit odpovídající urbanistickou koncepci (ÚAP hl. m. Prahy, 2015).

4.1.5 Zpráva o stavu životního prostředí v Praze

Ročenka o stavu životního prostředí v Praze z roku 2010 vydávaná Institutem plánování a rozvoje hlavního města Prahy (IPR) uvádí, že problematicky využívaná území zabírají v Praze 1707 ha zastavěného území, z toho brownfields 747 ha a přestavbové plochy 508 ha. Zbývá plocha 452 ha připadá na devastované plochy, což jsou zanedbaná území bez objektů, které často vznikají v souvislosti se stavební činností v okolí, které je nutno rekultivovat, využít pro další rozvoj nebo navrátit do nezastavitelných ploch, do ploch zeleně a případně do městské krajiny (Magistrát hl. m. Prahy, 2010).

4.1.6 Národní databáze brownfieldů

Brownfields k prodeji nebo případnému pronájmu jsou evidovány v Národní databázi brownfieldů, která nabízí lokality připravené pro plány domácích i zahraničních investorů. Pomáhá tak investorům s výběrem nejvhodnějšího místa pro podnikání v České republice. Záznamy lokalit jsou veřejně dostupné na www.brownfieldy.cz. Databázi provozuje Agentura pro podporu podnikání a investic CzechInvest, organizace podřízená Ministerstvu průmyslu a obchodu ČR, která se dlouhodobě zabývá problematikou brownfieldů. Ve spolupráci s jednotlivými kraji nejprve zpracovala Vyhledávací studii pro lokalizaci brownfieldů, na kterou navazuje Národní strategie regenerace brownfieldů. Veřejně přístupná Národní databáze brownfieldů je jeden z nástrojů plnění cílů strategie. Tato databáze je zde uvedena pouze pro doplnění informace o evidenci brownfields, neboť studie analyzovala data ze všech krajů kromě Prahy. V současné době je v databázi na území Prahy uveden jeden brownfield (Czech Invest, 2008).

4.1.7 Analýza brownfields v Praze a databáze RIS

Databáze vznikla v roce 2008 a jejím úkolem je identifikovat a zmapovat vybrané lokality brownfields na území hlavního města Prahy. Pro zadavatele projektu Magistrát hlavního města Prahy jí vyhotovila firma Kolpron CZ, s.r.o. Je srovnatelná s podobnými databázemi nevyužitých ploch na úrovni ostatních krajů v České republice, pořízených agenturou CzechInvest. Stěžejní část příprav databáze spočívala v terénním průzkumu. Výsledkem bylo shromáždění údajů o 105 lokalitách brownfields. Pro každou lokalitu je vyhotoven pasport, jsou analyzovány majetkoprávní vztahy a sestaveny grafické přílohy včetně fotodokumentace. Pasport mimo jiné obsahuje charakteristiku lokality podle funkčního využití v ÚP, dále popisuje dopravní dostupnost, občanskou vybavenost, popis areálu a objektů v něm, přehled vlastnictví, technickou vybavenost, stav životního prostředí a problémové jevy, urbanistické možnosti a na závěr uvádí SWOT analýzu (Suchý, et al., 2008). Z této analýzy vychází internetová vyhledávací databáze RIS (Regionální informační servis), která nabízí 29 pražských brownfields a je dostupná na adrese <http://www.risy.cz/cs/vyhledavace/brownfields?page=3&zuj=554782&NutsType=6&Obec=Praha&obecHidden=Praha> (RIS, 2014).

5 Charakteristika zájmového území

Zájmová lokalita se nachází v městské části Praha 7, v té části katastru Holešovice, která je poloostrovem obtékaným meandrem Vltavy, proto byla předurčena stát se přístavní čtvrtí. Od konce 19. století zde vznikaly továrny, průmyslové prostory, překladiště a doky. Počátkem 20. století bylo prohloubeno říční koryto a vznikl přístav (Nedbalová, 2011). Proto se zde do současnosti zachovalo mnoho industriálních staveb a objektů dopravní infrastruktury.

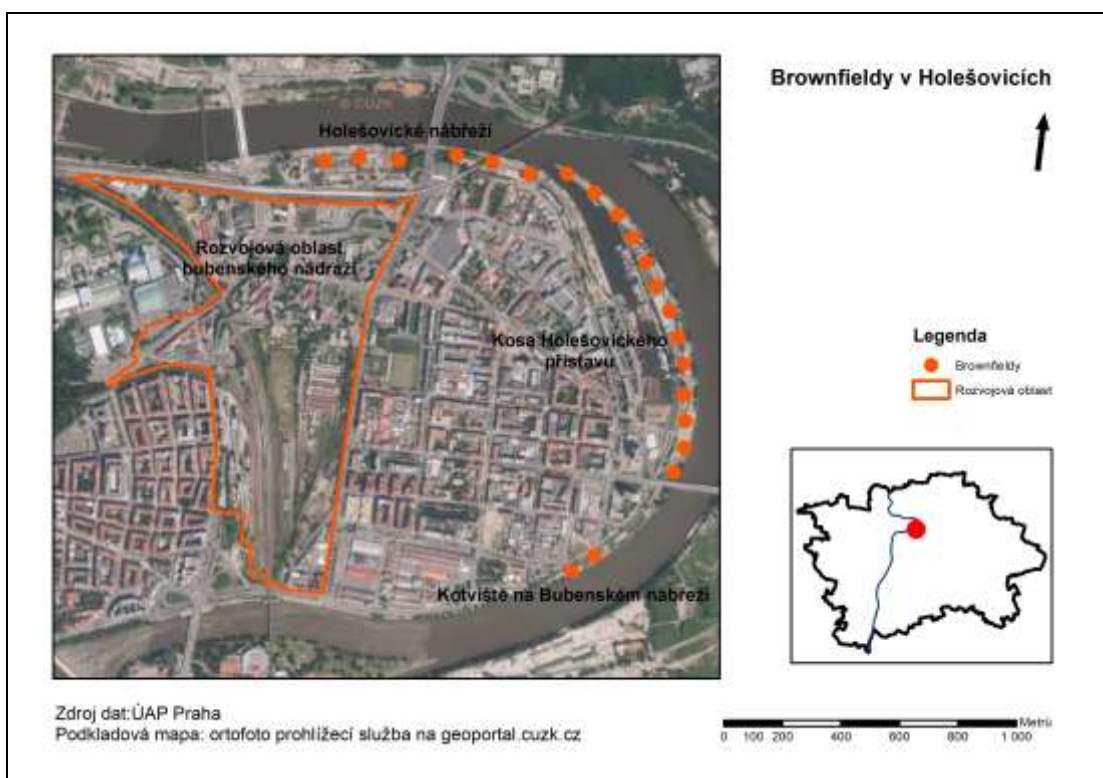
V minulých letech zde proběhlo větší množství konverzí těchto průmyslových objektů. Jsou to již zmíněné Holešovické mlýny, Centrum současného umění DOX z továrny na stroje a přeměna Holešovického pivovaru na obytný a kancelářský prostor, ale i řada dalších, například Továrna na vodoměry přebudovaná na kanceláře, Zátkovy Pražské pekárny a sodovkárny zrekonstruované pro administrativní účely, Morstadtova továrna přeměněná na kulturní centrum La Fabrika, celková přestavba Ochranného a obchodního přístavu na obytný komplex a mnoho dalších. Několik brownfieldů zde však stále můžeme najít. Rozvojová oblast Bubenského nádraží je uvedena v Územním plánu hl. m. Prahy a v Zásadách územního rozvoje hl. m. Prahy. Ostatní brownfieldy jsou zmíněny v Územně analytických podkladech hl. m. Prahy (jako křehké oblasti) a také podle radnice Prahy 7 jsou za brownfieldy v této městské části považovány ještě Holešovické nábřeží u Mostu barikádníků, vnější kosa přístavního bazénu Holešovického přístavu a kotviště s drtírou kamene na Bubenském nábřeží. Uvedené brownfieldy jsou i součástí přestavbového území Maniny (IPR Praha, 2009).

Nádražím Bubny a částí přístavu s drtírou se podrobně zabývají kapitoly 5.1 Nádraží Bubny a 5.2 Kotviště na Bubenském nábřeží.

Na opačné straně holešovického poloostrova se nachází Holešovické nábřeží. Vzniklo kolem roku 1890 úpravou přirozeného břehu Vltavy u starých Holešovic. Nachází se mezi dnešním severním koncem Partyzánské ulice a jižním předmostím mostu Barikádníků. Dnešní brownfield zabírá prakticky celé nábřeží. Začíná areálem bývalé betonárky Prefa, pokračuje pod mostem Barikádníků a končí zhruba vyústěním ulice Varhulíkové na nábřeží. Oblast je zanedbaná, na mnoha místech je průchod kolem řeky zablokovaný, neboť je ve vlastnictví soukromých firem. Podél řeky pod mostem Barikádníků vede železniční vlečka do areálu již nefungující Prefy. Vnější kosa přístavního bazénu je poloostrovem a ukončením Bubenského nábřeží. Přístav byl vybudován v letech 1892 - 1894 firmou Vojtěcha Lanny. Roku 1905 k němu bylo připojeno seřaďovací nádraží s budovami podle projektu Františka Sandera. Součástí přístavu je i areál Veřejných skladišť, které v letech 1926 - 1928

postavila Českomoravská stavební společnost společně s firmou K. Skorkovského podle projektu Františka Bartoše (Technické památky, nedatováno). Tato stavba ve funkcionalistickém stylu z dvacátých let 20. století je dominantou holešovického přístavu a je památkově chráněna. Dodnes slouží svému účelu. (Fabriky.cz, 2010). Za případová území, která budou podrobně rozebírána, byla zvolena oblast nádraží Bubny a kotviště s drtírou kamene na Bubenském nábřeží. Byly vybrány z hlediska rozdílného typu brownfieldu. Nádraží Bubny je velkým dopravním brownfieldem, zchátralým nádražím s nevyužívanými kolejišti a několika zdevastovanými budovami, zatímco kotviště s drtírou je nábřežní lokalita malé rozlohy s jedním industriálním objektem a zbytky přístavního vybavení.

Obr 43.- Brownfields v zájmové oblasti

Obr. 44 – Holešovické nábřeží pod mostem Barikádníků
(<http://www.prazsketramvaje.cz/view.php?cislocianku=2006041016>)

Obr. 45 – Areál Prefy Holešovice
([https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Hole%C5%A1ovice,_Prefa_\(01\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Hole%C5%A1ovice,_Prefa_(01).jpg))

Obr. 46 – Holešovický přístav - Veřejná skladiště (<http://www.fabriky.cz/fototydne/1044.htm>)

Obr. 47 – Holešovické nábřeží
s železniční vlečkou
([http://www.prazsketramvaje.cz/
view.php?cislocclanku=20060410
16](http://www.prazsketramvaje.cz/view.php?cislocclanku=2006041016))

5.1 Nádraží Bubny

Lokalita o rozloze 72,5 ha se nachází v sedmé pražské části v katastru Holešovice. Území je vymezeno ze západu ulicí Bubenskou a železničními tratěmi Praha – Kladno a Praha – Děčín, z východu ulicí Argentinskou, z jihu nábřežím kpt. Jaroše a Bubenským nábřežím a ze severu železniční tratí při nádraží Holešovice. Vlastníkem pozemků je od roku 2006 firma ORCO Omikron (nyní Bubny Development s.r.o.) (Zásady územního rozvoje hl. m. Prahy, 2014).

V lokalitě se nachází nádražní budova, dílny, stavědlo, nádražní vodárna a několik dalších objektů železničního depa, železniční zastávka Praha – Holešovice, plochy nepoužívaných kolejíšť, plochy pro parkování aut, sklady a kanceláře. Budovy jsou převážně ve velmi špatném stavu. Prochází zde dvě funkční tratě do Kladna a Kralup nad Vltavou.

Fotodokumentace současného stavu lokality:

Obr. 48 - Nádražní budova
(foto autorka)

Obr. 49 – Stavědlo
(foto autorka)

Obr. 50 - Nádražní
objekty (foto autorka)

Obr. 51 - Zarostlé koleje
(foto autorka)

Obr. 52 - Zarostlé koleje
(foto autorka)

Obr. 53 - Zarostlé koleje
(foto autorka)

Obr. 54 – Nádražní vodárna.
(foto autorka)

*Obr. 55 – Nepoužívané koleje
(foto autorka)*

Obr. 56 – Parkoviště (foto autorka)

*Obr. 57 – Nepoužívané koleje
(foto autorka)*

5.1.1 Přírodní charakteristika

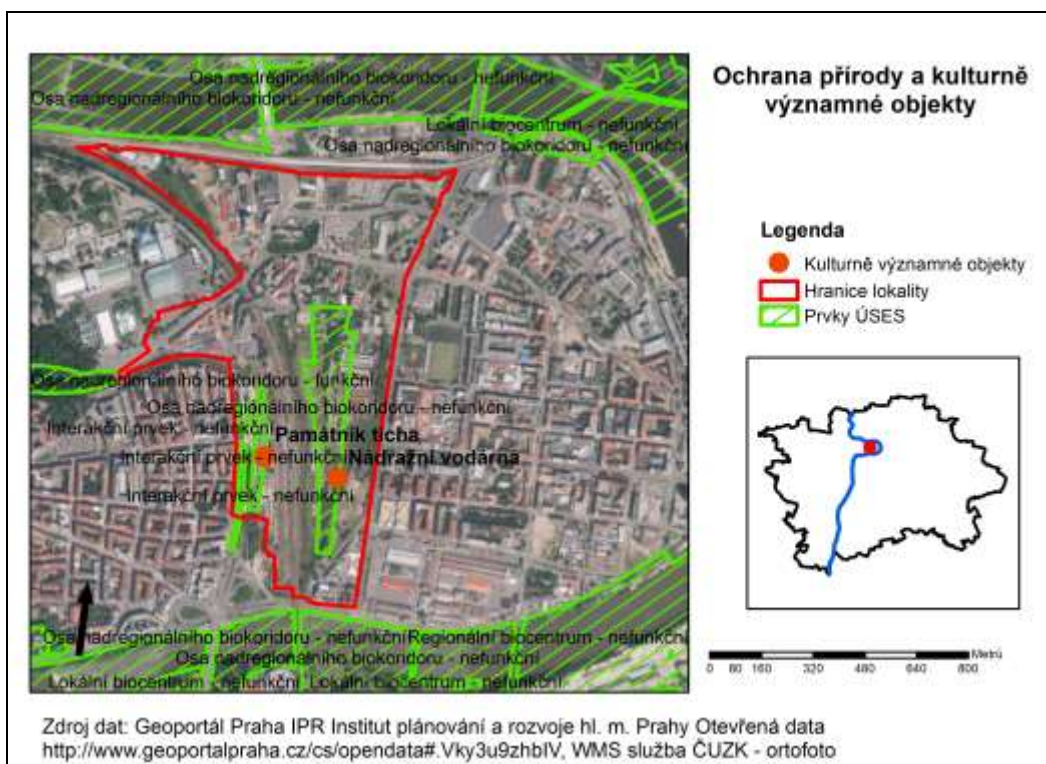
Geomorfologicky lokalita náleží do systému Hercynského, provincie Česká vysočina, subprovincie Poberounská soustava, Brdské oblasti, celku Pražská plošina, podcelku Kladenská tabule a k rozhraní dvou okrsků Hostivická a Zdibská tabule (INSPIRE, 2013 a) (Geologická a geomorfologická mapa ČR, 2014). Podle klimatu je zařazena jako teplá oblast (INSPIRE, 2013 b). Dle fytogeografického členění se řadí k Českému Termofytiku (INSPIRE, 2013 c). Jako potenciální přirozená vegetace je udávána jilmová doubrava, podle katalogu biotopů se vyskytující v rámci tvrdých luhů nížinných řek (biotop L 2. 3.) (INSPIRE, 2013 d) (Neuhäuslová & Chytrý, 2010). V současné době, kdy území není zaplavováno, převažují ruderalní společenstva a dřeviny náletového charakteru např. pajasan žláznatý (*Ailanthus altissima*) a trnovník akát (*Robinia pseudoacacia*), bříza bílá (*Betula pendula*) a topoly (*Populus sp.*). V území je patrné značné ovlivnění antropogenní činností s vegetací bez větší floristické hodnoty. Dle charakteru využívání území lze očekávat běžné druhy živočichů s širokou ekologickou valencí, převážně synantropní. Při terénním průzkumu byla pozorována početná populace králíka divokého (*Oryctolagus cuniculus*). V území se nachází nefunkční nadregionální biokoridor N4/283 a tři, rovněž nefunkčních, interakčních prvků. V území ani v jeho nejbližším okolí se nenacházejí VKP dané § 3 písm. b) a § 6 zákona č. 114/1992 Sb., území NATURA 2000, zvláště chráněná území podle § 12 zákona č. 114/1992 Sb. a památné stromy (Magistrát hl. m. Prahy, 2009 b), (Geoportál Praha, 2014).

5.1.2 Kulturní a historická charakteristika

Nádraží, označované jako Bubny-nákladové nebo též Bubny-dolní, bylo otevřeno 1. ledna 1873. Postupně z něj byly vyvedeny četné vlečky, např. do obecní plynárny (v místě dnešní Poupětovy ulice), do městských jatek, do elektrárny a zejména do překladiště v holešovickém přístavu. Při dnešní Argentinské ulici bylo vybudováno lokomotivní depo se dvěma identickými, čtyřkolejnými výtopy na půdorysu 22 × 70 metrů. Funkční součástí depa byla také vodárna s navazujícím skladištěm, postavená v kolejišti střední úrovně, které sloužilo provozu bohatě dimenzovaných opravárenských dílen. Dílenskou budovu pro 140 nákladních vagónů tvořila 65 metrů široká a 160 metrů dlouhá devítidelní hala, jejíž obvodové stěny byly provedeny v kombinaci kamenného a cihlového zdiva a dřevěné krovy neslo 136

litinových sloupů. Hlavním architektem areálu byl Wilhelm von Flattich, jenž vytvořil první podrobné typové vzory (Normalien) v Rakousku, které poté pro další výstavbu rozpracoval jeho nástupce, architekt Karl Schumann. Od roku 1909 opravy i celé nádraží provozoval stát. Periodicky se plánovalo a opět odkládalo jejich zrušení – státní podnik Železniční opravy a strojírna (ŽOS) ukončil činnost roku 1992, nástupnická firma ŽOS ATECO zde však prováděla opravy a rekonstrukce osobních a poštovních vozů až do roku 2011. V roce 2004 byly zmíněné budovy coby součást železničního areálu Holešovice – Bubny zapsány na seznam kulturních památek, jejich ochrana však byla po čtyřech letech na žádost tehdejšího vlastníka, Orco Omikron, ministerstvem kultury zrušena, chráněna zůstává pouze vodárna (Beran & Zlámaný, 2015). Ostatní, do té doby chráněné objekty, byly zbořeny. Celá lokalita se nachází v ochranném pásmu Pražské památkové rezervace, nejedná se však o území se soustředěním historických hodnot.

Dalším objektem připomínajícím historii nádraží Bubny je plastika Aleše Veselého "Brána nenávratna". Je umístěna před nádražní budovou přímo na cestě, kterou prošly desetitisíce židovských obyvatel Prahy k deportačním vlakům do ghatt, koncentračních a vyhlazovacích táborů. Projekt Památníku ticha je připraven na samotnou fázi přestavby nádražní budovy, kterou se podařilo získat smlouvou o pronájmu s Českými drahami formou padesátileté zápůjčky (Památník Šoa Praha, 2015).

Obr. 58 - Ochrana přírody a kulturně významné objekty na Nádraží Bubny

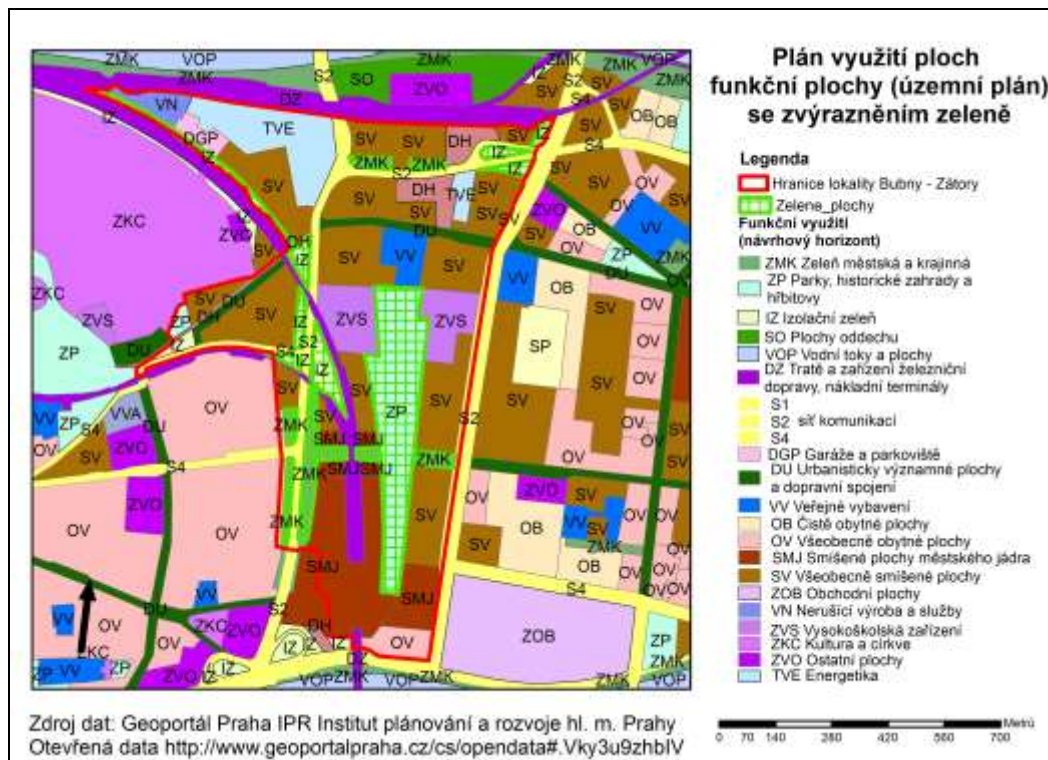

Obr. 59 - Kulturní památka -
Bubenská nádražní vodárna
([https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:PrahaBubny_\(train_station\)Bubny_\(train_station\)](https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:PrahaBubny_(train_station)Bubny_(train_station)))

5.1.3 Rozbor územního plánu

Oblast je určena pro rozšíření celoměstského centra, pro umístění funkcí celoměstského významu včetně areálu vysokých škol a centrálního parku (Zásady územního rozvoje hl. m. Prahy, 2014). Plánuje se vznik hlavně všeobecně smíšených ploch a smíšených ploch městského jádra (ÚP hl. m. Prahy, 1999). Je předpokládán vznik nových parkových ploch v návaznosti na stávající parkové plochy v okolí, mezi příležitostmi v území se řadí možnost realizace funkčního ÚSES a celoměstského systému zeleně formou založení nové parkové plochy o rozloze min. 6 ha (IPR Praha, 2009). Dle výkresu územního plánu zabírá celková plocha navrhované zeleně 12,6 ha, což je 17% z celkové plochy území (ÚP hl. m. Prahy, 1999).

Dle Zásad územního rozvoje hl. m. Prahy jsou stanoveny podmínky pro následné rozhodování o změnách v území. Mezi ně, mimo jiné, patří i respektování památkově chráněných, původně železničních objektů a umístění nové parkové plochy (Zásady územního rozvoje hl. m. Prahy, 2014).

Obr. 60 – Plán využití ploch a funkční plochy se zvýrazněním zeleně

5.2 Kotviště na Bubenském nábřeží

Druhá lokalita o rozloze 0,8 ha se nachází rovněž v katastrálním území Holešovice. Je součástí Bubenského nábřeží a nalézá se v úrovni vyústění ulice V háji do ulice Jankovcova. Vlastníkem pozemků je stát a spravuje je státní podnik Povodí Vltavy. Toto místo bylo do 90 let 20. století skladem stavebního materiálu s kotvištěm pro nákladní lodě. Na pozemku je stavba zchátralé drtírny kamene. Kotviště je v zanedbaném stavu, stejně jako přilehlý pozemek, který je zarostlý náletovou zelení a plevele.

Fotodokumentace současného stavu lokality:

Obr. 61 - Drtírna kamene (<http://www.panoramio.com/photo/117273499>)

Obr. 62 - Drtírna s kotvištěm (foto autorka)

Obr. 63 – Přeľhý pozemek (foto autorka)

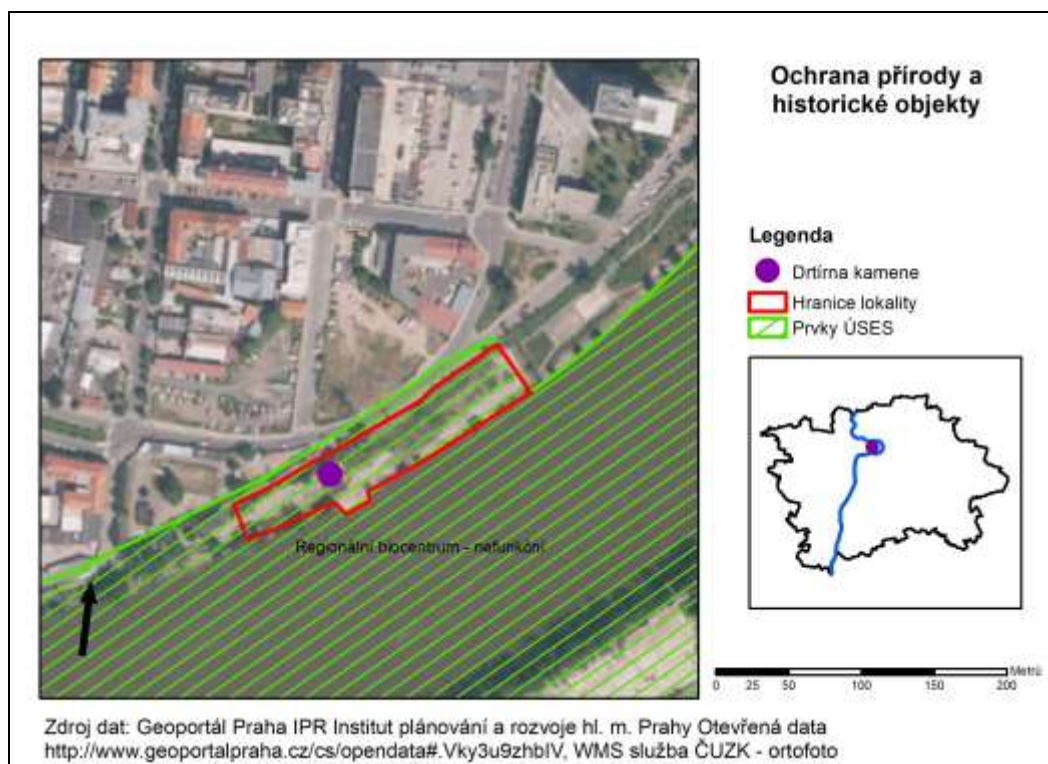
Obr. 64 – Kotviště (foto autorka)

5.2.1 Přírodní charakteristika

Geomorfologické zařazení je stejné jako u lokality Nádraží Bubny (viz kapitola 5.1 Nádraží Bubny) pouze geomorfologickým podcelkem je Říčanská plošina a okrskem Pražská kotlina (INSPIRE, 2013 a), (Geologická a geomorfologická mapa ČR, 2014). Klimatické a fytogeografické zařazení je také shodné tj. klimatická oblast teplá (INSPIRE, 2013 b) a fytogeografická oblast České termofytikum (INSPIRE, 2013 c). Potenciální přirozenou vegetací by byla jilmová doubrava (biotop L 2. 3.) (INSPIRE, 2013 d) (Neuhäuslová & Chytrý, 2010). Podél břehové linie Vltavy se nachází stromová zeleň. Jde především o topoly (*Populus sp.*), břízu bílou (*Betula pendula*) a ruderalní a náletovou vegetaci. Charakter většiny území prakticky vylučuje možnost osídlení náročnějšími druhy živočichů. Na většině území lze očekávat běžné druhy živočichů se širokou ekologickou valencí, převážně synantropní. Území je součástí nefunkčního regionálního biokoridoru (R2/20). V lokalitě ani v jeho nejbližším okolí se nenacházejí VKP dané § 3 písm. b) a § 6 zákona č. 114/1992 Sb., území NATURA 2000, zvláště chráněná území podle § 12 zákona č. 114/1992 Sb. a památné stromy (Magistrát hl. m. Prahy, 2009 b), (Geoportál Praha, 2014).

5.2.2 Kulturní a historická charakteristika

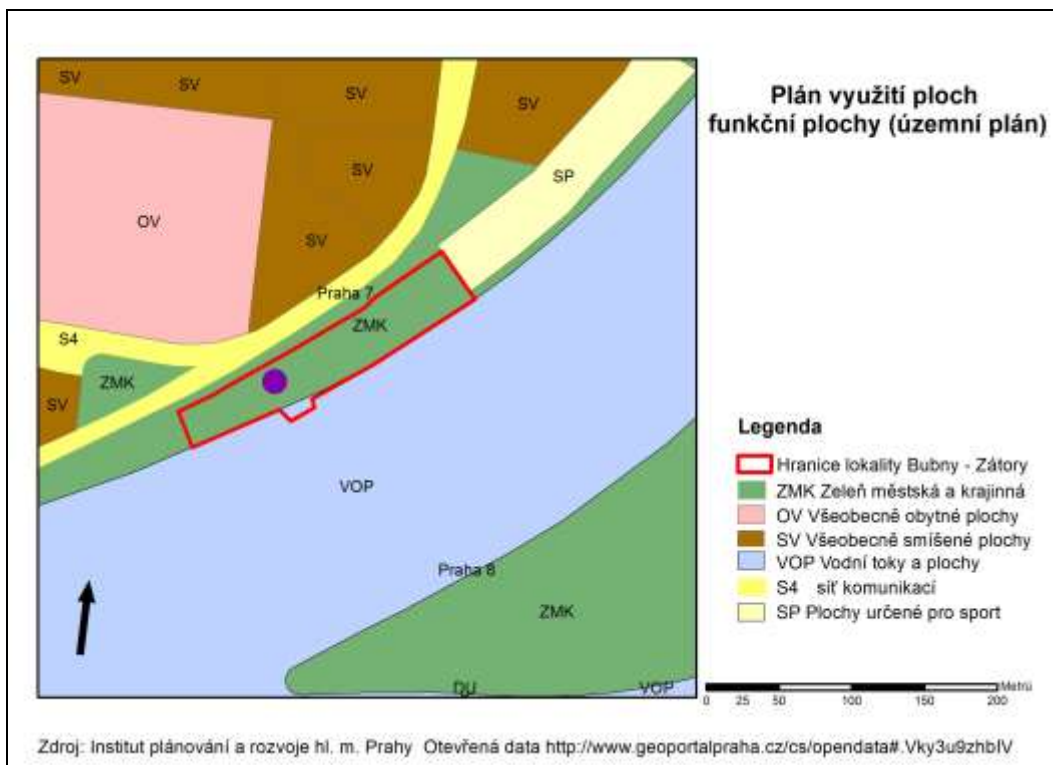
Ve druhé polovině minulého století toto území sloužilo jako skladový prostor pro deponie a stavební materiál, zároveň bylo navázáno na dopravu těchto materiálů po řece prostřednictvím kotviště. Součástí lokality je stavba bývalé drtičky kamene a sila pro štěrkopísky. Území se nachází v ochranném pásmu Pražské památkové rezervace (FNA Ateliér, 2015), (Magistrát hl. m. Prahy, 2009 b).

Obr. 65 – Přírodní a historická charakteristika lokality

5.2.3 Rozbor územního plánu

Dle výkresu Územního plánu je lokalita zařazena v kategorii zeleň městská a krajinná (ÚP hl. m. Prahy, 1999). Jako součást přestavbové plochy Maniny bude v budoucnu zřejmě zařazen do projektu založení funkčního regionálního biocentra a rozsáhlých sportovních – rekreačních ploch a parkových ploch ve vazbě na Vltavu. Rekreační plochy v podobě přírodně upraveného parku podél Vltavy budou mít pozitivní vliv na krajinný ráz, dojde i k posílení ekologické stability území a k rozšíření celoměstského systému zeleně v Praze (Magistrát hl. m. Prahy, 2009 b).

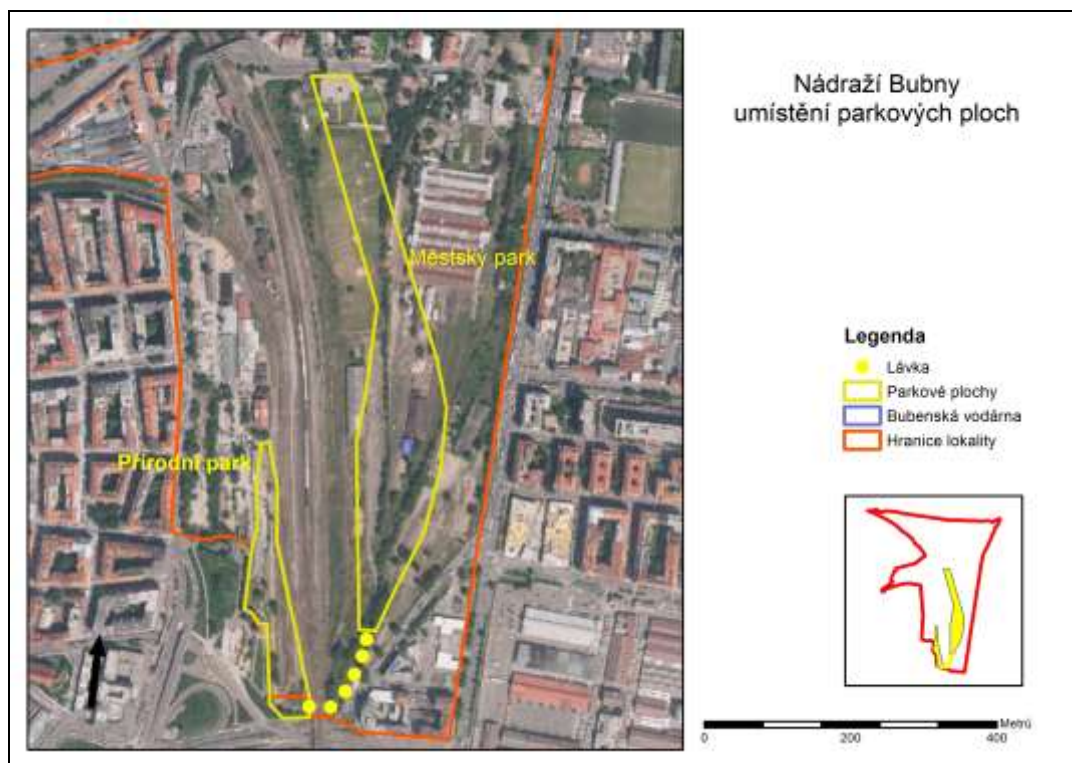
Obr. 66 – Plán využití ploch

6 Výsledky – návrh řešení

Výsledkem práce je návrh dvou, resp. tří zelených ploch v popsaných lokalitách. Na Nádraží Bubny by vzniknul park složený ze dvou různě koncipovaných částí – přírodní a městské. V místě bývalého kotviště na Bubenském nábřeží přírodní park.

6.1.1 Nádraží Bubny

Návrh centrálního parku v lokalitě Bubenského nádraží by měl respektovat atmosféru nádraží a železničního depa. Leitmotivem návrhu jsou dosloužilé vlakové koleje a pražce nebo jejich fragmenty, odkazující na historii místa, které jsou použity v zahradní kompozici. Bude se skládat ze dvou částí – přírodního parku a městského parku. Protože jsou obě části od sebe odděleny funkční tratí, budou propojeny lávkou pro pěší. Celková rozloha parku činí 7 ha.

Obr. 67 – Umístění parkových ploch v lokalitě Nádraží Bubny
podkladová mapa WMS služba ČUZK ortofoto

Přírodní část parku

Tento park je navržen v místě s nejvíce dochovanými nepoužívanými kolejšti. Je založen na myšlence vytvořit umělým způsobem přírodní park s podmínkami pro vysokou míru biodiverzity, který je však kompatibilní s širokými možnostmi využívání městskými obyvateli. Z důvodu, že se v tomto místě vyskytuje pouze náletová zeleň, bude využita metoda zvaná řízená sukcese. Bude se jednat především o vysazování sazenic a vysévání semen druhů raných stádií sukcese, které jsou v lokalitě žádoucí, z hlediska úspěšnosti obnovy daného místa. Dále je možno zařadit i opatření ve prospěch vybraných druhů rostlin či živočichů, například omezování invazních druhů (Šebelíková, 2014).

Výsadby se budou skládat z původních, pionýrských druhů např. z břízy bílé (*Betula pendula*), topolu osika (*Populus tremula*), jeřábu ptačího (*Sorbus aucuparia*) a trnky obecné (*Prunus spinosa*) z keřů půjde o hlohy (*Crataegus monogyna*) a lísky (*Corylus avellana*). Dřeviny by prorůstaly starými kolejšti a pražci, čímž by později vznikla zajímavá symbióza přírody a dosloužilé technické struktury. Vznikla by tak intimní a částečně uzavřená zóna určená především pro procházky. K nim je ostatně toto místo využíváno i v současné době především majiteli psů. Nynější betonová cesta bude nahrazena novou komunikací pro pěší se štěrkovým povrchem nebo z již demontovaných pražců. Z jim podobných dřevěných hranolů by mohly být vyskládané i lavice doprovázející cestu.

Obr. 68 – Schéma návrhu přírodního parku na Nádraží Bubny

Obr. 69 - Presqu'île Rollet park, Francie,
http://www.landezine.com/index.php/2014/06/presquile-rollet-park-atelier-jacqueline-osty-associes/presquile_rollet_park-atelier_jacqueline_osty__associes-10/

Stromy, lesní společenstvo prorůstající kolejemi, to je hlavní estetický i symbolický prvek parku. Tvoří neopakovatelnou atmosféru a nezanechá v návštěvnících žádnou pochybnost o původní funkci místa.

Obr. 70 – Park am Gleisdreieck –
 Flaschenhals, Berlin
 (http://www.landezine.com/index.php/2015/03/park-am-gleisdreieck-iii-flaschenhals-by-atelier-loidl/park_am_gleisdreieck-flaschenhals-atelier_loidl-01/)

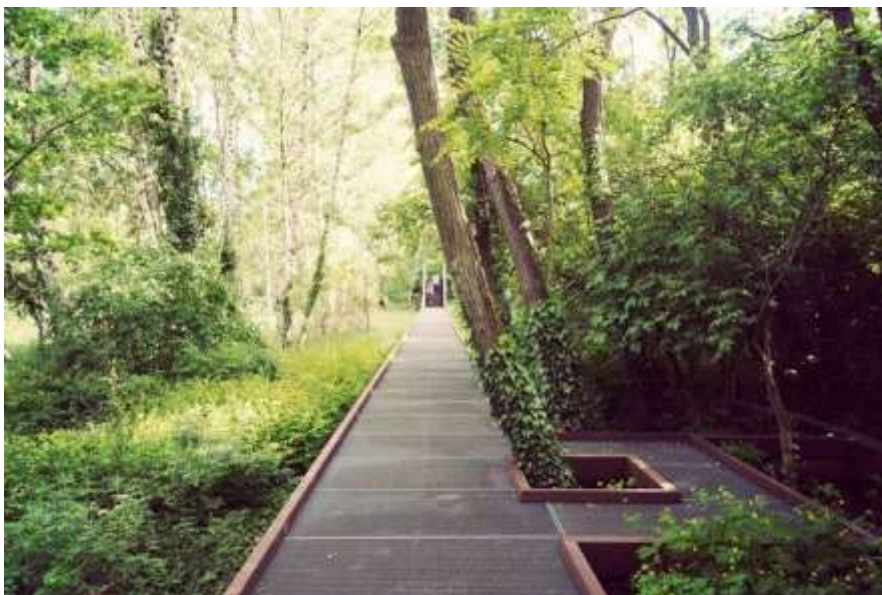

Obr. 71 –Natur -
 Park
 Schöneberger
 Südgelände
 (<https://www.youtube.com/watch?v=aHZiBC-DPJK>)

Možné způsoby úpravy parkových cest. Jsou vytvořeny z kolejí nebo alespoň navozují jejich dojem.

Obr. 72 – Südgelände Nature Park, Berlin
(http://www.landezine.com/index.php/2013/02/schoneberger-sudgelände-park-by-odious/schoeneberg-sudgelände_11/)

Obr. 73 – Südgelände Nature Park, Berlin
(http://www.landezine.com/index.php/2013/02/schoneberger-sudgelände-park-by-odious/schoeneberg-sudgelände_02/)

Lavičky a odpočívadla rovněž navozují dojem železniční tratě. Jsou zhotoveny z dřevěných hranolů a působí, jako by byly složeny z prážců.

Obr. 74 - *Umfassungweg, Twickel* http://www.landezine.com/index.php/2014/10/umfassungweg-at-twickel-estate-by-michael-van-gessel/umfassungweg_twickel_estate-michael_van_gessel-04/

Obr. 75 - *Berlin, Spandau* (<http://www.spandau-tourist-info.de/stabholzgarten/>)

Obr. 76 – *High line, New York*
(<http://www.standard.co.uk/lifestyle/travel/a2992971.html>)

Městský park

Koncepce směřuje k modernímu městskému veřejnému prostoru pro odpočinek, zábavu a místo setkávání obyvatel. Jeho centrem bude budova nádražní vodárny. Jejím začleněním do prostoru parku dobře vyniknou hodnoty této památky.

Městský park by měl být otevřeným, vzdušným parkem s velkými travnatými plochami pro posezení v trávě, společenské sportovní hry, pořádání pikniků apod. Mohl by být doplněn i menší vodní plochou, která by měla kromě estetické funkce i funkci retenční. Zde by byla umístěna ukázka biotopů vyskytujících se v rámci tvrdých luhů, což je potenciální přirozená vegetace udávaná pro tuto oblast (viz kapitola Přírodní charakteristika). Konkrétně jde hlavně o dřeviny: dub letní (*Quercus robur*) a jilm vaz a jilm habrolistý (*Ulmus laevis* a *U. minor*) (Neuhäuslová & Chytrý, 2010). V současné době, kdy však jilmy velmi často podléhají grafióze, je vhodná jejich náhrada za nejdy, zejména habrolistou a ostrolistou (*Zelkova carpiniifolia* a *Z. serrata*) (Bulíř, 2013). Do dalších částí parku by byly vysazovány např. javory mléč a klen (*Acer platanoides* a *A. pseudoplatanus*), platan javorolistý (*Platanus x acerifolia*), ale mohou zde být představeny i u nás méně známé dřeviny jako například liliovník tulipánokvětý (*Liriodendron tulipifera*), habrovec viržinský (*Ostrya virginiana*), jerlín japonský (*Sophora japonica*). Jako barevný akcent lze použít i na podzim výrazný javor červený (*Acer rubrum*), kultivar "Franksred" nebo po celý rok fialově zbarvené kultivary javoru mléče Crimson Sentry nebo Crimson King. Stromová výsadba bude dále doplněna o stálezelené listnaté keře např. bobkovišeň lékařskou (*Prunus laurocerasus*), hlohyni šarlatovou (*Pyracantha coccinea*), kvetoucí keře např. hortenzie velkolistá (*Hydrangea macrophylla*) nebo šácholan Soulangeův (*Magnolia x soulangeana*). Dále budou vysazeny trvalkové záhony a okrasné trávy. Důležité je použití liniových rovnoběžných kompozičních prvků, připomínající kolejové struktury (například liniové výsadby stromů a kompozice záhonů). Mezi ně budou zakomponovány zbytky starých kolejíšť. Důraz bude kladen na použití mobiliáře evokujícího nádražní atmosféru. Pěkným příkladem jsou dřevěná lehátka popojíždějící po ponechaných fragmentech kolejí (High Line Park, New York). Další součástí mobiliáře mohou být např. lampy v nádražním stylu. Součástí parku bude již zmíněná památkově chráněná nádražní vodárna, která bude, po celkové rekonstrukci, sloužit jako restaurace, kavárna a galerie. I vnitřní prostory by tak mohly zařízením i obsahem expozic poukazovat na náladu a historii místa. Na venkovní posezení restaurace bude navazovat dětské hřiště opatřené vybavením s vlakovou tematikou. Mobiliář v celém parku, včetně

dětského hřiště, bude vyroben pouze z přírodních materiálů, především ze dřeva, aby nebylo porušeno téma železničních pražců.

Obr. 77 – Schéma návrhu městského parku na Nádraží Bubny

Celkový pohled na parkovou úpravu. Městský park s pečlivě udržovanými trávnicí, solitérní či skupinovou výsadbou stromů, stříhanými keři a záhony. To vše zakomponováno mezi dosloužilé koleje.

Obr. 78 - Zhongshan Shipyard Park, Čína, (<http://www.landezine.com/index.php/2012/07/zhongshan-shipyard-park-by-turenscape/zhongshan-shipyard-park-turenscape-16-rail/>)

Obr. 79 - Park am
Gleisdreieck, Berlín
(<http://www.landezine.com/index.php/2011/09/landscape-architecture-berlin-01/loidl-landscape-architecture-berlin-11/>)

Možná podoba menší vodní plochy. Bude upravená tak, aby byl možný bezprostřední přístup k vodě.

Obr. 80 - Catharina
Amalia Park,
Apeldoorn
(<http://www.landezine.com/index.php/2015/01/catharina-amalia-park-apeldoorn-by-okra/>)

Obr. 81 - Bottière
Chênaie, Nantes
<http://www.landezine.com/index.php/2012/09/bottiere-chenaie-eco-district-by-atelier-des-paysages-bruel-delmar/20-water->

I detaily parkové úpravy by měly poukazovat na minulost místa. Chodníčky z prachů a kamenů nebo ohraničení květinových záhonů kolejemi jí plně vystihují.

Obr. 82 – Quilapilun botanic garden, Colina, Chile
(http://www.landezine.com/index.php/2015/09/quilapilun-park-by-panorama/quilapilun_botanic_garden_park-panorama_architects-05-guy-wenborne/)

Obr. 83 High line, New York (<http://wheresmybackpack.com/2012/06/22/travel-theme-parks/>)

Obr. 84 High line, New York
(http://inhabitat.com/interview-architect-james-corner-on-the-design-of-high-line/3609028250_2493873e32_o/)

Obr. 85 - High line, New York
 (<http://prolandscapemagazine.com/the-high-line-%E2%80%93-new-york-city/>)

Liniové uspořádání prvků pomáhá navodit atmosféru železnice.

Obr. 86 - Quilapilun botanic garden, Colina, Chile
 (http://www.landezine.com/index.php/2015/09/quilapilun-park-by-panorama/quilapilun_botanic_garden_park-panorama_architects-02-wenborne/)

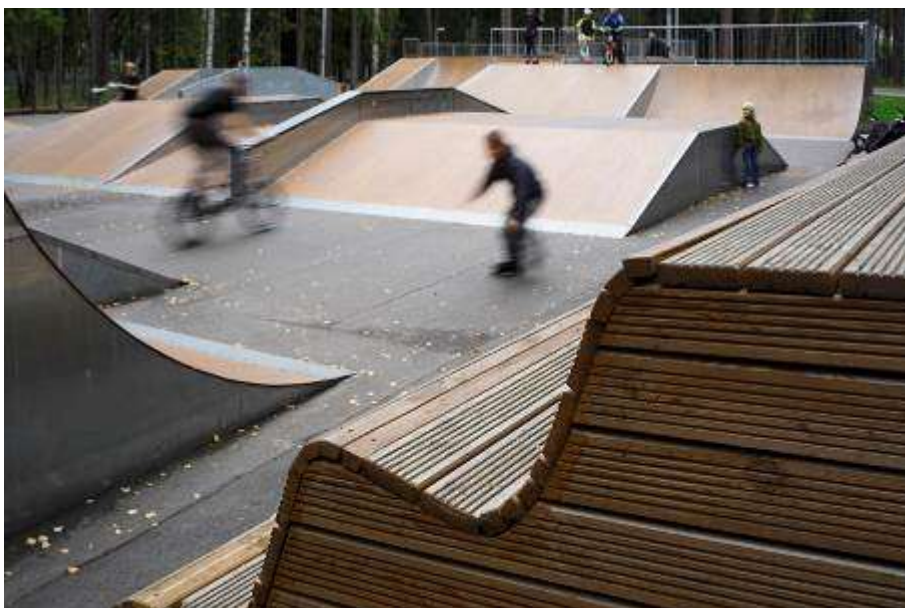
Obr. 87 - High line, New York (<http://lillyslifestyle.com/2015/06/25/berlino-contro-leco-gentrification-il-caso-tempelhof-schoneberg/>)

Také v zařízení dětských hřišť lze uplatnit detaily železniční infrastruktury.

Obr. 88 - Vondeluin Towers, Vondelpark, Amsterdam
(<http://www.landezine.com/index.php/2010/12/vondeluin-towers-by-carve-landscape-architecture/vondelpark-playground-amsterdam-by-carve-landscape-architecture-06/>)

Obr. 89 - Dzintaru Mežaparks, Jūrmala, Lotyšsko – Reconstruction of Forest Park
(<http://www.landezine.com/index.php/2010/03/dzintaru-mezaparks/03-2-2-2-2/>)

Lehátka popojíždějící po kolejích a masivní nádražní lavice vhodně podtrhují zaměření parku.

Obr. 90 – High Line, New York (<http://inhabitat.com/interview-architect-james-corner-on-the-design-of-high-line/>)

Obr. 91 - Sculpture Garden Museum Berggruen
(<http://www.landezine.com/index.php/2013/03/sculpture-garden-museum-berggruen-by-planorama-landschaftsarchitektur/>)

6.1.2 Kotviště na Bubenském nábřeží

Návrh parku na Bubenském nábřeží poukazuje na původní využití lokality, tj. kotviště lodí. Základem je úprava mola, které udrží atmosféru přístavu. Vedle kotviště stojí objekt drtírny, který bude zachován a přestavěn na kavárnu. Celý park se nachází podél řeky. Kromě kavárny, venkovního posezení a mola, které budou jeho centrem, bude koncepce parku vycházet z ideje přírodního parku na nábřežní promenádě. Kotviště lodí lze v budoucnu využít pro osobní lodní dopravu.

Zpevněné říční břehy budou mít podobu kamenných zdí, v některých místech terasovitě provedených, s několika schodišti, aby byl možný přístup přímo k vodě a posezení na terasách v různých úrovních nad vodou. Na vodě pod nábřežím by ještě mohly být umístěny pontony, které by měly funkci náplavky. Zeď bude z kamene, který upozorní na funkci drtírny. Kámen zdi by vhodně doplňoval dřevěný povrch horního mola a pontonů.

V přírodním parku budou použity druhy patřící mezi pobřežní vegetaci měkkých a tvrdých luhů, především topoly (*Populus sp.*), vrba bílá (*Salix alba*), vrba křehká (*Salix fragilis*), dub letní (*Quercus robur*), olše lepkavá (*Alnus glutinosa*) a habr obecný (*Carpinus betulus*), z keřů krušina olšová (*Frangula alnus*), svída krvavá (*Cornus sanguinea*), střemcha obecná (*Prunus padus*) (Neuhäuslová & Chytrý, 2010). Jednotlivé stromy, keře a jejich skupiny budou zakomponovány do přírodních trávníků a trvalkových záhonů. Jako zástupce bylinného patra by bylo vhodné použít např. mátu dlouholistou (*Mentha longifolia*) kosatec žlutý (*Iris pseudacorus*), kypraj vrbice (*Lythrum salicaria*), vrbovka úzkolistá (*Epilobium angustifolium*).

Obr. 92 – Schéma návrhu parku na Bubenském nábřeží

Terasovitá podoba nábrežních zdí:

Obr. 93 - General Maister Park, Ljubno ob Savinji, Slovenia,
(<http://www.landezine.com/index.php/2010/05/general-maister-memorial-park/>)

Obr. 94 - Nábreží Maxipsa Fika, Kadaň,
(http://fuksies.rajce.idnes.cz/Nabrezi_MAXIPSA_FIKA,_reka_OHRE,_KADAN#110612_016.jpg)

Obr. 95 - Park Diagonal Mar, Barcelona, Spain (<http://www.landezine.com/index.php/2009/09/park-diagonal-mar/>)

Obr. 96 - Richard Haynes Boardwalk, Barbados,
(<http://mytrip.goingbarbados.com/en/barbados/attractions/landmark/richard-haynes-boardwalk/142835>)

Obr. 97 - Maselake park, Berlin
(<http://www.landezine.com/index.php/2015/10/maselakepark-by-relais-landschaftsarchitekten/maselakepark-by-relais-landschaftsarchitekten-01/>)

Možná podoba horního přístavního mola:

Obr. 98 - The Lahnaue Gießen, Gießen, Germany http://www.landezine.com/index.php/2015/01/on-to-new-shores-the-lahnaue-giesen-by-a24-landschaft-landschaftsarchitektur/at_the_mills-by-a24-landschaft-landschaftsarchitektur-01/

Obr. 99 - Conversion Estienne-et-Foch Barrack, Landau, Germany, (<http://www.landezine.com/index.php/2015/09/conversion-estienne-et-foch-barrack-by-a24-landschaft/>)

Obr. 100 - Cockatoo Island, Sydney Harbour, Sydney Australia, <http://www.landezine.com/index.php/2014/07/cockatoo-island-by-taylor-brammer-landscape-architects/>

Okrasné trávy a trvalkové záhony složené z druhů blízkých přirozené vegetaci:

Obr. 101 - Freundschaftsinsel Potsdam, Potsdam Germany, <http://www.landezine.com/index.php/2015/07/freundschaftsinsel-potsdam-by-pola/pola-freundschaftsinsel-02/>

Obr. 102 - The Natural Park of Pelissier, Boé, Lot et Garonne, France, <http://www.landezine.com/index.php/2015/01/the-natural-park-of-pelissier-by-atelier-arcadie/>

Obr. 103 - Nanjing Niushoushan Cultural Park, Nanjing, Jiangsu, Čína, <http://www.landezine.com/index.php/2015/10/nanjing-niushoushan-cultural-park-by-hassell/>

Obr. 104 - Nanjing Niushoushan Cultural Park, Nanjing, Jiangsu, China, <http://www.landezine.com/index.php/2015/10/nanjing-niushoushan-cultural-park-by-hassell/>

Obr. 105 - Nanjing Niushoushan Cultural Park, Nanjing, Jiangsu, China,
<http://www.landezine.com/index.php/2015/10/nanjing-niushoushan-cultural-park-by-hassell/>

V parkové úpravě bude použit mobiliář připomínající přístaviště, například lehátka „kotvící u mola“ nebo lavičky připomínající vyskládané kontejnery.

Obr. 106 - Casalmoro, Mantova, Italy,
 (http://www.landezine.com/index.php/2013/10/park-in-casalmoro-by-archiplan-studio/)

Obr. 107 - Conversion Estienne-et-Foch Barrack, Landau, Germany,
 (http://www.landezine.com/index.php/2015/09/conversion-estienne-et-foch-barrack-by-a24-landschaft/)

Obr. 108 -
Turbinenplatz, Zurich
(<http://stastka.ch/snapshot/Gastraeume-2011-Das-Orakel-von-Zuerich-Turbinenplatz/story/227>)

7 Diskuze

Z podkladů použitých k vypracování návrhů vyplývá přítomnost brownfieldů a stop pozůstalých technických struktur po průmyslové a dopravní činnosti v zájmové lokalitě, která byla donedávna převážně průmyslovou čtvrtí. V minulých letech už zde proběhlo větší množství konverzí průmyslových objektů, na druhou stranu také byly některé z nich kompletně zbourány.

Dále je z Územního plánu hl. m. Prahy a z jejích zásad územního rozvoje je patrné, že je v této lokalitě plánován a je žádoucí rozvoj nových i stávajících zelených ploch. Územně analytické podklady hl. m. Prahy uvádí, že brownfields, zejména v hustě zastavěném území mají silný potenciál pro vznik nové veřejné zeleně na jejich plochách (ÚAP hl. m. Prahy, 2015).

V územně analytických podkladech hl. m. Prahy je však také uvedeno tvrzení, že přetrvávají snahy o neúměrné zvyšování míry využití území na obytných plochách, jakožto přetrvává i trend výstavby převážně monofunkční a vysoce kapacitní zástavby. Nadále se očekává malý zájem ze strany developerů o výstavbu doprovodné veřejné vybavenosti nových bytových komplexů. V procesu plánování přestavby mají investoři jen zřídka kdy vůli zachovávat prvky industriální architektury, silnější je trend přistupovat k těmto územím po totální asanaci jako k čistým greenfields (ÚAP 2012).

Na toto téma uvádí Hořická (2010) zajímavý nástroj spojený s územním plánem, a to systém ochrany vložených hodnot (nejen) v území brownfields používaný v Polsku. Je zaměřen především na objekty průmyslového dědictví. Jeho platnost je závislá na územním plánu a doplňuje registr památek administrovaný Ministerstvem kultury. Tento systém má podstatnou výhodu v tom, že objekty jsou vybírány v místním kontextu a s ohledem na územní rozvoj města (Hořická, 2010).

Prvotním krokem ke konverzi postindustriálního území je poskytnutí kvalitního veřejného prostoru. Tím se daná lokalita zapojí do urbanistické struktury sídla. Předpokládá se, že zalidněním prostoru mezi objekty, dojde k postupnému zájmu i o opuštěné stavební struktury a tak i k jejich přirozenému využití. Právě vytvoření kvalitního veřejného prostoru bývá v zahraničí hlavním motivem přeměn industriálních území na zelené plochy (Med, 2013).

Rozvoj postindustriálních ploch zeleně nabízí možnost otevřít tyto prostory veřejnosti a poukázat na příběh, historii a měnící se charakter lokality. Obyvatelé a návštěvníci tak dostanou možnost zažít místo a vytvořit si k němu vztah, což vede k

vyšší osobní angažovanosti a celkovému zájmu veřejnosti o budoucnost areálu a okolí (Adamková, 2012).

Podle Svatoše (2013) v zahraničí v současnosti převládá tendence pokud možno rozšiřovat stávající plochy zeleně ve městech nebo k nim přidávat nové parky a zeleň. Velké možnosti poskytují právě plochy bývalých továren a přístavů, zejména v řadě evropských měst. Nejnovější realizace jsou ve městech spojených s mořem nebo řekou – Hamburk, Brémy, Kodaň, Helsinky, Oslo, Londýn a další (Svatoš, 2013).

Jako součást nových parků by postindustriální objekty měly mít možnost pokračovat ve svém životě a ne být pouze izolovány a zakonzervovány. Právě ony se nejvíce podílejí na tvorbě atmosféry daného místa. Proto přítomnost mezi těmito přímými svědky doby nám pomáhá ke kontemplaci (Klempř, et al., 2010).

Postindustriální parky v sobě kombinují krajinný a zahradní design s ochrannými funkcemi přírodních prvků. Není záměrem vytvořit „zakonzervovaný“ obraz místa tak, jak vypadalo v minulosti, ale jde o živou lokalitu s její vlastní historií a akceptování faktu, že průmysl může vytvořit nový druh zeleně s novými funkcemi a příležitostmi pro člověka, flóru i faunu (von Haaren, 2002).

Tvorba postindustriálních parků nevede jen k ekologickým, kulturním a sociálním výhodám, významný je i ekonomický aspekt. Koutský (2011) hovoří o možnosti využití industriálního dědictví jako nenapodobitelného lokalizačního faktoru cestovního ruchu. Důležité je založit konkurenční výhodu na profilaci jedinečného tématu, které přitahuje obecnou pozornost. K efektivnímu naplnění tématu lze přistoupit pragmaticky v podobě imitace dobrých zkušeností z průmyslových regionů v západní Evropě (Koutský, 2011).

Vznik postindustriálních parků je podle mého názoru velmi dobrou alternativou využití brownfields. Tyto plochy mají samozřejmě všechny funkce zelených ploch, oproti běžným parkům však mají velkou kulturně – historickou hodnotu, neboť v sobě nesou, byť jen v náznaku, odkaz na minulost svojí nebo i celé oblasti, která prošla kompletní přeměnou. Nesou v sobě svého genia loci – ducha místa, který je důležitý k utváření emocionálních vazeb člověka k městu nebo jeho části.

8 Závěr

V Praze existuje mnoho opuštěných a nevyužívaných míst, pro které zatím není známo nové využití. Velká část z nich v sobě nese stopy své industriální minulosti, ať již v podobě starých továrních budov, technických objektů nebo jen složek dopravní infrastruktury. V této práci byly popsány možnosti jejich přeměny na parky a rekreační oblasti a byly uvedeny příklady těchto realizací v zahraničí.

Dalším tématem bylo zmapování a popis brownfields v městské části Praha 7. Z nich byly vybrány dvě lokality, u kterých byl proveden podrobný rozbor, ve formě popisu přírodní a kulturní charakteristiky a identifikace postindustriálních a technických struktur. Na těchto plochách byly, za pomoci příkladů podobných realizací v zahraničí, provedeny návrhy možného řešení využití těchto lokalit jako postindustriálního parku. Práce se tak snažila poukázat na možnost revitalizace brownfields, která u nás není téměř používaná, ale v zahraničí můžeme najít velké množství podobných konverzí. Hlavními přínosy pro dané lokality bude zvýšení jejich atraktivity, zlepšení retence, mikroklimatu v lokalitě, snížení prašnosti a hluku a zvýšení biodiverzity.

Výsledky této diplomové práce mohou sloužit jako ukázka možné alternativy pro rozhodování orgánů územního plánování a majitele brownfieldů při jejich revitalizaci i pro ostatní zájemce o danou problematiku.

9 Seznam použitých zdrojů

LITERÁRNÍ ZDROJE:

ADAMKOVÁ, J., 2011: Premena brownfields na zelené mestské priestranstvá (príležitosť pre Bratislavu). In: VOREL, I., MANSFELDOVÁ, A. & KRAMÁŘOVÁ, Z. (eds): Člověk, stavba a územní plánování 5. Fakulta stavební ČVUT v Praze, Katedra urbanismu a územního plánování, Praha: 101-110

ATKINSON, G., DOICK, K., BURNINGHAM, K. & FRANCE, C., 2014: Brownfield regeneration to greenspace: Delivery of project objectives for social and environmental gain. *Urban Forestry & Urban Greening* 13: 586–594.

AUGE, M., 1995: *Non - places Introduction to an Anthropology of Supermodernity*. Verso, London.

BULÍŘ, P., 2013: Méně známé dřeviny Zelkova Spach. - nejda (zelkova). *Zahrada - park - krajina* 2: 20 - 23.

BŮŽKOVÁ, E., 2012: Zajištění sanační jámy pro ekologické účely - diplomová práce, nepublikováno. Dep.: Vysoké učení technické v Brně.

CÍLEK, V., 2002: Industriální příroda – problémy péče a ochrany. Případový problém: buštěhradská halda. *Ochrana přírody*, 10: 313-316.

CÍLEK, V., 2008: Industriální příroda a otázky jejího začlenění do „klasických“ biotopů. In: PETROVÁ, A. (ed.): *ÚSES – Zelená páteř krajiny 2008*. Sborník ze 7. ročníku semináře „ÚSES – Zelená páteř krajiny, MŽP ČR a CZ IALE, Brno.

DAY, C., 2002: *Spirit and Place*. Architectural Press, Kidlington.

DOBRUCKÁ, A., 2011: Krajinné výstavy - možnosť revitalizácie brownfieldov. *Urbanita* 3: 42-45.

DUDÁŠOVÁ, M., 2015: Analýza průmyslových brownfields v ČR - diplomová práce, nepublikováno. Dep.: Masarykova univerzita, Brno.

EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ, 2014: Operační program Praha - konkurenceschopnost.

FORTUIN, K. P. J., VAN VLIET, B. & ZEEMAN, G., 2010: Brownfields v centru Prahy - kritéria udržitelného rozvoje. Centrum pro podporu občanů sdružení Arniky, Praha

FRAGNER, B. & ZIKMUND, J., 2009: Co jsme si zbožili, bilance mizející průmyslové éry / deset let. Vyšlo při příležitosti mezinárodního bienále Industriální stopy 2009. České vysoké učení technické, Praha.

HOŘICKÁ, J., 2010: Brownfields v územním plánování. In: VOREL, I., MANSFELDOVÁ, A. & KRAMÁŘOVÁ, Z. (eds): Člověk, stavba a územní plánování 4. Fakulta stavební ČVUT v Praze, Katedra urbanismu a územního plánování, Praha: 31-36.

HOŘICKÁ, J., 2011: Vývoj funkce průmyslových ploch v městské struktuře. In: VOREL, I., MANSFELDOVÁ, A. & KRAMÁŘOVÁ, Z. (eds): Člověk, stavba a územní plánování 5. Fakulta stavební ČVUT v Praze, Katedra urbanismu a územního plánování, Praha: 88 – 92.

HURNÍKOVÁ, J., 2009: Brownfieldy a územní rozvoj. Urbanismus a územní rozvoj 6: 3 - 4.

IPR PRAHA, 2009: Koncept územního plánu hl. m. Prahy, 2009. Institut plánování a rozvoje hl. m. Prahy.

IVANIČ, T., 2013: Za námi je další krajinná výstava. Chebské radniční listy 9: 4.

JANČURA, P., SLÁMOVÁ, M., CIHLÁROVÁ, R., BOHÁLOVÁ, I. & KUŘANDA M., 2011: Zmeny vývoja historických krajinných štruktúr Pienin na pomedzí Poľska a Slovenska. In: VOREL, I. & KUPKA, J. (eds): Krajinný ráz v sídloch / sídla v rázu krajiny, České vysoké učení technické, Praha: 5 – 19.

KADEŘÁBKOVÁ, B. & PIECHA, M., 2009: Brownfields. Jak vznikají a co s nimi. C.H. Beck, Praha.

KLEMPÍŘ, M., HNILICA, O. & KALOUSEK, L., 2010: Možnosti pro nové využití historických staveb. In: VOREL, I., MANSFELDOVÁ, A. & KRAMÁŘOVÁ, Z. (eds): Člověk, stavba a územní plánování 4. Fakulta stavební ČVUT v Praze, Katedra urbanismu a územního plánování, Praha: 37 - 46.

KOLEJKA, J. & KLIMÁNEK, M., 2012: Nové mapování postindustriální krajiny. In: ANDRÁŠKO, I., DVOŘÁK, P. & IRA, V. (eds): Časoprostorové změny regionálních struktur ČR a SR 6: 20-25.

KOUTSKÝ, J., 2011: Staré průmyslové regiony. Vývojové tendence - možnosti rozvoje. Univerzita J. E. Purkyně Ústí nad Labem.

KRAMÁŘOVÁ, Z., 2011: Největší sportovní brownfield v ČR. In: VOREL, I., MANSFELDOVÁ, A. & KRAMÁŘOVÁ, Z. (eds): Člověk, stavba a územní plánování 5. Fakulta stavební ČVUT v Praze, Katedra urbanismu a územního plánování, Praha: 111 – 122.

KUČOVÁ, V., 2008: Kulturní krajina a krajinné památkové zóny v České republice v kontextu světového kulturního a přírodního dědictví. Zprávy památkové péče 4: 295 - 301.

KUNC, J. & TONEV, P., 2008: Funkční a prostorová diferenciacie brownfields – příklad města Brna. Regionální studia 1: 30-37.

KUŽELOVÁ, M., 2006: Krajinná výstava. Chebské radniční listy 5: 2.

LIPSKÝ, Z., 2010a: Kam se ubírá česká krajina? Geographia Cassoviensis 5: 77-83.

LIPSKÝ, Z., 2010b: Nová divočina v české kulturní krajině I. Geografické rozhledy 4: 12-13.

LYNCH, K., 1960: The Image of the City. The technology press & Harvard university press, Cambridge.

MAGISTRÁT HL. M. PRAHY, 1999: Metodický pokyn k Územnímu plánu sídelního útvaru hl. m. Prahy. Praha.

MAGISTRÁT HL. M. PRAHY, 2009 a: Opatření obecné povahy č. 6/2009 o vydání změny Z 1000/00 ÚP SÚ hl. m. Prahy. Praha.

MAGISTRÁT HL. M. PRAHY, 2009 b: Vyhodnocení vlivů konceptu Územního plánu hlavního města Prahy na udržitelný rozvoj území. Praha.

MAGISTRÁT HL. M. PRAHY, 2009 c: Zpráva o stavu životního prostředí, Praha.

MAGISTRÁT HL. M. PRAHY, 2010: Zpráva o stavu životního prostředí, Praha.

MANSFELDOVÁ, A., 2006: Problematika brownfields a rozvojové programy sídel a regionu. In: Z. Kramářová (ed): Člověk, stavba a územní plánování. České vysoké učení technické, Praha: 50 – 57.

MANSFELDOVÁ, A., 2009: Analýza aktuálních strategií souvisejících s problematikou brownfields v České republice. In: Z. Kramářová (ed): Člověk, stavba a územní plánování 3. Praha: České vysoké učení technické, Praha: 24 - 34.

MATĚJKA, D., ŽÁKOVÁ, J. & LATTENBERG, L., 2011: Nordsternpark - per aspera ad astra. Zahrada - park - krajina 4: 49 - 55.

MED, T., 2011: Problematika starých ekologických zátěží při znovuvyužití průmyslového dědictví. In: VOREL, I., MANSFELDOVÁ, A. & KRAMÁŘOVÁ, Z. (eds): Člověk, stavba a územní plánování 5. Fakulta stavební ČVUT v Praze, Katedra urbanismu a územního plánování, Praha: 93 – 100.

MED, T., 2013: Mezi zmarem a konverzí. In: HOLUBEC, P. (ed): Člověk, stavba a územní plánování 7. Fakulta stavební ČVUT v Praze, Katedra urbanismu a územního plánování, Praha: 265 – 272.

MK ČR, 2014: Opatření obecné povahy č. 1/2014 o prohlášení části krajinného celku - území Hornické kulturní krajiny Abertamy – Horní Blatná – Boží Dar za památkovou zónu. Opatření obecné povahy č. 2/2014 o prohlášení části krajinného celku - území Hornické kulturní krajiny Jáchymov za památkovou zónu. Opatření obecné povahy č. 3/2014 o prohlášení části krajinného celku - území Hornické kulturní krajiny Háj – Kovářská - Mědník za památkovou zónu. Opatření obecné povahy č. 4/2014 o prohlášení části krajinného celku - území Hornické kulturní krajiny Krupka za památkovou zónu. Ministerstvo kultury ČR, Praha.

MK ČSR, 1971: Výnos MK ČSR čj. 2.523/71-II/2 o prohlášení Staré huti v Josefském údolí u Olomoučan za památkovou rezervaci. Ministerstvo kultury ČSR, Praha.

MMR ČR, 2013: Politika územního rozvoje České republiky. Ve znění aktualizace č. 1. Ministerstvo pro místní rozvoj, Praha.

MPO ČR, 2008: Národní strategie regenerace brownfieldů. Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, Praha.

NACHTMANNOVÁ, I., 2009: Hammarby Sjöstad - se silným plánováním za zády. ASB - architektura, stavebnictví, byznys 11-12: 24-27.

- NAVRÁTIL, O., 2014: Hodnocení průmyslového dědictví - disertační práce, nepublikováno. Dep.: Vysoké učení technické v Brně.
- NEDBALOVÁ, Z., 2011: Holešovice v proměnách v 19. a 20. století - bakalářská práce, nepublikováno. Dep.: Univerzita Karlova, Praha.
- NEUHÄUSLOVÁ, Z. & CHYTRÝ, M., 2010: L2 Lužní lesy. In: CHYTRÝ M., KUČERA, T., KOČÍ, M., GRULICH, V. & LUSTYK, P. (eds): Katalog biotopů České republiky. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha.
- NORBERG - SHULZ, C., 2010: Genius loci. Dokořán, Praha.
- PLESKOT, J., 2008: Rozhovor s architektem Josefem Pleskotem. Zahrada park krajina 3: 8 - 10.
- PUČEROVÁ, K., 2014: *Czechscape - portrét současné české krajinářské architektury*. Galerie Jaroslava Fragnera, Praha.
- SEDLÁK, J., 2015: Permanentní provizorium. Smart cities 2: 36-39.
- SEMOTÁN, O., 2008: Průmysl vs. zahrada - bakalářská práce, nepublikováno. Dep.: Mendelova univerzita, Brno.
- SLACH, O., BORUTA, T. & RUMPEL, P., 2009: Inovativní plánovací kultura v rámci strategie IBA Emscher park. Regionální studia 2: 38-44.
- SFŽP ČR, 2015: Operační program Životní prostředí. Státní fond životního prostředí ČR. Praha.
- SUCHÝ, J., ČALFOVÁ, J., Popek, M., VAJDLOVÁ, L., VANŽUROVÁ P. 2008: Analýza brownfields v Praze. Magistrát hl. m. Prahy.
- SVATOŠ, J., 2013: Ostrovy krajiny. In: HOLUBEC, P. (ed): Člověk, stavba a územní plánování 7. Fakulta stavební ČVUT v Praze, Katedra urbanismu a územního plánování, Praha.: 158 - 161
- SVOBODA, M., 2009: Průmyslové dědictví (vybrané staré průmyslové objekty v Praze a způsoby jejich nového využití) - bakalářská práce, nepublikováno. Dep.: Univerzita Karlova, Praha.
- SVOBODOVÁ, K., 2011: Krajina a krajinný ráz ve strategickém plánování. ČVUT Fakulta architektury, Praha.
- SZENTESIOVÁ, K., 2010: Urbanistický vývoj Prahy za posledních 20 let. Urbanismus a územní rozvoj 5: 129 - 147.
- ŠEBELÍKOVÁ, L., 2014: Přírodě blízká obnova – stále ještě netradiční přístup k obnově těžebních prostor. Botanika 2: 13.
- ŠENBERGER, T., 2007: Konverze jako neotřelá alternativa novostavby. In: VORLÍK, P. (ed.): Druhý dech průmyslové architektury. ČVUT, Praha: 15-17.
- ŠPAČEK, L., 2012: Možnosti památkové ochrany. In: FRAGNER, B. & SKŘIVAN, T. (eds): Pražská nádraží ne/využitá. ČVUT, Praha: pp. 34 - 36.

TEMELOVÁ, J. & NOVÁK, J., 2007: Z průmyslové čtvrti na moderní městské centrum: proměny ve fyzickém a funkčním prostředí centrálního Smíchova. *Geografie* 3: p. 79 – 97.

TOMÍČEK, P., 2009: Příklady udržitelné výstavby na brownfields, Švédsko. In *Juniorstav 2010*, Sborník příspěvků konference. Vysoké učení technické v Brně, Fakulta stavební, Brno: 27 - 33.

TREVISAN, J., 2004: Průmyslové zóny včerejška – atraktivní části sídel zítřka a informace jako faktor managementu. Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, Praha.

ÚAP hl. m. Prahy, 2015: Územně analytické podklady hl. m. Prahy. Zastupitelstvo hl. m. Prahy.

ÚP hl. m. Prahy, 1999: Územní plán sídelního útvaru hl. m. Prahy, Zastupitelstvo hl. m. Prahy.

VALCHÁŘOVÁ, V., 2007: Pražský industriál - nekrology 2002–2007. *Věstník klubu za starou Prahu* 8: 13-20.

VODNÝ, R., 2011: Možnosti využití železničních brownfields. In: VOREL, I., MANSFELDOVÁ, A. & KRAMÁŘOVÁ, Z. (eds): *Člověk, stavba a územní plánování* 5. Fakulta stavební ČVUT v Praze, Katedra urbanismu a územního plánování, Praha: 123 -132.

VON HAAREN, C., 2002: Landscape planning facing the challenge of the development of cultural landscape. *Landscape and urban planning* 60: 73 - 80.

VOREL, I., 2006: Zeleň In: NAVRÁTILOVÁ, A (ed): *Principy a pravidla územního plánování. Ústav územního rozvoje*, Brno.

VOREL, I., 2015: Kapitola: Města – krajina. In: ROZMANOVÁ, N (ed): *Principy a pravidla územního plánování. Ústav územního rozvoje*, Brno: B.3 – 60 - 69.

VOREL, I. & KUPKA, J., 2011: Aktuální téma – sídlo a charakter krajiny. In: VOREL, I & KUPKA, J (eds): *Krajinný ráz v sídlech / sídla v rázu krajiny. České vysoké učení technické*, Praha: 4.

VYHLÁŠKA HL. M. PRAHY 33/1999 o stavební uzávěře ve velkých rozvojových územích hlavního města Prahy.

VYHLÁŠKA Č. 500/2006 Sb o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a o způsobu evidence územně plánovací činnosti. Ministerstvo pro místní rozvoj. Praha.

WEILACHER, U., 2005: Dschungel mitten in Berlin. Das Schöneberger Südgelände mauserte sich vom bahnhof zum biotop für tier und mensch. *Zeitschrift Der Kultur* 758: 64-66.

ZÁKON Č. 183/2006 Sb.o územním plánování a stavebním řádu, v platném znění

ZÁKON Č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny, v platném znění.

ZÁKON Č. 20/1987 Sb. o státní památkové péči, v platném znění.

ZÁSADY ÚZEMNÍHO ROZVOJE HL. M. PRAHY, 2014: Zastupitelstvo hl. m. Prahy.

ZEMÁNKOVÁ, H., 2003: Tvořit ve vytvořeném, nové funkční využívání uvolněných objektů. Akademické nakladatelství CERM, Brno.

ZEMÁNKOVÁ, H., 2013: Problematika konverze průmysloveho dědictví. In: Brotan, A. (ed): Stavební kniha - Nový život opuštěných staveb – průmyslové dědictví. Nakladatelství Informační centrum ČKAIT, Praha.

INTERNETOVÉ ZDROJE:

ARCHIWEB, 2008: Machine House.

Online: <http://www.archiweb.cz/buildings.php?type=quarter&action=show&id=1632>, cit. 28 10 2015.

ARCHIWEB, 2009: Classic 7 Holešovické mlýny.

Online: <http://www.archiweb.cz/buildings.php?&action=show&id=1978>, cit. 29 10 2015.

ARCHIWEB, 2010: Cornlofts Šaldova. Online:

<http://www.archiweb.cz/buildings.php?type=quarter&action=show&id=2527>, cit. 28 10 2015.

ARCHIWEB, 2013: Classic 7 Business Park.

Online: <http://www.archiweb.cz/buildings.php?&action=show&id=3673>, cit. 29 10 2015.

BERAN, L. & ZLÁMANÝ, M., 2015: Demolice železničních dílen v Bubnech.

Online: <http://vcpd.cvut.cz/demolice-zeleznicnich-dilen-v-bubnech/>, cit. 11 11 2015.

BLAENAVON WORLD HERITAGE CENTRE, 2015: Blaneavon World Heritage Site.

Online: <http://www.visitblaneavon.co.uk/en/Homepage.aspx>, cit. 9 28 2015.

CONAN, M., 2005: An Urban Awakening to the Sense of Life.

Online: <http://old.sla.dk/Images/indhold/sla/Conan.pdf>, cit. 3 10 2015.

CONDOROS, A., 2009: Urbam green.tm - Riem Park – Munchen.

Online: <http://urbangreentm.blogspot.cz/2009/04/until-1992-munich-riem-was-where.html>, cit 21 9 2015.

CZECH INVEST, 2008: Národní databáze brownfieldů. Online: <http://www.brownfielddy.cz/>, cit. 11 10 2015.

FABRIKY.CZ, 2007: První pražská sladovna v Podbabě. Online: http://www.fabriky.cz/2007_sladovny/index.htm, cit. 7 11 2015.

FABRIKY.CZ, 2010: Pohlednice s industriálními motivy. Online: <http://www.fabriky.cz/fototydne/1044.htm>, cit. 24 11 2015.

FABRIKY.CZ, 2014: První pražská strojírna - Rustonka. Online: http://www.fabriky.cz/2007_rustonka/index.htm, cit. 26 10 2015.

FNA Ateliér, 2015: Online: http://www.atelier-fna.cz/index_proj.htm, cit. 29 11 2015.

HLAVÁČEK, D., 2010: BO01 Malmo. Online: <http://www.greenlab.cz/cs/projekty/bo01-malmo/>, cit. 3 12 2015.

MĚSTO CHEB, 2015: Koncept krajinné výstavy cheb 2016 "Tóny přírody". Online: <http://www.cheb2016.cz/cz/koncept>, cit. 15 11 2015.

MIOVSKÁ, L., 2013: Zahradně-krajinářské výstavy zlepšují prostředí sídel. Moderní obec. Online: <http://moderniobec.cz/zahradne-krajinarske-vystavy-zlepsuji-prostredi-sidel/>, cit. 11 9 2015.

MORAVSKÁ STAVEBNÍ INVEST, 2013: Praha 6 - Podbaba Online: <http://ms-invest.cz/bytypodbaba/residencni-bydleni>, cit. 26 10 2015.

MUZEUM STARÁ ČISTÍRNA, 2011: Stará čistírna odpadních vod v Bubenči – národní kulturní památka. Online: <http://stara-cistirna.cz/ops/cs/akce-pro-verejnost.php>, cit. 28 10 2015.

NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV, 2015 a: MonumNet - Světové dědictví, NKP, chráněná území Online: <http://monumnet.npu.cz/chruzemi/list.php?ldCis=NP%2C266>, cit. 28 10 2015.

NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV, 2015 b: Památky s mezinárodním statusem. Online: <http://www.npu.cz/pro-odborniky/pamatky-a-pamatkova-pece/pamatkovy-fond/pamatky-s-mezinarodnim-statusem/>, cit. 12 11 2015.

PAMÁTNÍK ŠOA PRAHA, 2015: Památník ticha Bubny. Online: <http://www.bubny.org/cz/pamatnik>, cit. 11 11 2015.

RIS, 2014: Vyhledávače - brownfields. Regionální informační servis Online: <http://www.risy.cz/cs/vyhledavace/brownfields?page=1&zuj=554782&NutsType=6&Obec=Praha&obecHidden=Praha>, cit. 11 10 2015.

SADRAVETZOVÁ, M., 2014: The High Line (New York City) – železnice nad městem Asociace recentní archeologie. Online: <http://18-21century.com/clanky/78-the-high-line-new-york-city>, cit. 2015 3 19

SEMOTÁN, O., 2011: Procházka po haldách Porůří, aneb jak naložit s novými Řípy. Inventura krajiny. Online: <http://www.inventurakrajiny.cz/index.php/rubriky/ze-sveta/82-prochazka-po-haldach-poruri>, cit. 26 9 2015.

SIMON, K., 2010: Ballast Point Park. Architecture Australia 3. Online: <http://architectureau.com/articles/ballast-point-park-1/>, cit 4 9 2015.

SKANSKA, 2015: Online: <http://reality.skanska.cz/cs-CZ/Projekty-a-byty/U-cukrovaru-rarach/>, cit 23 10 2015.

TECHNICKÉ PAMÁTKY, nedatováno: Technické památky Praha 7. Online: <http://www.hornictvi.info/techpam/praha/praha7.htm>, cit. 27. 11. 2015.

Weiler, H., nedatováno: Schöneberger Südgelände Nature Park, berlin.de. Online: http://www.stadtentwicklung.berlin.de/natur_gruen/naturschutz/schutzgebiete/download/nsg/flyer/schoeneberger_suedgelaende_en.pdf, cit. 20. 3. 2015.

IPR PRAHA, 2014. Koncept územního plánu hl. m. Prahy, 2009. Institut plánování a rozvoje hl. m. Prahy.

MAPOVÉ PODKLADY

ČESKÁ GEOLOGICKÁ SLUŽBA, 2014: Geologická a geomorfologická mapa ČR.

GEOPORTÁL PRAHA, 2014: Otevřená data. Online: <http://www.geoportalpraha.cz/cs/opendata#.VmhNiNzhbIU>

INSPIRE, 2013 a: Cenia geomorfologie. WMS server prostřednictvím Esri ArcGIS software.

INSPIRE, 2013 b: *Cenia klima*. WMS server prostřednictvím Esri ArcGIS software.

INSPIRE, 2013 c: Cenia *Fytogeografické členění ČR*. WMS server prostřednictvím Esri ArcGIS software.

INSPIRE, 2013 d: Cenia *Potenciální přirozená vegetace*. WMS server prostřednictvím Esri ArcGIS software.